

The Project Gutenberg eBook of Bland ödebygder och skär: Berättelser från Finland, by Ina Lange

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Bland ödebygder och skär: Berättelser från Finland

Author: Ina Lange

Release date: May 25, 2006 [EBook #18447]

Language: Swedish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK BLAND ÖDEBYGDER OCH SKÄR: BERÄTTELSER FRÅN FINLAND ***

Produced by Matti Järvinen and PG Distributed Proofreaders.

BLAND ÖDEBYGDER OCH SKÄR.

BERÄTTELSER FRÅN FINLAND

Af

Daniel Sten [Ina Lange].

Först publicerad av
Albert Bonniers förlag 1884.

Hårda sinnen.

1.

Gamle Erkkko uppe på Salmi gård kallades vanligen, eftersom han var den äldste husbonden i hela socknen, »Salmen Ukko». Åttiofyra vintrar hade snöat in hans egor, dem han redan i vaggan ärft af fadern, och den åttiofemte sommarens varma augustisol höll just på att röd och strålande gå ned öfver hans åkrars gula, böljande sträckor. Det var en vacker syn att från gårdens trappa se ned åt fälten. Stora skylar reste sig längs hela gärdesgården, och midt på åkern såg man, huru en skara män i hvita

skjortärmar, höga stöflar och snäfvä byxor skar rågen allt hvad de förmådde, medan kvinnorna i sina röda och brokiga drägter bundo ihop kärvarne.

Den gamle stod med pipan i munnen och blickade dit ned. Fem söner, af hvilka fyra med hustrur och barn, sträfvade der borta i sitt anletes svett med skördearbetet och biträdades af gårdens trenne drängar och pigor. Det gick flinkt undan, men rynkorna i Salmen Ukkos panna blefvo ej jemnare. Hans bruna, fårade ansigtets skarpa drag fingo ej ett vänligare uttryck, fastän solen lyste derpå med sina rödaste strålar, och hans tunna läppar hopknepos än fastare, då han observerade, att qvällen led och ännu en tredjedel af åkern stod oskuren.

— Mor, — ropade han, vänd åt stugan, — mor, du behöfver inte ge dem morgonmjölk till qvällen; mindre duger åt sådana der odågor! Lata ha de varit och styfva i armarne! Gud vet, huru du fostrat dina barn, då du inte fått folk af dem, fast jag hjälpt till och lärt dem det lilla de verkligen kunna! Hör du, ställ fram surmjölk i muggarne, väl påspädd med vatten... Sådant arbete, sådan lön!

Mor stökade inne i stugan. Hon hörde från den öppna dörren alltsammans, men fortfor tyst och stilla att derinne syssla med grytor och fat.

— Mor, — ropade Ukko ännu en gång, — det är ju lördagsqväll, eller hur?

— Så är det, — svarade gamla Annika med sin låga basstämma.

— Och det är min åttiofemte födelsedag, är det inte så?

— Den åttiofemte, ja, — hördes det inifrån.

— Och de vänta sig kalas i dag, kan jag förstå? — frågade Ukko vidare.

— Nog göra de det, — bestyrkte mor.

— Ha, ha ha, — skrattade gubben, — då ska de bli långa i synen. Gröten går nog ned ändå och strömmingen likaså. Koljan är så färsk, att längtan efter mjölken skall bli dubbelt stor. Sådana latvargar! Svält skulle de ha, barkbröd och källvatten! Du ringer inte ännu på en halftimme, mor!

Mor bara teg. Hon öste en skopa vatten i kitteln, der den svarta rågmjölsgroten kokade, rörde hårdt i botten, satte slefven på kant och skyndade till bordet. Der, längst inne i stugan upptog det hela långväggen. Det var ett stort bord, groftimradt och starkt. Renskuradt och snygt bar det för tillfället sin börda af fjorton kuvert, hvart och ett bestående af en mjölkstäfva, en lerskål afsedd för gröten, en träsked, ett litet fat rågadt med salt strömming inlagd i saltlake, och ett duktigt, svart hålblöd. För resten hvarken knif eller gaffel, onödig lyx för dem som ha både tänder och händer, tyckte man.

Mor tog mjölkkärlen, såsom det befallts henne, bar ut dem två och två i boden och återkom med stora trästänkor fyllda med af humle och malt starkt doftande, men ännu ojäst svagdricka, vattenhaltigt och sötaktigt oaktadt sin bruna färg. Så skyndade hon så fort hon förmådde tillbaka till grötkitteln, lyfte den af trefoten, fastän lågan från en väldig stockända slog henne nästan upp i ansigtet, skakade kraftigt om grytans rykande innehåll och började ösa upp den i väldiga portioner, hvar och en kryddad af en god nypa salt.

Nu var allting färdigt. Aftonsolen kastade ett rött skimmer genom det dunkla, med tjocka spindelväfvar behängda lilla dubbelfönstret åt vester och färjade röken inne i stugan i en skiftning af rödbrun koppar. Det svarta bjelktaket framstod i denna belysning så tydligt: man kunde inne mellan brödspetten se, huru de bruna *torrokanerna*[1] vandrade af och an deruppe eller stodo i grupper, medan de yngre exemplaren af detta i Finland så rikligt förekommande husdjur kilade fram och åter mellan takspringorna eller gåfvo sig af längs väggarne på promenad ned till golfvet och derifrån upp på bordet, på bänkarne och öfverallt.

[1] Kakerlackorna.

Mor torkade med sitt tjocka, randiga bomullsförkläde soten från ansigtet. Hon jemkade in sitt gråa hår under sin hufvudbonad af blommigt svart siden, rättade på halsduken och gick ut.

— Får jag ringa nu? — sporde hon ödmjukt sin make, der denne, sysselsatt med att stoppa en ny pipa, alltjemt stod på trappan och småputtrade sitt missnöje för den svala och doftande qvällsbrisen, som kom ifrån ungsbogen bredvid.

— Ring! — svarade Ukko och vände ryggen till, sålunda visande sitt förakt för kvinnokönet, representeradt af hans hustru.

Mor Annika skyndade till fähuset. Der bredvid i sin höga rödmålade stapel hängde matklockan, hvars

klara malmtoner genast ljödo ut öfver nejden. Vid deras klang slutades arbetet på skördeåkern, männen torkade svetten ur sina ansigten med skjortärmarne, qvinnorna jemkade sina dukar, och allesammans begåfvo sig upp längs ledet till gården.

Om en stund vore de i stugan. Tysta och vördnadsfulla nalkades först alla den gamle, nickade halfskygt och stälde sig framför sina platser vid långbänkarnne, som voro flyttade på ömse sidor om bordet. Ukko sjelf hade en stol vid bordets smala ända, »äiti»[1] deremot satt nederst, sist på bänken. Närmast husbonden stod en tom stol. Men par vid par hade de fyra gifte sönerne tagit plats bredvid sina hustrur; den femte, en tjuguarig ljuslockig bondpojke satt och småskrattade under lugg, han plirade förnöjdt på en rödrosig piga, skyddad nere i skuggan för Ukkos blickar, och när han kom åt, kittlade han henne på hakan med ett rågax, en kurtis, som den tjocka flickan besvarade med att kasta halft ihjelklämda torrokaner rakt i ansigtet på sin beundrare.

[1] Mor.

— Sågs der eld i smedjan? — frågade Ukko, vänd till sin äldste närvarande son, en mörkhyad man på några och fyrtio år.

— Inte, — svarades honom från flere munnar.

— Har ingen sett till Ella? — frågade gubben ånyo.

Man skakade på hufvudet.

— Har han varit ute ända se'n i middags? — ljud ännu en gång gubbens röst.

— Farbror Ella gick upp på loftet strax på eftermiddagen, — förklarade en liten flicka, som i spiseln stod och slickade gröten från slevven, — och der klädde han sig och tvättade sotet utaf. Sedan gick han och tog en stor tulpan i trädgården, och med den gick han in i Toimilas hage, men hvart han se'n tog af, det vet jag inte, för jag måste rensa potatesåkern och hann inte gå efter längre.

Efter denna förklaring gjorde Ukko ett tecken, att man skulle sätta sig till bords. Ingen gjorde någon anmärkning öfver att den väntade kalasmaten, födelsedagen till ära, förbytt, ingen talade ett ord. Man förstod Ukkos mörka miner, hans illa dolda missnöje. Man högg med de starka tänderna i brödet, som stålbakadt och hårdt skulle hafva trotsat andra än finska bondtänder, och tog med fingrarna i strömmingen, hvars skarpa sälta utgör en onödig törststegrande, men outhärlig ingrediens i alla måltider i denna trakt af landet.

När skålarne innehåll tömts och allt ätbart försvunnit, steg man upp efter en tyst bön. Återigen gingo männen till Ukko, nickade makligt och begåfvo sig bort. Hustrurna likaså. Barnen, som ätit här och der i knutarne, satte sig på det svarta golvet och begynte leka med hvarandra. Mor tog kärnen och begynte sin diskning. Ollis hustru satte sig i väfstolen och började i den tilltagande skymningen att sortera sina spolar. Ukko satt qvar vid bordet, han tuggade på en rulle tobak och var mörk som ett åskmoln, vresig och stum.

Nu var mörkt i stugan. Mor tände på en perta och stack den i en af springorna vid spiseln. Den flammade upp litet, halfslocknade åter, putsades och brann så med osäkert, darrande och rödt sken, lemnande hela det stora, svarta rummet i en tjock skymning. Man kunde höra flugorna slå mot fönsterrutorna och torrokanerna krafsa i väggspringorna. Utifrån gården ljödo slagen af Ollis yxa, der han högg ved, och den entoniga klangen af skärorna, som slipades nere vid brunnen. Längst borta förnams koklockornas pinglande läte, fårens bjellror och kornknarrens sång. Men derinne tänkte man icke på allt detta. Ukko var tydligen vred, och man afvaktade under oro och fruktan ett utbrott af hans mörka lynne.

Äntligen öppnades dörren, och den saknade inträdde, Ella, husets äldste son. Han var en redan femtioårig man, men såg ut, som hade han varit på sin höjd ett par och trettio. En kraftig gestalt, ej så hög som fadern, men dess mer axelbred och muskulös. Hans gula hår, benadt midt i pannan, föll ned öfver nacken rikt och alldeles rakt. Hyn var ljus och ögonen blå, hans näsa rak och välbildad. Men hakans kraftiga form antydde faderns karakter och der lågo drag af på en gång despotism och vekhet kring munnen, drag, som allt efter hans sinnesstämning vexlade om och gjorde ansigtet tilltalande och behagligt eller frånstötande och strängt.

Han satte sig vid bordet och gaf modern en vink att framsätta mat. En flygtig, halft ödmjuk och halft trotsig helsning på fadern visade, att Ella stod på annan fot än de öfrige till den gamla. Ukko rynkade pannan i än djupare veck och tog sin pipa. Ella åt, efter det han kastat sin helgdagsrock upp på bänken. Om en stund gick mor ut, sägande till den vid väfstolen sysselsatta unga qvinnan att komma med henne för att ripa enris till morgonen samt att iordningsställa badqvastarne. De båda qvinnorna aflägsnade sig, de små följde dem i kjolarne, och far och son stannade ensamma qvar i stugan.

Ukko fick äntligen eld på sin pipa, hostade litet och började samtalet med sin äldste son på detta sätt!

— Lefver Salmen Ukko ännu, eller är han redan död, hvasa?

— Han lefver, men hans son Ella, smeden, likaså... Ukko är gammal han, men Ella är ung... Hvad är det mer?

— Är Salmen Ukko så gammal, att han intet mer har att säga i sitt hus, eller är han ännu husbonde i egen gård? Svara på det.

— Ukko är åttiofem år i dag och behöfver hjelp af sex söner och fyra arbetsamma sonhustrur; annars ginge det honom illa och gården likaså. När stugan hotar att falla, behöfver hon stöd. Och ni far må tacka Gud, som gaf er söner och deras unga armar! Men det fins fullt upp med arbete, det är sant.

— Det fins arbete att göra och många munnar att mätta. Det är jag, som mättar de hungriga i mitt hus, och när de icke lyda min vilja, få de gå till främmande och skaffa sitt bröd... Är det så eller icke?

— Dina söner arbeta som drängar, dina sonhustrur som pigor... Öfver hvem klagar du, far?

— Öfver den, som löper kring byn, då han skulle arbeta! Öfver den, som låter elden i smedjan slockna, medan han gnor omkring på främmande åkrar, der han ser en utpyntad kjol. Öfver den, som går i kyrkan för synds skull och inte för Guds, öfver den, som, likt Salmen Ella, ämnar lefva på sin fars mat utan att göra nytta, medan han friar efter dåliga och odugliga qvinfolk, somrarne igenom.

— Dåliga och odugliga! Är ni döf och blind, gubbe? Är Toimila-Hedda oduglig?

— Hon passar inte för dig.

— Men hon *skall* passa för mig, for mig och ingen annan. Är hon dålig? Jag tror ni är ifrån er, far!

— Du har varit gift en gång förr, Ella. Om du tar dig ny hustru, så inte blir det Toimila-dottern, det vet jag!

Ella bleknade. Men han sträckte fram sin breda, trotsiga haka och log sitt hånfulla löje.

— Hvarför blir det ej hon? — sade han slutligen, till det yttre helt lugnt.

— Derför att hon inte kommer i *mitt* hus.

— Men jag vill veta hvarför, säger jag er far, hvarför och hvarför?

— Derför att hon är stursk. Derför att hon är lat. Derför att hon är dålig.

— Far, hvad menar ni med dålig? Säg det fort, ut med det, jag vill veta det genast.

— Toimila-dottern är en dålig qvinna, vare det nog sagt! Har jag inte sett henne hundra gånger? Hon styr hemmanet, hon styr fadern, bröderne och alltihop. Hon styrde sin förre man, tills hon styrde honom i grafven. Hon har satan i kroppen, och djefvulens eld lyser fram ur hennes ögon. I mitt hus sticker hon inte in sitt hufvud. På min gård träder aldrig hennes fot. Vet du min vilja nu, eller hur?

— I *mitt* hus skall hennes hufvud med myrtenkrona på, och det snart. Hör ni det, far? På denna *min* gård träder hennes fot, och här skall hon herska som värdinna. Ni kan höra nu, hvad ni har att rätta er efter!

Salmen Ukko steg långsamt upp, sparkade undan sin tunga, klumpiga stol, tog pipan från munnen, knöt sin bruna, seniga hand, slog den i bordet, så att de der befintliga kärnen flögo högt upp, och sade med en röst, skroflig och hes af sinnesrörelse, men stark som en åska:

— Nej, det blir inte af.

Elias bleka kinder flammade till, hans blå ögon sköto blixtar. Också han steg upp från bordet!

— Beror det på mig, så kommer hon här in som värdinna, och ve den, som icke lyder henne!

Ukko blickade på en gång upp. Hans äldste son stod der framför honom, glödande och passionerad, stark och ung, oaktadt sina femtio år, hotande och mörk. Han visste, att detta lynne ej var att leka med. Han förstod, att det var hans eget blod och hans eget ungdomsmod, som gick igen i sonen.

Det blef en stunds djup tystnad. Man hade kunnat höra de begge människans häftiga andedrag. Pertan i

spiseln höll på att slockna, hon kastade sitt sken öfver åttiofemåringens långa hvita hår och raka, uppsträckta gestalt. Slutligen kunde han så mycket hemta sig, att han förmådde få fram några ord.

— Det blir inte på Salmi du kommer in med *den* hustrun, Ella, — sade han, — ty jag har ännu fem par armar, som skola försvara min gård för skojare som du och trollpackor som hon.

Ella såg sig omkring i stugan. På ett ögonblick vexlade hans lifliga ansigte uttryck.

Borta i hörnet hördes ett litet halfqväfdt klagande. Det var hans lilla sjuka dotter, som låg der borta i mörkret, hon, hvars lif för två år sedan kostat moderns.

Hans trotsiga min försvann och gaf rum för det der veka melankoliska draget. Han satte sig ned på bänken, böjde hufvudet mot händerna och förblef så en stund alldeles stilla.

Äntligen lyckades han rycka upp sig ur sina tankar. Han såg på gubben länge och allvarsamt, återtog så småningom den förra stränga minen, och sade slutligen fast och bestämdt:

— Nåväl, far, jag lyder er! Jag skall icke taga min hustru hit till ert hus. Gården är mig kär, det vet ni, smedjan med, mor och bröderne likaså. Jag skall lemna alltihop. Men om ni tror, att jag ämnar gå brödlös härifrån, så har ni räknat fel. Ni vet, att jag kan skrifva, far, ni vet, att jag kan räkna. Jag har fört bok i tjugufem år. Jag vet, hvad jag på min smedja förtjenat och hvad mitt arbete inbragt. Ni kan räkna af mitt underhåll! Återstår dock på kistbotten af *mina* penningar ett par tusen silfvermark. De äro mina, och dem tar jag igen. Lagen är på min sida. Jag har min del. Jag går, far, och tar med mig Erkko, yngste bror, som vill ut i verlden. Nu vet ni *min* vilja. Ni vet, att jag har rätt. Ni har natten på er ... tänk öfver saken! På måndags morgon kan ni gifva mig svar. Ert jaord för Hedda eller ock ... mina penningar! Sof godt, Salmen Ukko, sof godt på er födelsedag, men kom ihåg, får stugan ej stöd, när hon är öfverårig, så faller hon, faller till jorden!

Ella gick. Gubben blef ensam derinne.

På gården var det nu lif och rörelse. Inom inhägnaden mjölkades korna af pigorna och yngsta värdinnan, och de äldre qvinnorna kommo från bastun, skämtande och glada, eldröda i sina ansigten. Utan att i ringaste mån genera sig öfver den fullkomliga bristen på hvarje beklädnad gingo de med sina barn på armarne upp på loftet, män och hustrur, pigor och drängar om hvarandra, alla i paradiskisk oskuld, nakna som Adam och Eva och utan tanke på ormen, som i kunskapens träd kanske sätt och lurade på tillfället.

Ella såg som i drömmar framför sig. Här hade han blifvit född, här vuxit upp, här arbetat, här gift sig efter faderns val med en förmögen hemmansdotter, som han älskade lika mycket som de kor hon medförde, här hade hans lilla dotter efter 12 års äktenskap blifvit född, här hade hon dött, den stackars hustrun, här hade han lefvat en hel mannaålder, tills han nu slutligen känt uppvakna inom sig denna känsla, som aldrig dör hos lynnen sådana som hans, här hade han känt kärleken, denna farliga, sena kärlek, som gör af mannen en dåre, och här, här hade han tänkt sig att få lefva med henne, den älskade! Men allt skulle han således nu lemna ... för hennes skull, denna qvinnas, som icke älskade honom så, som han ville, så som han älskade henne. För hennes skull! Ty hon hade ju, ehuru motvilligt, gifvit honom sitt ja-ord. Och dock, henne skulle han ha, kosta hvad det ville! Henne och ingen annan. Han hade dessutom redan gått för långt; hela socknen visste, att han gick i friareärenden till Toimila, och att Hedda skulle besluta sig för Ella, tog man för gifvet; han var välbergad och kunde föda en hel familj; det var bara gubben, som var i vägen, och han skulle väl dö snart, annat kunde man ej vänta sig.

Ella stod der och stirrade utåt fälten, blind och döf för allt omkring sig. Skulle han verkligen så snart lemna sin hemgård och allt hvad han varit van att anse som sitt? Skulle han söka ett hem i fjerran, han som skrämdes af allt nytt, som liksom en gårdvar oåtskiljaktigt var fäst vid det hus, der han bodde, och den jordtorfva, der han födts, han, som älskade denne stränge fader såsom ett högre väsen, mot hvilken han endast, då hans sinne kommit på, vågat sätta sig upp, denne fader, som i femtio år varit hans försyn, hans domare, hans förebild, hans herre! Och nu skulle han lemna allt detta med denna qvinna, som han ännu aldrig rätt kunnat lita på, som oaktadt sin ungdom var starkare än han, klokare än han. Gjorde han rätt? Det var frågan.

Erkko kom ifrån boden med en stor så på armarne.

— Kom till brunnen, så få vi lite mer väta — ropade han — och så i bastun med dig! Det är icke vinterväder derinne! Kom, Kajsa och Leena, Anni och Wiisu äro inte sena och späda på om du vill hafva mer bad, kom så tvättar du sotet af dig smed, — och kärleken likaså! När jag får frossan, så går jag på lafven, gör du så med, ty kärlekssjukan är bara frossa, den går sin väg, när det riktigt svider i skinnet. Så kom, ruska på dig ... upp och med!

Men Ella var icke vid det humöret. Han hörde icke mer på. Han tänkte på annat. Han längtade bort

till henne som han nyss lemnat. Han gick öfver gårdet och tog vägen rakt åt Toimilas hage.

Efter en half timmes vandring kom han till stranden nära granngården. Der stod en gammal ria, tom och stor, och der bakom var den plats, på hvilken Toimila-ungdomen brukade samlas om lördagsqvällarne för att språkas vid efter bastun. Äfven nu stod der en grupp drängar och pigor. När Ella kom så nära, att han märktes af dem, såg han hånande miner i alla ansigten och hörde spefulla anmärkningar.

— Elden är lös på smedjetaket — sade en — och sjön är för torr för att släcka den ... men hon som tändt halmen, hon håller nu på med bättre fiske.

— Vill granngårdssmeden sko Uutila-sonens nya häst, så må han gå till hagen tillbaka; finner han icke hästen, så finner han väl husbond', och syns icke husbond', så är han väl gömd i nya kärestans förklädsfäll, kan en tro.

— När man går och söker fästmon sin, är det bäst man spelar på dragspel hela vägen menade ännu en af pigorna — annars vet hon inte akta sig...

— Eller skulle han hafva koskälla kring halsen till medalj åt sig — gycklade en annan.

Ella hade nu fått nog. Utan att hafva velat det hade han hört alltsammans. De hade talat till hvarandra utan att låtsa se honom och hade gjort det så högt, att intet ord skulle kunna undgå honom. Han vände om hemåt, och för att visa sig glad och lustig började han hvissla en dansmelodi, som ljöd gäلت i den tysta skogen. Han var upprörd och uppretad. Hade de sagt sant? Var hon verkligen i qväll i annat sällskap, hon som nyss lofvat honom tro och huld? Det kunde ej vara så. I alla fall beslöt han att låta henne hållas. »Hon tar nog mig ändå», tänkte han och hvisslade det bästa han orkade.

Då han gått ett stycke, kom han till byvägen. På en sten vid vägkanten såg han Hedda; hon hade en stor näfverrifva med blåbär i famnen och åt nu derur med god smak utan att låtsa märka Ella, förrän han var helt nära.

— Si, är det du — sade hon då — jag äter upp hvad jag fått för ostkakan af Fattig-Liisa dernere; kom så får du en del, du med!

Ella stälde sig framför stenen med armarne i sidan och såg på den unga qvinnan. Hon var mörkhyad och hade vackert brunt hår. Hennes fylliga kinder voro friska och röda, och när hon skrattade, lyste de vackra tänderna mellan läpparne.

— Hvems trolofvade är nu egentligen Toimila Hedda? — frågade han helt plötsligt.

— Den dugtigaste karlens i socknen — svarade hon och skrattade, så att groparne i hennes kinder blefvo ännu djupare.

— Hon har då honom till käresta, honom och ingen främmande? — frågade Ella ånyo.

— Hvem skulle tvinga Hedda att blifva värdinna i annans stuga än den mans, som hon fattat tycke för? — sporde den sköna och såg litet trotsigt upp i smedens ansigte.

— Hå, det går ett underligt tal här i byn i qväll — sade han — folk fins, som säger, att Hedda lofvat sin tro till en, men sin kärlek till en annan.

— När har du hört, att Hedda gått i byn och ropat ut till folket, hvad hon tänker? Vill inte smeden vara nöjd med mig, som jag är, kan han gå till andra. Stackars den qvinna, som tager första tok hon möter på landsvägen. Byn är full med manfolk, i socknen fins en hop bättre hemman än Salmi; men en så arg gårdvar som Salmen Ukko fins väl inte i hela landet, det säger då hvar och en, som har ögon och öron.

Det for en mörk sky öfver Ellas ansigte; han rodnade som en yngling, och hans ögon glänste.

— Du vill väl inte öfvergifva mig, Hedda? — frågade han nästan ångestfullt.

— Hm, du kan trötta ut en stackars qvinna, Ella, och du tror visst, att du är en sådan karlakarl, att ingen kan stå dig emot. Men det skall jag säga dig, det är allt flere än du, som sett på Toimilas vackra Hedda, och inte behöfver hon gå och träla på Salmi, det är hon då visst för god till.

Ella stod som tillintetgjord inför den vackra bondqvinnan, hvars trotsiga mod gjorde det djupaste intryck på honom. Han hade aldrig sett en sådan qvinna förr. För hans blickar hade bygdens qvinnohjertan hittills smultit som smör för sol, och männen der i trakten anse ju allmänt qvinnan som sitt lätt vunna byte: hennes enda karaktersdrag är undergifvenheten, den blinda undergifvenheten

under hans herrskarevilja.

Ella beundrade Hedda. Hon var så vacker, der hon satt med det trotsiga ansigtet vändt i profil med aftonhimmelen till bakgrund. Hennes figur var fyllig och kraftig, hennes medvetenhet om sin skönhet gaf hennes rörelser en säkerhet och ett behag, som skulle hafva anstått en prinsessa.

Han stod der, fångslad på en gång af det motstånd han rönte och den okufliga makt en stor och obestridd qvinnlig skönhet alltid utöfvar på ett mottagligt sinne. Kärleken, så sent väckt till lif i Ellas bröst, huserade der omildt nog och tvang honom att mot sin vilja visa sig öfvervunnen inför henne, en svag qvinna, på hvilken han så gerna hade velat imponera genom sin manlighet. Han kastade sig ner på ljungen för hennes fötter, tog hennes förklädsfäll i handen och kramade tyget så hårdt, som hade han velat i sina händer smula sönder det.

— Du blifver min hustru, Hedda, det blir ju dervid? — frågade han med af rörelse darrande röst.

— Låt mina kläder vara, skrynkla inte ned den der fransen — befalde Hedda.

— Du flyttar ju hem till mig eller följer mig hvarthän jag går? — sade Ella och såg allt ifrigare upp till Hedda, hvars blickar alltjemt skymdes af de långa ögonhåren, som hon likt en gardin fälde ned öfver sina klara, brinnande ögon.

— Du går väl i forsen eljest? — frågade hon hånfullt.

— Nej, men jag vill hafva dig — menade Ella.

— Men om de andra vilja det samma, de också? — invände Hedda.

— Gud skall låta *min* vilja ske, jag har bedt, och hvad en ber om, det blir.

— Men om en annan ber emot?

— Ella är väl ändå den starkaste.

— Det tyckes inte så, efter han hålls i tömmen, fastän han är femtio år, och styres af en gammal gubbe, grå och orkeslös som en ofruktbar stör.

Ella tog sig om hufvudet. Han hade glömt sin far och qvällens uppträde.

Han tycktes obehagligt träffad af påminnelsen.

— Far tycker inte om dig, Hedda, — sade han slutligen. — Vill du följa mig i grannsocken, der köper jag mig en ny smedja, och i en nytimrad, grann storstuga får du bo; der skall du vara värdinna, och våra barn ska' få gå i skolan och bli storfolk de!

Hedda drog häftigt bort sin hand, som Ella tagit emellan sina.

— Våra barn, — sade hon föraktligt. — Jag tål inte barn. Skrik har man nog af från svinen! Arbeta i din stuga och föda dina barn! Tack för sådant kalas. Jag har det bättre så här.

Ella försökte med kärvänligt våld att dra henne intill sig. Men hal som en ål slant hon ifrån honom, steg upp och kastade sig vigt öfver gärdesgården. Nu stod hon på andra sidan med armbågarne stödda mot störrarne och skrattade sitt låga musikaliska skratt.

— Tag det inte för färdigbakadt än, — sade hon, — kakan bränns, om man rör vid henne, innan hon är gräddad. Jern kniper du i med tång, och qvinnor tror du dig få fatt med bara händerna! Ah du, Ella, kasta först i sjön tjugufem år af ditt lif, så får du se, hur det se'n går. Tror du jag är som ett hallonbär? Menar du, att jag vuxit upp som ett hjortron för att plockas af dig? Nej du, Ella, helsa far din och säg, att först skall han komma till Toimila gård med hvita parhästar och talmansbukett, och så skall han tala med far och mig. Men vackert tal, vackert så som jag vill höra. Förr kommer du inte och krafisar med fingrarne kring lifstycket på mig, hör du? Och ingen kyss får du, förrän presten läst öfver oss, kom ihåg det. Spring inte mer i kjolarne på Hedda, Salmen Ella, och minns på, förrän Ukko kommer och friar med dig har du ingenting med Toimila-dottern att skaffa! Nu godnatt! Blåbären kan du roa dig med så länge. Hej hå!

Hedda tog sin randiga kjols redan af daggen fuktiga fäll i handen och fäste den upp vid midjan, så att den korta lilla blå ullkjolen syntes, och började så gå framåt stigen, lätt och vig som en ung häst.

Ella hvisslade ej mer. Han rynkade sina ögonbryn och knöt näfven. Men hans blod svallade så oroligt; hon tycktes honom så eftersträfvansvärd, der hon gick trygg och stolt på egna egor. Han såg efter

henne, så länge han kunde, vände sedan om och gick med långsamma, trötta steg framåt byvägen.

2.

Qvällen var sval och skön; derborta stod insjöns lugna vatten; man kunde höra änderna pipa i vassen och se småfisken slå innerst i viken. Vid horisonten spred sig ett gult skimmer, den närmaste skogen belystes allt mer, och allt högre steg, stor och rund, augustimånen. Men uppe vid byvägen, på ömse sidor om diket, stod en hop små, låga enbuskar, al och vide. Här och der kröpo glänsande lysmaskar fram i gräset, lyste en stund och försvunno igen. Ljungen stod hög och stram i backarne, porsen doftade, och klasar af rödaktiga lingonkart tyngde ned sina stjelkar mot marken.

Ella tog af sig hatten och torkade svetten från pannan. Han suckade så tungt. »Kasta tjugufem år af ditt lif dit bort i sjön, så får man se, hur det blir,» hade hon sagt. Han hade aldrig tänkt på det förr; han var en gammal man snart nu, och hon, hon var ung som en vårmorgon. Hon hade ungdomssinnet hon, — och han —? Nej, det hjälpte inte att gå och fundera... Han skulle gå till byn, träffa på sina vänner, rådslå med dem och så försöka sin lycka! Men Ukko? Nå, det var just svårigheten. Hän skulle först försöka få bugt med den unga; se'n komme väl turen till honom, den gamle; hans hårda sinne skulle väl ändå en gång böjas.

Högt uppe på åsen låg Äjälä by. En hop grå stugor, härs och tvärs placerade med gaflarne både hit och dit, med små, små fönsterrutor nära marken och fula, illa skötta inhägnader på gården, afsedda för boskapen. Det luktade så starkt af den obrunna gödseln, och af de i gytjan liggande korna ångade det varmt och kraftigt. Svinen sofvo här och der i dikena invid husen, och hönsen sutto i grupper, inpyrda i sophögar och öfverallt der de funno det beqvämt. Några små enstaka hus bestodo sig med potates-, tobaks- eller solrostäppor bakom trapporna, men de fattigas enda lyx bestod i att på sina torftak hafva verkliga ängar af högt prägtigt gräs, bemängdt med blommor i alla färger, en lyx som det skulle varit för besvärligt att göra sig af med, alldenstund inga stegar ledde till taken och den kala väggen var obestigbar.

Höga som kyrktorn pekade de stora pumpbrunnarnes spiror upp mot skyn. Och med den högsta brunnsspiran som mål påskyndade Ella sina steg. Der, det visste han, på skomakar-Jussis gård voro de alla församlade, byns ungdomar, der skulle han tala till sina vänner och kanhända få en litet muntrare sinnesstämning, sedan han meddelat sig med dem.

Prat och glada röster hördes allt tydligare, ju närmare han kom. Inne på Jussis gård var verkligen muntert nog. De gamle sutto på trappan, de unga på brunnskanten, på gärdesgården, på lofträcket och öfverallt. Jussi sjelf drog på sitt dragspel; vid tonerna från hans instrument roade sig tvenne af drängarne att slåss, ett envig med knytnäfvar och sparkar, som högligen roade åskådarne. Några af qvinnorna sutto tillhopa och skrattade åt en ung dräng, som efter melodin från dragspelet sjöng en improviserad visa om, »hur klockarn fria till skomakarmor», och för hvar gång han kom till refrängen, knuffade de unga qvinnorna hvarann i sidorna och skrattade, så det ekade i bergsklintarne ofvanför.

Ella mottogs vänligt nog, men man började genast att tala om Hedda. »Hon har nog en ann», sade Jussi, »en, om hon inte har flere! Hon är af det slaget, och den som skall tro henne, han lär allt gå i rus, jaja i trolldrycksrus. Är inte Uutila der hos henne hvarenda lördagsqväll? Och om hvardagarne Ikali och Matti från herrgåln och inspektorn för resten med? Hon är hård sjelf, och så har hon trollat åt sig en kärleksdryck, och den ger hon dem, och så bli de som galna. Salmen Ella — slutade gubben — slå du Hedda ur hågen och låt henne gå; annars, tro mig, hon för dig i olyckan.»

Men Ella försäkrade och svor, att Hedda lofvat honom sitt hjerta, om han bara fick fadern att fria. Jussi och de andra männen bedyrade så heligt de kunde, att hon inte var att lita på och att hon säkert ännu denna qväll sutte med Uutila och språkade. Ella tog himmel och jord till vittne, att hon åtminstone vore en kysk och dygdig qvinna, som inte utan prest skulle tåla en mans kyss. Jussi och hans anhang åkallade den lede och hela hans anhang på det att Hedda gerna skulle låta sig kyssas af den hon tyckte om för tillfället.

Ordvexlingen blef allt ifrigare. De unge kämparne slöto sig till Ella. Qvinnorna höllo ifrigt med Jussi. Slutligen föreslog Ella, att den som ville skulle följa honom till Toimila, uppsöka den sköna på hennes loft och tvinga henne att i allas närvaro förklara sig vara Ellas fästeqvinna och för öfrigt honom huld och trogen. Sade hon det, ville man tro henne. Ty sann, det var hon. Men, sade hon det ej, då fick Ella stå sitt kast, och man fick gå med sina misstankar.

Jussi ropade inåt stugan, att man skulle skaffa fram bränvin. En flaska gick laget rundt och tömdes. En annan likaså. Skämtet blef mera rått och rösterna högljuddare. Armar höjdes och beskrefvo i luften alla slags kraftiga, bålstora rörelser. Hattarne sattes litet på sned, man vred betydelsefullt sina mustascher, der sådana funnos att tillgå, och körde ut läpparne med uttryck af stor sjelfbelåtenhet och

sjelftillit.

På Ellas begäran satte sig ändtligen tåget i gång. Jussi gick sjelf med sin harmonika i spetsen. Olli och Matti, Pekka och Callo i midten, Jaako och Weikko sist. Ella, morsk i hågen, med hatten på nacken och armen i sidan, gick vid Jussis arm. Det var ett gladt sällskap. Skogen stod nu i silfverskimmer och glänste, belyst af fullmånen. Sjön der nere glimmade som en spegel, fullströdd af diamanter. Markens rika daggperlor strålade, ljumma doftande fläktar genomströmmade nejden och fylde luften med vällukter. Men de högljudda rösterna på vägen skorrade som sårande dissonanser genom nattens harmoniska skönhet, och människens triviala skratt störde ur hvilan några foglar, som skrämde och rädda flögo inåt skogen, i farten prasslande mellan trädens löf och grenar.

Snart var den glada truppen framme vid Toimila gård. Det temligen stora boningshuset hade hvitmålade fönsterbräder och såg helt ståtligt ut i månskenet, omgifvet som det var af några präktiga gamla rönträd. Gården var gräsbevuxen och hade alla uthusbyggnaderna ett stycke ifrån sjelfva stugan med sina främmandrum och förrådskamrar. Det var till boden Ella med sina kamrater nu styrde sina steg. Der uppe på loftet, det visste han, bodde Hedda. I sina klädskrank lågo gårdens tjenarinnor. Om somrarne äro rummen der nere för qvafva med sina dubbla innanfönster och dessutom alltför ljusa. Myggen, flugorna, bromsen och allt sommarotyget trifs deremot illa uppe på bodloften, der är mörkt och svalt och luftigt, genom de otäta bräderna skimrar morgonsolen helt dämpadt in, det är högt till taket, fritt att andas och godt att sofva. På höga ställningar deruppe är husets hela sängkläds- och linneförråd uppstapladt, der ligger man så bra, och de upphängda väfvarne, kläderna och skynkena utgöra ett mångdubbelt hvalf af fladdrande gardiner, hvilka i fria draperier hänga ned öfverallt från bjelkarne i taket.

Ella tog harmonikan från Jussi, stälde sig på midten af den höga loftstrappan samt började preludiera. Ingen syntes på hela gården, utom Ellas följe, som grupperat sig längre ner på trappan. Han hostade några gånger samt begynte med sin något hesa falsett sjunga en slagdänga, ett slags misshandlad kärleksvisa, med konstiga och onaturliga drillar och grannlåter.

Ett hufvud stack fram nere i stugudörren, men försvann åter. I drängstugan öppnades äfven dörren på glänt, men ingen visade sig. Några sömniga kor bölade borta vid fähuset. Hunden morrade, men öfverväldigades af sin sömnlust och tystnade snart. Uppe från Heddas loft intet ljud.

När Ella sjungit några verser, började tålmodet att tryta. Han steg upp ända till öfversta trappan, gick några steg på den balkongartade utbyggnaden, som kringlöper huset på denna sida, och bultade ett slag på Heddas dörr. Intet svar. Ännu en bultning, starkare än den förra, och så ännu en, kraftig nog att väcka en stendöf.

— Bort med dig, Ella — hördes derinifrån Heddas röst, — jag vet, att det är du, och jag vill vara i fred. Var tyst, jag vill sofva! I morgon kan du komma på ditt aftalade frieri. Men med far din, inte ensam. Du hör, hvad jag säger. Godnatt, jag vill inte veta af dig mer i qväll.

Ella såg ned till sina kamrater, liksom hade han velat säga dem:

— Ser ni, hon är trogen, hon är kär, men ren som månen; hon är ensam i sin jungfrubur, och hon snäser mig, ovärdige, därför att jag med min sång stör hennes sömn och med min närvaro hennes frid. Ser ni, hon är ej den ni trott, sen ... ni har haft orätt.

Men kamraterna läto icke öfvertyga sig. Der blef ett tissel och tassel, ett dämpadt skratt och ett tyst, men dock tydligt förnimbart jubel imellan dem, när Olli kom upp till Ella med en filthatt i ena handen och ett par höga, stora stöflar i den andra.

— Ser du, Salmen Ella, hvad som var gömdt här på trappan, — sade han, — en hatt ... den tillhör Uutila Paawo, och ett par stöflar, nya, dugtiga stöflar! Dem har Jussi fått färdiga till i dag, det är Uutilas nya friarstöflar! Vill du veta, hvem som är derinne i ditt ställe?... Jo, han heter Paawo, blifvande husbonde på Uutila, vackre Paawo, som har eget hus och eget hemman; det är han, som har hvad du skrutit af, se så, nu kan du gå hem och lägga dig, men kom inte och skryt härnäst för oss, som ha vettet i behåll!

Ella rusade ned som en galning. Med ögonen letade han förgäfvets efter en sten. Icke en enda fans på hela gården. Men — ändtligen! Derborta upptäckte han en grupp vilda nyponbuskar. Derunder måste finnas ett stenrös. Han sprang dit, trampade våldsamt ned buskarne, røjde dem ur vägen och skönjde några väldiga stenar, utaf hvilka han utvalde den största. Så utrustad sprang han upp igen och slungade med vild kraft den väldiga stenen mot dörren, som, gammal och murken, genast splittrades. Medelst ännu en rörelse ref han de klufna dörrbräderna loss och stod der nu i dörröppningen med hela sin svit bakom sig och blickade in i löftets skymning.

Men framför honom rakt på tröskeln stod Toimilas unga dotter, den vackra Hedda, hon stod der med

rynkade ögonbryn och ögon, som bokstafligen sköto blixtar. Hon bar sitt hufvud högt som en drottning, och det blodröda bandet omslöt hennes bruna, lockiga hår, hvars långa flåtor hängde ut åt nacken. Den brokiga »rekkon» framme i bröstet glimrade af paljetter och rödt broderi, och hennes långa hvita klädeskofta hängde löst öfver axlarna. Kjolen med dess röda rynkade bård hade hon nu fält ned, och der hon stod i imponerande skönhet och full ståt, var det flere än en af ungersvennerne, som verkligen trodde på trolldrycken, som de tyckte sig svälja med den luft, som Hedda andades.

— Jaha, här står jag, — började Hedda. — här, en qvinna i mitt eget hem, i mitt eget rum, framför män, som med våld vilja intränga till mig! Och det är du, Ella, som stält till detta! Det är du, som gjort mig detta! Blygs! Blygs! Du är en stackare, som mot min vilja och mot din rättighet bryter qvinnofrid och slår in dörrar som en röfvare och en rånare och en tjuf!... Och ni der, ni, hans vänner! Ni veten alla, att jag varit förlofvad med Ella, men att jag sagt, att jag inte vill veta af honom, därför att hans far är emot mig och nekar mig plats vid hans bord som första värdinna. Nå väl, hören då, mellan Ella och mig är det slut. Och vill du veta mer, Ella ... så hör! Jag har i denna qväll gifvit mitt löfte åt en annan, en som inte beror af sin far och en som inte behöfver skämmas att föra mig in i sin stuga! Och han är här; derinne sitter han med *sina* vänner. Nu förstån I alla det; mellan Salmen Ella och mig är det slut! Finnes det någon af er, som utan hennes vilja skulle önska föra en hustru i sitt hus! Eller tron I, att en qvinna sådan som jag vill gå i ett hus, der hon icke är tåld?... Åh nej! Och nu, bort med er! Till dig, Ella, säger jag bara en sak! Gå genast hem och gör dörren hel; i morgon innan gudstjensten skall den vara ny och insatt på sin plats här; eljes stämmer jag dig för inbrott och hemgång, och då får du tänka öfver det i fängelset. Och nu godnatt för sista gången... Viljen I komma hit på dans i morgon afton, så välkomna, du med Ella; du skall få se min Paawo, han är tjugufem år, och ... han är min fästman.

Så försvann Hedda för de utanför ståendes blickar. Ella gick baklänges ned för trappan. Han var blek som lärft och tyst. Äfven de andra tego. Man anträdde återfärden under samma tystnad och med sjunket mod. Sjelfva Jussi hade tappat koncepterna, åtminstone för den första qvartstimmen.

När Toimila egor voro passerade, rättade Jussi upp sig en smula. Han drog ett tag på sitt spelverk, och redan den första tonen tycktes upplifva honom.

— Neej, — utlät han sig slutligen, — man skall inte på lördagsqvällen ge sig i delo med hins anhang, för sådant der qvinfolk, det är allt hemma från den trakten.

— Men en så dugtig hustru har ingen i hela socken, som Paawo får, — menade Jaako, och ref sig i hufvudet.

— Att du, Ella, som är så stark, stod der och hörde på predikan utan ett muck, — framkastade Weikko, som kände sitt mod växa underbart, ju längre han kom ifrån gården.

— Tig, killing, eljes blir det inte på länge du kan öppna din mun och bräka mer, — hotade Ella, mörk i hågen, der han gick något före de andra på vägen.

— Nu gossar, skynda er hemåt byn! Jag lemnar inte Salmen Ella för det han kommit i olycka! Vill någon af er komma med och hjälpa till med loftdörren, som skall vara hel till i morgon, så är det bra! Hexan kommer väl och vänder ögonen på en eljes. Vi gå till Snickar-Matti ... oj! Ut med stegen, valpar, och gån inte och dra'n benen efter er.

Det var Jussi som talade. De unge männen skuffade hvarandra i sidorna med armbågarne. De småflinade sins imellan, men svarade icke. Otur i kärleksaffärer förekom dem nedsättande för den, som råkat ut derför. De lemnade sig efter på landsvägen och visade genom denna stumma opinionsyttring sin likgiltighet för Ella och hans sak. De hade med en viss fruktan, men också med beundran sett på Hedda och tyckte alls icke, att hon var af den ledes anhang. Hon var alldeles för ung för Salmen Ella, för glad och för pratsam. De ville också gerna dansa med i morgon på Toimila. Dörren, tänkte de, kunde den laga, som slagit sönder den. Jussi och Ella veko derför ensamma af till snickaren.

Innan klockan slog fyra på morgonen, var Snickar-Matti på Toimila med dörren och en halftimme derefter knarrade den, tung och klumpig liksom den förra, på sina gångjern. Men det färska doftande virket sken så hvitt redan på långt håll, ett minnesmärke öfver Ellas misslyckade nattliga bragd och hans redan så ryktbart vordna nederlag... Det sken som ett slags varnagel för alla djerfve älskare, som tro på lyckan utan att känna konsten att binda henne. Denna dörr till paradiset stod der och sqvallrade, och hvar gång byns unge män sågo den, blefvo de så muntre och skrattade, bara skrattade åt Ella och hans äfventyr.

stämman långsamt och entonigt genomläste ett kapitel ur bibeln, som hon dock af gammalt kunde till hälften utantill. Ukkos grå hår var slätkammadt, hans ansigte sken ännu efter tvagningen i badstun i går afton, hans stora väldiga näfvar lågo hopknäpta framför honom på bordet. Pipan hade fallit honom ur munnen, de buskiga ögonbrynen voro litet jemnade, han glömde kanske i detta ögonblick sina sorger vid ljudet af denna röst, som i öfver femtio år stillat ofriden i hans själ och bragt en harmoni öfver hans lif, som han sjelf ej förstod, men som han utan den aldrig skulle fått känna. Denna sträfva, oharmoniska röst, hvars anspråkslösa egarinna aldrig fått ett vänligt erkännande för ett helt lifs troget arbete, egde en sådan hemlighetsfull makt. Kanske var det därför, att hon hade tålt allt, gamla Annika, allt utan att klaga. Det skulle så vara, tyckte hon. Hvad har väl en hustru annat att göra än hvad hon vet att hennes man vill? Hon hade ju svurit att älska honom. Och det gjorde hon, till och med då han låg drucken under bordet. Det var icke kärlek, det var religion. Hon var en qvinna och dertill omedveten om sin storhet i förmågan att lida och bära allt. Den slumrande reflexionen skulle aldrig vakna, och hon skulle gå i grafven, from som hon lefvat, utan en aning om att hennes lif hade kunnat vara annorlunda. Det var nu hennes lycka att tjena, att finnas till. Hon trodde på Gud och på dödens löften. Paradisets dörr vinkade som en skön, oförtjent lön! Huru skönt att hvila efter arbetet, huru skönt att dö, sedan man funnit lifvet så tungt och mödosamt. »Äiti» läste och läste, det var söndagsfrid.

De unga voro ute. Barnen likaså. Plötsligt hördes ett buller på trappan. Det var Ellas bredaxlade gestalt, som nu syntes i dörren. Hans eljes så friska hy var gul i dag, hans klara ögon dimmiga och munnen slapp och färglös. Det gula håret klubbade vid pannan, en lång test hängde rakt ned öfver kinden på honom.

Ukko vaknade och såg upp. En mörk sky for öfver gubbens ansigte, ett uttryck af ovilja och förakt bet sig fast kring hans tunna läppar. Och med en stämman, hård och kall som en frost, sade han:

— Jaså, det har nu gått derhän, du har börjat att supa, du med, för att riktigt behaga henne och vinna hennes tycke? Det skall vara svårt för dig annars med den saken, hon lär allt ha lurat dig redan nu! God fortsättning, Salmen Ella! Du får sätta henne i jernbur och så dra med henne kring riket, medan du sjelf vrider på spellåda. Sådant handtverk passar er bäst. Tvi sådant tattarfölje! Ut med dig, landstrykare; när du sofvit bort ruset, må du komma igen.

Men Ella gick icke. Han steg fram ett par steg, knöt näfven tätt intill Ukkos näsa, grinade vildt, spärrade upp sina ögon, tills de blodsprängda stirrade in i gubbens, knep ihop tänderna, som blänkte fram, hvita och hvassa som spikar, mumlade en hotelse och sprang ut, håftigt och utan att vackla, tog fart öfver gården, ginade rakt ned öfver fälten, styrde sin färd mot stranden och syntes snart i sin båt ett stycke ute på sjön.

Ditåt låg Toimila. Ukko, bragt i uppror, lät vilda svordomar hagla öfver sonen; han gick af och an som ett rytande lejon, men »äiti» satt med nedslagna ögon och såg på sin långa psalmbok, inlindad i en hemväfd blå bomullsnäsduk. Hennes skrynkliga ansigte förändrade icke en min. De slocknande blickarne voro liksom inåtvända, hennes läppar rörde sig sakta. Hon bad. Och när några minuter förflutit, vågade hon ånyo fortsätta med läsningen, midt i meningen, der hon slutat. Och Ukkos sinne var alltjemt i uppror. Men småningom lugnade han sig, hans röst lät som en aflägsen åskas mullrande, när »äiti» läste. Den föraktade, usla qvinnan, hon begrep ingenting, hennes frid kunde ingen störa. Nå, så fick hon väl hållas. Ukko gick ut, luften derinne, full af »äitis» predikande tonfall, kunde qväfva honom. Der, derborta rodde Ella! Äh, till *hennes* igen! Den dåren! Och man kunde ej straffa honom. Nej, *han*, Ukko, kunde det tyvärr icke.

* * * * *

»Äiti» i stugan höll inne med läsningen. Kapitlet var just slut. Hon suckade så tungt. Hennes böjda hufvud reste sig litet, och hon såg upp rakt framför sig. Ögonen skymdes ... de trötta gamla ögonen, skymdes af ovan orsak, stora tårar rullade ned för hennes kinder. En ryckning af smärta genomfor hennes lemmar, och öfver munnen, eljes så hopknipen och stel, gled ett uttryck af vekhet och sorg. Hennes älsklingsson, Ella, äfven han! Ukko sjelf hade, han också vid femtio års ålder, haft sin värsta rasperiod. Skulle nu Ella begynna! Hon anade, att någonting stod för dörren, att någon ny sorg skulle träffa henne. Och åter suckade hon, böjde som förr sitt gråa hufvud, knäpte ihop de magra händerna och bad halfhögt en bön till *Den*, under hvars mäktiga vilja hon tåligt böjde sig, äfven om denna, såsom så ofta förr, likt en frostnatt härjande gått öfver alla hennes förhoppningar och krossat hennes önskingar. Hon bad.

Ella var hunnen till Toimila strand och drog sin ekstock högt upp i sanden. Han sprang så ifrig, som hade han varit förföljd, upp mot gården, rakt genom hagen. Det var som en flykt och bar af genom snår och buskar, öfver gården och diken. Nyponens taggar slet i hans långa rockskört, granens qvistar slog honom i ansigtet. Gytjtjan från ett litet kärr i skogen stänkte upp öfver hans stöflar. Men han märkte ingenting, han sprang bara vidare.

Det hördes musik från gården. En hop ungersvenner stodo eller lågo kring en stege vid stallbyggnaden, rökte der sina pipor och samtalade. Några gamla qvinnor i sina svarta franssprydda hufvudbonader sutto på en bänk och betraktade småbarnens lekar med grisarne.

Ella såg ingenting. Han tog Toimila-stugans alla fem trappsteg i ett hopp och gick in. Här stälde han sig i klungan af dans-kavaljerer, längst bakom. Han hörde blott några spefulla anmärkningar omkring sig, liksom bakom sig på gården, då han skyndat igenom. Han visste väl orsaken; han visste, att han var ett åtlöje nu efter nattens äfventyr, och blodet jäste inom honom, svallade högt och brände i hjertat. Hans händer voro heta som under feber och ögonen glänsande. Han hade druckit hejdlöst på dagen och var nu i ett tillstånd af ytterlig öfverretning.

Hedda hade mycket väl märkt sin för detta fästmans inträdande. Också hade hon kastat fram några öfvermodiga anmärkningar öfver honom till de omgifvande. Hennes fader, gamle Toimila, satt liknöjd i ett af främmand-rummen med några af sina gäster; det var en gammal fromsint man, som gerna lät sin dotter styra både gård och hus nu, sedan han förlorat hustru, son och svärson under några få år. Han skulle få en ny svärson nu, en rik och bra karl, Hedda kunde nog sköta sig, hon. Paawo tycktes vara gubben i lag, och han skulle i framtiden få ärfva sin faders gård. Toimila-folket blefve då ännu rikare, allt var ju godt och väl!

Öfverallt i sjelfva storstugan pustade de dansande. Sommarqvällen var litet qvaf, luften derinne het och tryckande. Man hade druckit bränvin med kaffe, ätit ostkaka och åter druckit. Spelmannen stampade takten, gned och arbetade. I den stora spiseln flammade, oaktadt hettan en eld för den stora kaffepannan, som ånyo uppvärmdes, och röken steg endast till hälften upp genom skorstenen. Den bolmade delvis inåt och lägrade sig uppe i taket, der brödspetten hängde, tunga af sin mörkbruna last, den gick ännu högre, trängde in bland pertorna, der de lågo utbredda att torkas, och spred sig, tjock och qväfvande, öfverallt. Fönstren, små och omöjliga att öppna, voro fuktiga och dunkla; i väggspringorna omkring dem voro öfverallt instuckna rönn- och björkqvistar, hvilka vissnande spridde en stark doft omkring. Luften här inne var tung och tryckande, men störde ej glädjen och nöjet, tvärtom — den var just den rätta atmosfären för ett sådant slags munterhet, och ingen tänkte på att det borde vara annorlunda.

Hedda dansade nästan oafbrutet eller gick omkring i stugan med danssteg, under det någon af bönderne höll sina armar kring hennes midja. Hon tyckte om att då och då göra Paawo litet orolig, ehuru hon kort derefter tröstade honom med en eller annan ynnestbevisning. Hon var vacker i qväll, armarne blottade för värmens skull och halsen synlig under den vida tröjan. Hon skrattade med alla, slog den hon talade med förtroligt på axeln, tog Paawo ibland på knäet, gungade honom kraftigt och gaf honom derpå med en lustig rörelse en snabb stöt, som kom honom att oförberedt falla ned på golfvet. Han hittade dock på att hålla henne så hårdt omkring lifvet eller om halsen, att han icke kunde falla, en lek, som hon upprepade en gång till och med gamle Aatuli och som kom stackars Paawo att känna sitt hjertas slag litet våldsammare, än eljes var vanligt.

Allt detta och mera dertill såg Ella, der han stod bakom de andra vid dörren. Hans heta blickar nästan slukade den vackra kraftiga qvinnan. Han afundades alla, som nalkades henne. Han kände en stickande smärta någonstades inom sig, det plågade, tärde och dref hans blod så våldsamt mot hjertat och uppåt igen. Han kände sig så stark, som om han hade kunnat med sina breda händer krossa alla dem, som stodo omkring henne, alla på en gång. Kunde han bara fått Paawo i sina näfvar, så skulle han burit bort honom till smedjan, slängt honom på städet och med släggan tillintetgjort denna unga, spensliga kropp. Då hade han sluppit se detta fadda leende vid de smekningar, som Hedda emellanåt bestod sin lycklige fästman.

Och henne! Finge han henne bara en enda gång ännu dit bort i hagen, der de så ofta under sommarqvällarne träffats! Huru skulle han ej fatta henne, mer lifligt än då, i sina armar, pressa henne intill sig, hårdt så att hon kände andan förgå, hårdt så att hon ej mer log och skrattade som nu, hårdt så att hennes blossande kinder bleknade, så att hennes svällande röda mun ej mer skämtade, utan ryckte af smärta, hårdt så att lifvet, som nu brusade så käckt inom henne, kunde fly!

Ella gick rakt fram genom den tätt hopade skaran af unge män, klöf som en ung tjur sin väg genom alla hinder, rusade fram öfver hela golfvet och stod inom ett ögonblick framför Hedda, efter det han med armbågen stött bort Paawo och de andra.

— Kom, Hedda, nu dansa vi en polska, som du skall minnas, så länge du lefver — sade han och klämde hennes bara arm så hårdt, att det blef en hvit strimma på den bruna, rodnande huden.

Hon såg plötsligt upp, höjde spotskt sin öfverläpp, kisade med ögonen försmädligt på honom, spände sedan blicken vidöppen och med ett uttryck af utsägligt förakt på hans hela gestalt, uppifrån ned och nedifrån upp, och sade med sin gäckande ton:

— Nog är den karl tokig, som vågar visa sig för Toimila-Hedda, sedan han burit sig åt som en våldsvarkare och en tjuf! Du är drucken; annars hade du genast blifvit utkörd! Gå din väg, smed! gå sjelvilligt, om du inte vill bli uthjelpat af manfolken här! Och visa dig inte mer för mina ögon! För kommer du hit en gång till, så lyfta vi dig i brunnen!

Ella stirrade på henne, liksom förstode han intet. Han tog ett steg som för att fatta henne kring lifvet, med eller mot hennes vilja. Men den sköna stötte honom våldsamt tillbaka med en blick, som sprutade vrede och förakt. Denna stöt blef en signal för hennes beundrare att ingripa. Man rusade mot Ella, och det skulle hafva uppstått ett vildt slagsmål, om ej Hedda i rätta ögonblicket sprungit emellan. Hon höjde sina armar och skrek öfver tumultet:

— Ej, så stanna! Låten honom gå, gossar! Ingen må röra honom! Ut Salmen Ella! Och det är sista gången du är här. Helsa din Ukko och säg, att han icke behöfver frukta att få en föraktad sonhustru! Han kan nöja sig med att hafva en föraktad son... Gå!

Ella raglade ett steg framåt. Det susade i hans öron. Han visste ej, huru han kom ut. Aftonluften bragte honom ingen svalka. Det sjöd, det bultade, det slog inom honom. Och ännu en stund hörde han, der han stod under tallarne på korsvägen, spelmansens sprittande knäpptoner på violinen och kvinnornas gälla skratt.

Efter en stund blef det tystare, så åter stoj och buller. Dansen var säkert slut nu, och man skulle begifva sig hemåt. Han lyssnade! Han förstod att man tog afsked, så utbytte gåfvor och så skildes. Steg nalkades, rösterna kommo närmare. De kommo alla hitåt. Vägen ledde åt stranden, der byfolkets båtar lågo förtöjda. De gingo förbi Ella utan att se honom, der han satt, skrattande, par om par, käresta med käresta, yngling och jänta, i skämt, i glam, i yster munterhet. Sist Hedda och Paawo. Spelmannen, drucken och ondsint, gick jemt i vägen för de älskande, alltjemt svärjande öfver hindren han mötte, alltjemt muttrande för sig sjelf, obelåten och hotfull. Slutligen försvann äfven han.

Ett litet stycke framför Ella, der gångstigen var som smalast och der de höga träden skuggade som bäst, stod en mossig platt sten, mjuk och fuktig. Paawo drog Hedda dit, hon skrattade och kastade sig ned. Ella hörde, huru han kysste henne och huru hon halft motvilligt, alltjemt skrattande, besvarade hans kyssar. De andra rösterna bortdogo i fjerran, de älskandes högljudda joller, afbrutet af kyssarne, trängde inpå honom, der han stod, han smeden, och de brände honom som glödande tänger och eld, tärande, flammande eld.

Han grep i sin puuko och sprang fram. Ett ögonblick hejdade han sig, derpå höjde han armen och stötte till hårdt och säkert midt i barmen på Hedda, der hon halfåg i famnen på sin älskade. Och han hade träffat riktigt. Hon höjde icke en suck, hon gaf ej ett ljud. Hennes röda kinder bleknade blott, skämtet fastnade på läpparne, och lifvet flydde. Det hade flytt för hans hand, denna hand, som så mången gång hade smekt henne, som velat bära henne, skydda henne för allt ondt, men som hon trolöst stött bort. Han hade hämnats och var nu lugn, lugn som om han egde henne åter.

* * * * *

Måndagsmorgonen randades kulen, och himlen var molnbetäckt. På Salmi gård arbetades tidigt. Alla voro redan i verksamhet. Ukko satt som vanligt på trappan. Hans pipa hängde som vanligt i munnen. Han gjorde pertor, spjelade det fuktiga virket, klöf det, och högen med färdiga ribbor framför honom blef allt större. Men på loftet deruppe sof ännu Ella, husets äldste. Mor Annikka hörde, huru tungt han andades; hans jemna, dofva snarkningar hördes dit ned, vittnande om ett godt, lugnt samvete. Man ville låta honom sofva ut. Han hade nog gjort det klart för sig i går, tänkte hon — allt skulle blifva godt igen, allt stanna vid det förra. Far och mor voro så glada och försonligt stämde nu på morgonen; man hade hört af en dräng, att Hedda hade firat sin förlofning med Paawo i går qväll. Det var en glad öfverraskning på måndagsmorgonen. Det var ett lyckligt omen. Veckan lofvade således blifva god, och dernere var åkern nästan färdigbergad. Nu kunde det gerna regna... Ukko var vid gladaste humör, och »äiti» hade en dag af frid och ro.

Vid vägen hördes skramlet af ett åkdon. Det kom närmare, det nalkades alltmer. Ukko blef uppmärksam. Hvad mera gladt och nytt skulle hända honom denna dag? »Äiti» tittade ut från dörren, barnen sprungo fram i sina långa skjortor, snafvande öfver trösklar och trappor. Nere på åkern hörde folket bjellrornas klang. De blickade upp från sina kärfvar, och Olli i potatesåkern stannade midt i sin plöjning. Hvem kom med bjällror till Salmi, och den tiden på dagen?

* * * * *

Efter en halftimme var allt klart. Han var vaken, Ella, som nyss sofvit så godt. Han stod der tyst och axelbred som förr, lugn och sansad. De sista dagarnes öfverretning var öfver. Hans ljusa hår föll slätt och rakt ned och bildade en ram om ansigtets runda oval. Ögonen voro ej som i går blodsprängda och

blickade ej mer eldigt omkring, hans blickar voro tvärtom lugna och milda. Det vemodiga draget kring munnen syntes der nu så tydligt; blott ansigtets röda färg var litet mattare.

Han såg sig en gång om på gården. Händerna och de starka väldiga armarne voro fastsurrade bakom honom, hårdt intill hvarandra. Ännu en blick omkring sig och så en på Ukko.

— Du har ett hårdt sinne, far — sade han — och när du retar mig, kommer det öfver mig också! Det der sinnet, ditt hårda sinne. Men — reta icke bröderna så som du retat mig. Låt dem hållas, du ser hvarthän det bär med mig.

Han tillade efter en stunds paus, vänd till modern:

— Men du, äiti, du är en välsignad Guds engel; inte skall jag någonsin glömma dig.

Så upp i chäsen, som väntade med länsman, befallningsman och fångförare. Man satte af. Bjellrorna klingade åter. Det lät så muntert, det genljöd i bergsklintarne, morgonluften bar detta musikaliska glada ljud långt i fjerran. Hjulen klirrade mot småstenarne, hästhofvarne slogo i frisk takt på den lilla hårda och steniga vägen. Ljudet blef dock småningom allt svagare och svagare.

Ukkos perthög hade stannat i växten. »Äiti» lyfte grytan ur elden, brände sin hand, men kände det icke. Barnen lekte på stugugolfvet...

Allt var som nyss.

Men ifrån loftet der uppe hördes icke mer de lugna andedragen af den sofvande. Ukko kände icke, att några stora regndroppar nedföllo. De prasslade på perthögen, molnen der uppe blefvo tätare, det blef litet mörkare, och regnet föll snart tungt, jemt och sakta. Icke en vindfläkt, allt var tyst och stilla.

»Du har ett hårdt sinne!» De orden hörde han ännu så tydligt. Och ur Ukkos bröst uppsteg långsamt en djup, rosslande suck, en enda, men en tung, centnertung.

»Du har ett hårdt sinne.»

1884.

I ödemarken.

Stämning.

Solen är högt uppe och skiner klart på de väldiga drifvorna. Fjärden är isbelagd, men ännu utan snö. Det glänser och det blänker, och midtpå, der de små holmarne, hvita och runda som snöbollar, spegla sina snötunga trädgrenar i sjön, der är det blott nattgammal is, klar och svart så man kan se dit ned, famnslångt i djupet.

På stränderna stå tallar och sträcka sina kronor högt mot solen. Ifrån grenarne falla nu och då skimrande droppar, väckta till lif af strålarne. De perla ned, glittra i fallet, men frysa dernere på marken strax igen till is. Skator hoppa mellan qvistarne, hvilka då strö ifrån sig ett litet moln af rimfrost, torrt och lätt som puder. Flingorna ligga i lager på hvarann som ett bolster af de täckaste hvita stjerner öfver allt; det är så lätt och fint och sveper liksom i en enda oändlig likkista sommarens hela blomsterfägring.

Ingen enda vindfläkt lyfter de hvita snödunslöjorna, och Pjäjänes vida frusna vatten utbreda sig i fjärdar, vikar och sund, så långt ögat når. Mil efter mil är allt lika ödsligt, tyst och hvitt. Barrskogar, täta och vilda, bekransa stränderna, moar utbreda sig inåt landet, der de höga kalstammiga tallarne sträcka knotiga, barrlösa grenar ut mot norr och öster, medan endast på södra sidan träden ha yfvigare grenar och böja sig liksom rädga undan nordanvinden som höstarne om hviner öfver sjö och land.

Under snön sofver ljuven sin vintersömn, och harens, räfvens och vargens spår äro de enda vägar, som leda fram derute mellan skogarne och de tufviga, nu snöbetäckta träskan.

Men längst inne i en af vikarne synes en fläck odlad mark. Träden äro här borthuggna, råg- och potatisland ligga på ömse sidor om en liten byväg, som igensnöad och smal slingrar emellan höga gärdesgårdar, af hvilka nu endast de högsta störrarne titta fram som vägvisare mellan fälten.

Der ligger byn. Det är en hop små grå kojor, utan ordning kastade bredvid hvarandra af ödemarkernas arkitekter, bönder som aldrig sett någon stad, och hvilka aldrig med sina bygnader eftersträfvat någonting annat än att nödtorftigt skydda mot kölden och skyla mot regnet de varelser,

som skulle bo i husen.

Emellan kojorna ligga ladugårdarne och svinstiorna, rankiga skjul betäckta med ris och torf, hotande att falla, ehuru de tidt och ofta stödjas af starka stöttor, nedslagna i jorden. På några af gårdarne stå stora brunnar med hissverk, så tilltagna i längd och utsträckning, att de på långt håll se ut som jättegaltar. Annars är der fattigdom öfverallt, ett djupt, endast till hälften känt elände, ett trälände och ett arbetande för lif, hvilkas glädjelöshet de knappast sjelfva förstå. Man knotar icke här otillfredställt öfver ödet ... dagarna förflyta, komma och gå i mörker och töcken vintern om, i träl och släp den korta sommaren.

Endast *ett* afbrott har enformigheten här, en liten fest, hvars regelbundet återkommande tjusning gör hvar lördagskväll lika efterlängtd som full af glädje. Det är ett älsklingsnöje man här består sig, ett nöje, nära nog ett slags sport som man dyrkar, nästan afgudar, och till hvars firande man byggt några altaren, som omhuldade och snarlika stora bål stå der och ryka lördagen lång, så den tjocka präktiga röken såsom ett enda lifstecken höjer sig upp, utvisande ett tecken af lif midt i den eljes obebodda ödemarken.

Det är badstu-badandet, åt hvilket Alassammariboarne egna sig med en sådan lidelse, och åt hvilket de ha rest så många tempel. Den lilla byn har nemligen hela fyra små badstupörten, låga med tak af torf, sotiga, förfallna och nedrökta. Med sina låga dörrar, halm på det nakna, jordbetäckta golvet, lafve af gamla murknade bräden och stor ugn af stenar är det deras bästa fröjd att gå dit, låta steka sig i det lilla mörka, ånguppfyllda rummet, slå sig röda och svullna med löfqvastarne och ligga der tills de, hälften rusiga och hälften sofvande af hettan, gå in igen till stugorna att somna bort från en existens, som de knappt drömma att den kunde vara bättre...

Något skild från byn ligger ett ensamt torp högt uppe på backen. Inne i stugan står mor och kokar gröt i den stora öppna spiseln. Far ligger i långsängen, som intar en stor del af rummet. Han hvilar sig nu på lördagen efter veckans arbete. Det är fars trädetid nu, han hvilar mest, hvilar på gröten, och hvilar på »luren», lite' för och lite' efter. Vinterdagarne äro så långa. Det är sömnigt att höra mors väfstol, som klappar så enformigt. Skottspolen surrar oupphörligt af och till, det är ingen vexling i låten. Rågmjölet, som vispas i grytan, har en så egendomligt söfvande lukt. Far trifs så väl under den storblommiga »ryan». Barnen äro så stora, att de inte mer skrika, Matti täljer båtar och Annikka sticker strumpa.

Matti har båten färdig, stiger på bänken och ser ut genom det lilla fönstret. Han står på tå och sticker ut den röda tungan ur munnen för att se bättre. Det hvita håret faller honom i ansigtet; förargligt att det är så långt! Drägten är eljes ej invecklad. Lång skjorta af hemväfdt oblekt lärft. I stugan är varmt. Ute är vinter, trettio grader om nätterna; solen kysser visserligen en smula lif i ispiggarne middagstiden, eljes icke.

Hvad ser han, den sjuårige, der han står? Rök från skorstenarne och rök från badstugorna. Från allihop! Och bakom röken der längst nere i dalen, der vägen går emellan de snötäckta ängsrenarne hvad ser han der? En ovanlig och i hans tycke förtjusande syn. En släde förspänd med två hästar och med en lysande figur med blanka knappar på kuskbocken. Inuti släden en dam och så ännu en och en half, en ung fröken och ett barn!

»Herra Jumala!» mor! nu går jag ut, se bara, der kommer herrskap i släden, stor-herrskap, riktigt som kejsaren sjelf, hör sådana bjellror, och solen lyser på allt gullet, se mamma! se, allt folket springer ut — kom så få vi se hvart de fara.»

Den lille hade rätt. »Hela byn,» varskodd af bjellerklängen, var på benen. Det var främmande till länsman, förnäma främmande, en fru från sta'n, en fröken i grann pels och en militär med blanka knappar och röda präktiga snören. Han satt på kuskbocken och körde sjelf. Matti hade aldrig sett en sådan stå förr.

De förmögnare af byns innevånare, som redan kl. tolf ätit sin middag hade nu vid tutiden sin badtimme. De hörde ännu ingenting, men de andra der nere desto mer. Vägen gick långsamt uppför och hästarne drogo tungt och ovilligt i den djupa snön. Men på ömse sidor rusade qvinnor och barn ut från kojorna, stodo i drifvorna, barbenta, barhalsade och bara gapade.

Officern på kuskbocken rynkade ögonbrynen. Han tyckte icke om »det råa, smutsiga, obildade folket, som visade så föga hyfsning att de presenterade sig i badstuskick». Han piskade på hästarne och for vidare.

Nu kom han med sitt ekipage till torparnes badstugor. Damerna i släden skulle egentligen nu rodnat ännu mer... Derinne i bastun gick nemligen just nu hett till.

Farmor och mormor, farfar och morfar, mor och far med söner och döttrar, tjenstefolk af alla åldrar

badade i samma rum. De suto på lafven med qvastar af torkadt björklöf och läto små forsar af hett vatten porla ned ifrån stäfvorna omkring lemmar af mörkröd färg; imman ifrån den heta ugnen regnade mildt ned på lafven, der en bädd af halm, öfvertäckt med lakan, gjorde hvilan inbjudande. Hettan var qväfvande och skulle ha dödat mindre härdade naturer. Stilla och tyst försiggick behandlingen. Sträng ordning hölls i badstugan. Ingen talade. Gårdens öfverhufvud befalde nu och då litet mer »bad» på ugnen. En stark jänta skötte tjensten som baderska. Kring de breda höfterna bar hon en grön yllekjol och på hufvudet en virad duk i gul skiftning.

Som en trollformel ljuda bjellrorna in genom tystnaden. Slut med den högtidliga stämningen! Farmor och farfar, mormor och morfar, mor och far med söner, döttrar och tjenstefolk, alla ut genom dörren och ned till badstutrappan att se släden fara fram.

Löjtnanten svär. Damerna draga sina skinnboor högt upp i halsarne och sticka sina små tofsbeprydda muffar alldeles för ögonen. De ha en hel skärseld att passera. Tvenne af badstugorna, en på vardera sidan om vägen äro så tätt garnerade med nakna kroppar, att det är omöjligt att passera förbi utan att se. Och de badande tränga sig fram, skådelystna, beundrande, i fullkomlig obekantskap om den ovilja de väcka, tills den förgrymmade epålettbeprydda snärtar i luften med sin piska...

— Det förbannade obildade folket!

Men uppe på backen vid torpet stod Matti. Hans hjerta klappade af stolthet. Han bar fars hvita fårskinnspels på axlarna och stora skinnmössa på hufvudet. Att för det granna herrskapet få visa något af sin dugtighet var hans innersta åstundan i detta ögonblick. Vid väggen stodo skidorna, nytjårade och blanka, tre och en half aln i längd. Trots den djupa snön går det bra nedför backe. Det är isgata inunder.

Han passar på det rätta ögonblicket, just då släden långsamt börjar färden uppåt den branta vägen.

Han sticker de små bara fötterna i skidans skoknäppe, fäller af sig sin hvita pels och trycker mössan djupare i pannan, så att endast de klara blå ögonen skälmaktigt lysa fram, tar ett par steg, åker ned och möter släden i halfva backen. Den långa skjortan, öppen i halsen, fladdrar omkring benen; som en tjock rök strömmar andedrägten ur den lilla munnen, som ler, och i farten svänga de små armarne i luften, medan han nere i gropen konstnärligt gör ett hopp öfver, och lycklig att så väl ha gjort sitt mandomsprof ifrån sig springer han sjungande tillbaka upp igen med skidorna i handen — och försvinner, innan de resande hunnit upp, in i den rykande stugan med pelsen släpande efter sig full af snö från drifvan!

Mor har lyft ur gröten, hotar med fingret åt sonen och visar på far: »visste han att du går och sliter på nya pelsen, så finge du dig... Se så, gå och säg till syster. Väck far.»

Middagen räcker länge. Första rätten gröt. Andra rätten kolja. Tredje rätten gröt. Fjerde rätten kolja. Det börjar skymma. Mor tänder upp pertblosset. Far skrapar sig i hufvudet. Han har ännu mycket osofvet. Lyckligt att det är söndag i morgon. Hvilodag. Gudstjensten tar upp förmiddagen. Presten är en så beskedlig karl. Hans åhörare ta sig ofta en lur under predikan — men det måste ske utan oljud. Snarkningar tål pastorn inte. Nå, nå, det är nu hans ensak.

— Matti, gå förut och kasta »bad», vi komma efter.

Nu är det torparfolkets tur att bada. Matti och Annikka gå förut. Mor kommer efter med far. Skymningen har fallit på. Mörkret upplyses af en ensam stjerna. Kölden knäpper i knutarne. Ute knarrar det under fötterna när man går. Håret betäckes med rimfrost. Borta i skogen låter det som om någon gret. Det är ulfven som »sjunger».

Far och mor bada, i bastun äro flere, men icke Matti och Annikka. De ha gått hem igen, de hade glömt qvastarne, de tanklösa barnen.

Men hvarför komma de icke tillbaka. Ha de glömt bort sitt ärende? Nej, de ha visst ej glömt det. Annikka kämpar en hård kamp derute, några steg ifrån stugan, kämpar för lifvet... Hon slår omkring sig med qvastarne och höjer jemmerrop, rop som likna ulfvens tjut, men det är dödsrop! Ingen hör henne. Matti, den tappre lille Matti, skall han ej hjälpa henne? Ack han är redan öfvervunnen. Han dog utan ett ljud, det gick med ens. Vargen var barmhertig nog att hugga säkert i. Han ligger i skogen några famnar från hemmet; hungriga och roflystna spara vargarne intet annat än rocken af vadmal och de stora stöflarne, som han lånat af far. Och hon litet längre ner... Stackars Annikka, hennes fiende är icke en gång så barmhertig. — — — Far och mor komma ändtligen från badstun. Vid vägen höra de tunga suckar och se en mörk skepnad springa inåt skogen, då de nalkas.

Tung af aningar skyndar modern till drifvan; der finner hon flickan stympad, döende.

Intet skrik, intet.

Natten är längre än vanligt. Med flammande pertbloss söka byns folk efter det andra liket. Några ha laddade bössor. En eld lyser på backen, ute bland stenarne. Det är en olyckseld, man vet att ondt händt.

Far sofver icke i kyrkan den söndagsmorgonen.

Han står på kyrkogården med knäppta händer och stirrar på en graf, som ännu icke är fylld. Inuti, nere på den frusna bottnen ligger en liten — klädkista, en mycket liten som dock inrymmer det som ännu i går var lif.

På marken i snön ligger modern. Hon gråter icke. Hon har ej tårar. Hon undrar öfver menskolifvet och frågar i sitt hjerta ett hvarför, hvarför, och hvartill!

»Det förbannade obildade folket...» Löjtnanten med länsman och damerna från staden äro också i kyrkan. Gudstjensten är slut. Herrskaperna gå liknöjda förbi och rynka föraktfullt på näsorna, då de känna lukten af vadmals och smorläder ... af röken från kojorna och ladugårdarne.

Och solen skiner, ehuru kölden redan skärper till. Två mil ifrån kyrkan ligger Alassammari... De vida, ödsliga moarne måste passeras för att komma dit. Och på qvällen, då mörkret faller på, då »sjunger» varglon borta vid skogsbrynet, hungrig äfven han... Han sjunger, han gråter, han tjuter, han hotar. Han har fått smaken. Han tål icke, icke ens han »det förbannade obildade folket». Ja, när mörkret faller på, då...

1882.

Han kommer!

Junisolen lyser öfver staden. På det stora sandtorget växa präktiga grupper af frodiga kardborrar i blom. Lugn som ett isfält ligger sjön Jväsjärvi och speglar i sin släta yta den kala stranden. Från fjerran svedjerök, tät, oljig. Det är vindstilla och mattblå himmel.

Gatorna med sina dels nya, dels halfförfallna hus stå nästan öde; kritade fönster och igenbommade dörrar tillkännagifva att egarne äro borta. Det är Jvässkylä i sommarskrud.

Här och der står en boddörr på glänt. I fönstren hänga prof på varorna: mörka dukar, randiga klädningstyger, ullgarn doftande af får, blanka knappar, speglar i messingsramar, lådor med russin och sviskon, stearinljus i blå omslag samt tuggtobak i rullar — med ett ord allt hvad en rättskaffens Jvässkylä-medborgare nödtorftligen behöfver för sitt dagliga uppehälle.

I en af bodarna hänger en dåsig bodbetjent öfver disken, med ett smutsigt tidningsblad framför sig. Han läser icke och sofver icke, han är varm och längtar till någonting beqvämare! Som önskningsmål hägrar för hans själ en uppbyggd säng i hans lilla ödsliga hem. Men tiden går så långsamt...

Staden har emellertid också någonting att vara stolt öfver; det är ett hvitt stenhus med två våningar. Det står ensamt och beherskar hela nejden. Af resande landsortsbor betraktas det som någonting märkvärdigt, och man kan inte tänka sig att någonting kan vara att anmärka mot dess skönhetslinier. För närvarande står det tomt liksom de flesta af husen.

Vid huset, midt framför det, stå tvenne bönder. De äro iklädda stadsresedrägten: tjocka grå vadmalsjackor med spegelknappar och hattar af tung filt. Trettio grader Celsius i skuggan besvära dem icke. De beundra det hvita huset, på hvilket solen skiner, det är annat än landsbygdens enformiga gröna färg!

Inne på gården sitter en karl i vedboden och täljer. Mekaniskt rör han sina händer, det gula håret faller honom långt ned i ansigtet. Arbetet går så lätt, han har redan arbetat i tio timmar. Hvad kan man väl begära mer i verlden, då man har bredvid sig en stånka maltstarkt svagdricka och en stålbadad svart hålkaka, hårdare än den bjelke han arbetar på, men mjuk nog för hans friska tänder, som kunde bita af en vanlig jernspik.

En hund ligger i ring på spånorna. Hönorna kackla muntert, den lata hönspigan, som glömt dem på morgonen, har nyss hemtat dem en riklig ersättning för lång väntan...

Eljes är allt tyst.

Inne i huset är ännu hetare än ute. I herrns rum står en bukett glömda blommor i ett vattenglas. De hänga hufvudena; några unga hjertblad stå ännu friska och hoppas på litet vatten. Stora tjocka flugor slå mot fönstren, mot väggarna, mot taket. De massiva möblerna ånga af hetta, solen har nyss brännande lyst in. En soffa af trä upptar en vägg. I den kunna tolf personer sitta i bredd, den är ett arf af farföräldrarna. Vid det stora dammiga skrifbordet står en stol.

Men — dörren öppnas och en ung flicka stiger in. Hon går till fönstret och höjer gardinen. Hon stannar der länge med blicken åt de blå bergen i fjerran, som otydligt skymta fram mellan rökmolnen. Hon väntar... Hon tänker framåt i tiden, och på den tid som varit, och nu står hon vid skiljevägen...

Hvad det förgångnas historia är enkel och hvad framtiden lofvar mycket! Här sitter hon nu och väntar på sin hjertans kär, hon, Katri, hemmansdottren från Wiitasaari, tjensteflickan hos doktors här i hvita huset och frökens lekkamrat, hon väntar sin fästman, hon har fått hans bud att han just den dagen skulle komma till staden.

Katris tankar sväfva bort till hemmanet, som en gång skall bli hennes, men ännu eges af fästmannens far. De gamla knotiga hängbjörkarne, den stora hissbrunnen och det nya vackra fähuset äro ljuspunkterna i taflan. Ångarna med sin höga timotej, åkrarnes vida böljande ytor, sveden med rykande stubbar och de präktiga svala vallskogarne, — hvilka glada minnen hade hon ej från alla dessa ställen! Potatesland, rofåker, lintäppor och trädgårdsbänkar — på henne väntade de alla!

Gamle Keittunen, karestans fader, kan ju ej lefva länge, och då skulle Olli dela hemmanet med sin bror, och så skulle de flytta in i gården, de nygifta. Så märkvärdigt; dessa begge bröder hade, så långt hon mindes tillbaka, båda älskat henne. Men Olli var så vacker och så hurtig till lynnet, honom hade hon föredragit framför den äldre, sorgbundne brodern. Olli hade hennes tro och hennes löfte.

I dag var dagen, hans tjuguförsta födelsedag, myndighetsdagen. Och i dag skulle han komma med den gyllne ringen för att högtidligen trolofva sig. Brevet till hennes husbonde, doktorn, har kungjort henne allt detta; lyckliga dag, skall aldrig din afton komma?

Det dammar der borta, der gatan återfår sin ursprungliga benämning af landsväg; kanske kommer han? Men det är icke han, det är en tjock gårdsegarinna från närmaste by, hon skall till staden för att göra sina visiter. Hon sköter sin välfödda häst med kraftiga händer och har skyddat sin bredskyggiga hatt med en ljusgrön musslinduk, som blott till hälften döljer en slöja af gul tyll och röda blommor. Den lilla tjensteflickan behöfver ännu icke rodna så vackert: han dröjer ännu, den älskade.

Emellertid ler hon så hoppfullt; han kommer nog, det vet hon, ty hon har spått i kaffe, och den svarta sumpen talar sant. Hon slätar sitt lockiga gula hår, jemkar den nya ljusblå schaletten och ser på sina händer. Ja, de äro alldeles rena, litet solbrända och grofva af arbetet, men så runda och mjuka ändå. Hon vet att hon är vacker, men anar icke huru vackra hennes fina drag äro då hon så der drömmande ser utåt. Dröm alltid, stackars Katri!

* * * * *

Hon hör hur hårdt de oförskämda, stora flugorna dänga just på det stället der tapeterna hänga lösa och der det dånar mer än eljes. Katri förargar sig deråt, men vet ingen bot. Det blir så enformigt att vänta i det qvafva rummet. Han dröjer så länge. De glada tankarne bli tunga, och det der dammolnet vid vägen liksom närmar sig allt mer, ända tills det töcknar hennes ögon. Värmen, blomdoften, dammet, allt verkar söfvande. Hennes hufvud sjunker ned mot armen, som hvilar på bordet. Kinderna bli röda, de mörkröda läpparne hviska drömmande, — hon sofver. Sof, stackars Katri, det är sista gången du sofver så ljuft! Vakna aldrig, ty — han kommer!

Ja, verkligen, han kommer! Men — med hvilket rassel, hvilket buller, hvilket ljud! Der är han, din Olli, han sjelf, din käraste! Hör du, han hvisslar, han sjunger, han knäpper med fingrarna! Han är då så glad? Men hvarför?

Se ej ut, Katri! Dock, du ser redan! Dina oskyldiga ögon se måhända syner, efter de så der vidgas och bli blodsprängda af vild smärta? Hvad ser du?

Det dammar på gatan utanför fönstret, det efterlängtade dammolnet är ändtligen just utanför. Det bullrar så hemskt, det är kedjor som rassla, lifjern och fotjern. Det är en som bär alltihop. Det är *en* som sjunger och knäpper med fingrarna. Men det är ingen vansinnig. Tro icke det, Katri, han har icke den ursäkten. Han är ej ens drucken, du kan ej trösta dig dermed, det är någonting annat...

Så vacker han är! Hans bruna lockar falla lika käckt som förr, hans solbrända kinder och höga panna äro lika rena som förr, hans hvita tänder glimma i solskenet, och blott det trotsiga leendet är litet trotsigare än då; det är allt!

Det tunga jernet bär han som vore det blomsterkransar för bröllopet. Så han svänger då han går! Samvetsqual och ånger tynga icke de spänstiga stegen, han tycktes vara nöjd med sig sjelf. Fadermord, brodermord förmörka ej glansen af dessa bruna ögon! Och du, Katri, du stelnar af att bara se honom komma så.

Hvarför mördade du så i ett ögonblick också Katris själafrid! Du grymme, hvarför?

En träta med bror och far, en träta uppkommen vid fråga om ditt förestående giftermål — en liten obetydlig träta, och det tröga finska blodet kom i en svallning som lika ogerna stillar sig som det djupa haf, hvilket af orkanen bragts i rörelse.

Länge närd svartsjuka, som med ens bröt ut i låga, blindt raseri, utan hejd, utan tygel derhän har det fört honom, som ännu i går var så lycklig.

Och nu är du på väg till häktet. Der nere i källarn är så svalt, der blir du kanske lugnare. Och i morgon fortsättes resan. Du har god tid att tänka öfver din gerning på färden öfver stepperna till det fjerran Sibirien. Till dess, hvissla och jung! Hon der i fönstret dör icke deraf! Ack nej!

Stackars Katri! Det är ingen dröm. Det är verklighet. Han synes ej mera. Han är borta och fångnektarne med. Rasslet dör bort, bullret afstannar, dammet har lagt sig, den förra tystnaden råder.

Allt är som förr i det stora stenhuset. Bodbetjenten gäspar, karlen hyflar i vedboden, flugorna surra inne i rummen och solen skiner, skiner så genomträngande på det hvita huset, framför hvilket bönderna ännu stå gapande, sedan de sett dubbelmördaren gå förbi.

Der inne sitter Katri, hon är vaken nu. O — att hon aldrig hade vaknat!

1881.

Lycka.

Hon var mörkhyad som en kreolska. Det krusiga håret föll, då det ej var uppsatt, i två tjocka bruna flätor, längs ryggen. Men ögonens djupblå färg var äkta nordisk. Då hon satt så der allvarsam, var uttrycket i ansigtet kallt och stolt, men när hon log, förtjusade hon.

När de der röda läpparne voro slutna, läste man i ansigtet ärelystnad och mod, men då de öppnades till tal, glömde man allt annat för att lyssna till den egendomligt musikaliska klangen af en röst len som honung och dock så metalliskt klar.

Den stackars Adolf hade diktat verser, ja hela poem öfver hennes ögon. Deras obestämda uttryck tolkade han efter sitt sinne. För honom var hon ett eftersträfvansvärdt ideal. Hennes karaktärslöshet, hennes ärelystnad, fåfänga och flyktiga sinne förstod han icke.

Sjelf trofast som en hund, ädel och utan misstänksamhet litade han på henne, trodde henne och förtröstade fullt och fast på hennes längesen gifna ord...

Hon var fosterdotter hos den rike patron på Drumsö gård, men egde sjelf ingenting. Dotter till en fattig enka har hon på patrons bekostnad blifvit uppfostrad i Helsingfors och hade sen sitt adertonde år bott hos sin fosterfar, hvars förtroende hon fullkomligt åtnjöt, och hvars enda qvinliga sällskap hon var.

Adolf var jurist, hade kommit på första förslag till en häradshöfdingstjenst och var i dag att vänta för att förkunna senatens utslag för henne, sitt hjertas utkorade, sin innerligt älskade, »sin själs brud!»

Om han kom vid denna tid och prydd med en gåfva af henne, ett rött stickadt yllebälte, då visste hon, att han fått tjensten och att han genast skulle fria hos fosterfadern.

Ja, i dag skulle hennes öde afgöras. I denna timme. Om han kom der på isen, så vore hennes lefnadsroman utstakad, nyss börjad skulle den redan sluta i fattigdom, enformighet och färglös, tråkig hvardagslycka.

Adolf skulle bjuda henne ett hem visserligen, men ett enkelt, fattigt hem, der blott *en* vore lycklig som en Gud, medan den andra...

Han hade hennes löfte. Hemligt, oanadt af alla! Honom skulle hon tillhöra, hon den vackra och firade. Honom allena, honom den oansenlige, som intet egde annat än sin ungdom och sin kärlek. Honom den tyste, skygge »bokmalen», som ständigt gick de andre ungherrarne i vägen, och som hemligen utgjorde ämnet för alla deras gyckel och upptåg.

Hvarför hade hon egentligen valt honom, då så många andra beundrare icke begärde bättre än att få falla till hennes fötter? Och — patronens trenne söner, svärmade de ej alla omkring henne likt bin kring en svällande ros.

Hvarför hade hon ej valt någon af dem! Deras hyllning var så ordrik och så ridderlig, så ögonskenlig och påfallande, hvarför hade då ingen sagt ett allvarligt ord, som kunde ge henne anledning att hoppas att deras galanteri var af någon djupare betydelse?

På Adolf kunde hon lita. Hans kärlek var hennes egendom.

Och därför hade hon förlofvat sig med honom, redan länge sen. Med honom, som hon icke älskade.

Nu satt hon deruppe, i det stora hvita stenhuset på berget på den ståtliga herregården, satt i sitt eget smakfulla rum och spanade utåt hafvet. Hon såg ditut med trötta blickar. Derborta låg Helsingfors och derifrån skulle han komma.

Hafvet låg blänkande framför henne. Det utbredde sig nedanför, rundtomkring, på alla sidor.

Man såg Sveaborg åt venster, fjärden var sen två dygn frusen hela vägen. Solen sken på den blanka ytan. Träden nedanför berget stodo hvita af rimfrost. Klar, glimrande vinterluft.

Det knackade på dörren till Malins rum och der inträdde en ung man, patrons yngste son, en löjtnant vid gardet, redan vid 26 års ålder adjutant hos sin general.

Hans sporrar klingade, när han steg öfver tröskeln, och hans ögon tindrade så käckt, när han såg sin fostersyster i det rodnande ansigtet.

— Hvad du är vacker, Malin, i den der mörkröda klädningen! Du ser så bra ut, när du sitter så der. Precis som en valkyria eller amazon eller någonting annat riktigt retande!

Den unge mannen, som med en smeksam ton sagt alla dessa artigheter, slog sig ned i en af fåtöljerna.

Malin skakade sitt hufvud, men svarade ej. Hon fortsatte att envist stirra ut med kikarn för ögonen.

— Men Malin, hvarför ser du ej på mig i dag? Jag är ju här ute endast en dag öfver, var nu älskvärd, vackra syster! Du bara ser ut åt staden. Hvem väntar du? Är det Oskar som är den lycklige? Eller — måhända ämnar du välkomna Carl i dag med din allra huldaste vänskapshelsning?

Malin log allt som han blef ifrigare. Slutligen vände hon sig om och skrattade litet utmanande. Hvilket förtjusande skratt! De hvita jemna tänderna lyste så friskt, och en liten grop bildade sig på ena kinden.

Plötsligen ändrade hon taktik, tog en allvarlig min, suckade halft och sade med sin vackra vibrerande stämma:

— Ja Morti, jag väntar den som skall bli min fästman. Han älskar mig passionerad och — jag tänker du kan förstå att jag nu ändtligen vill ha ett eget hem. Icke ständigt kan jag lefva på nåder hos din far och höra dina fastrars anspelningar på att jag borde gifta mig. Nåväl! nu har jag beslutat att gifta mig! ... Ifall Adolf fått utnämningen, så kommer han i dag, om en qvart kanske redan, och begär af din far min hand. Jag har lofvat att bli hans hustru! Ser jag det röda bältet derute, då är min dom afgjord, och den stackars fattiga, föräldralösa Malin blir en fattig fru, men — hon har ett eget hem och någon som beskyddar sig mot lättsinnige herrars meningslösa kurtis, och — tillade hon efter en stunds betydelsefull tystnad, — och också mot sitt eget hjerta.

Den unge mannen for upp som en ursinnig. Han slog sin hand emot pannan och bet ihop sina läppar. Han kunde på en stund icke få fram ett ord.

Lidelsefullt kastade han sig derpå ned för den unga flickans fötter. Såg först med lågande blickar på henne, grep så hennes händer och tryckte brännande kyssar på dem. Våldsamt och utan hejd var hans beteende. Slutligen fick han fram några korta ord af kärlek och svartsjuka, vilda och sammanhangslösa.

— Nej, flicka, nej, och tusen gånger nej. Jag tillåter dig icke att gifta dig med denne ömklige tvärvigg. Du skulle dela hans gråa tarfliga lif! Denne luggslitne tölp utan skick och fasoner, utan utseende och utan ställning i sällskapslifvet. Kort och godt — jag tillåter det icke.

Malin såg på sin fosterbroder. Hon kände knapt igen honom.

— Men käre Morti, du har ju ingenting att bestämma öfver mig. Är jag icke fri och kan jag ej gifta mig med hvem jag vill? Hvad är du för mig? — — — en fosterbroder som nästan förnedrar mig med slik betydelselös, aktningslös kurtis, mig en stackars, ensam flicka.

Morti besinnade sig ej mer. Han drog den snyftande flickan intill sig och hviskade i hennes öra så många glödande ömma försäkringar.

— Min skall du bli, och min är du, ingen annans! Malin! du älskar mig, jag vet det. Och jag, jag dyrkar dig, härliga flicka, det vet du sjelf.

En kyss af eld, en omfamning lång som en evighet, nej, kort som en sekund.

Och så en paus, hvarunder de båda på olika sätt betraktade hvarandra. Hon såg på honom förstulet och med halft nedslagna ögon. De långa fransarne dolde under sin vackra skugga ögats kalla, kloka blick och gaf hennes utseende ett sken af blyghet.

Och han! med af ungdomlig hänförelse strålande blickar beundrade han den unga flickan, sin nyförvärfvade brud, sin vackra nya leksak, den svällande frukt, som han blott behöfde sträcka ut handen för att plocka.

Deras blickar möttes äntligen. Det gick som en elektrisk gnista från henne till honom.

Solen sken rakt in och gaf hennes bruna hår en rödaktig färgskiftning. Det stod som en skimrande gloria omkring hennes hvita panna. Och de halföppna läpparne voro röda, röda som mogna smultron.

Nu var hon då ändtligt lycklig! Hon hade vunnit honom, den vackraste af dem allesammans, honom, fadrens afgjordt föredragne älsklingsson, hela stadens bortskämde gunstling. Hvad hon var lycklig! Att svartsjuka kan verka så mäktigt! Först nu hade således Morti lärt känna sig sjelf och sin kärlek, först nu när han fruktade att mista henne.

På Malins kinder kommo och gingo röda skyar. Blodet strömmade häftigt till hjertat, pulsarne slogo våldsamt. Hvilken plötslig, obegränsad lycka!

Men i samma stund gick ett litet snömoln öfver solskifvan och väckte till lifs en vind, som med ett sakta knakande berörde fönsterrutan. Salsuret i rummet bredvid slog, det var ett enda långsamt och skrällande slag. Det betydde endast tienstfolkets mattimme ... nej, också något annat. Det var den timme Adolf lofvat vara hemma, om han hade fått tjensten. Dock! — han var ju icke der. Hvilken lycka! Man hade då vägrat honom den plats, hvilken han så säkert hoppats att vinna.

Ändtligen slet hon sig lös från Mortis armar, tog med en nervös och häftig rörelse i kikarn och riktade den utåt.

På hela fjärden syntes intet utom is och åter is. Långt i fjerran stack Gråhara båk ensam upp som en obelisk, kal och grå och enslig. Ogästvänlig och trång syntes klippan nedanför båken, och allt omkring flöt det kalla svarta vattnet som ännu ej var fruset till is. Hvilken vy, dystert och mörkt som en sorglig framtid, kall och djup som sjelfva grafven.

Han syntes icke. Dock der bortom holmen skönjes en ensam skridskoåkare, som hittills dolts af Utterns klippor. Han skär långa ytterkanter, i vida cirklar åker han framåt, närmare och närmare kommer han.

Figuren aftecknar sig allt tydligare, och när solen åter sticker fram bakom molnet, skimra de blanka stålskorna, i farten lemnande små hvita skårer i isen.

Malin såg och såg. Hon igenkände honom. Han var der och det röda bältet fladdrade vid farten. Hon såg honom allt tydligare. Småningom fylles hennes ögon af tårar. Bredvid henne den nye, han som lofvade henne en hel verld af njutningar! All fröjd, all stolt lycka tycktes liksom koncentrerad i hans person. Hans ställning i sällskapslifvet, hans förmögenhetsvilkor, allt! Och hur vacker var han ej, hur smidig och elegant! Om hon bara förut vetat, hvad hon nu visste!

Der kom han, den fattige, som hon lofvat älska, då hon ej hade någon bättre, der kom han för att taga det som så heligt blifvit lofvadt honom.

Öfver allt, der han far fram, skär han hennes namn i isen. M och M och åter M. Hvilka präktiga cirklar! Han känner sig så ung som aldrig förr under hela sitt försakelserika, arbetsamma lif! Han tycker sig vara så frisk, så kraftfull och ville ej byta med någon annan man i hela världen. Han är ju älskad oaktadt sin fattigdom, oaktadt sitt skygga och tölpiga sätt, oaktadt sitt fula röda hår och sitt obetydliga och osköna ansigte!

Hur säll han är! Hans hjerta slår så tacksamt. Hvad Försynen varit god just emot honom, som unnat honom så mycket godt. Ty deruppe står ju hans älskade, hans drömmars ideal och väntar troget! Snart, snart får han trycka på hennes läppar sin första, blyga, trofasta kyss!

— — — — —
Men med rynkade ögonbryn observerade Morti den unge skridskoåkaren.

— Fördömde tölps — mumlade han — jag skall minsann tukta dig för de der vinkningarna och de förälskade gesterna! Hur han lyfter på den eleganta skinnmössan för att för dig presentera det eldfärgade håret riktigt i sin fulla glans. Så vackert den purpurroda halsduken harmonierar med luggen. Fy fan — förlåt mig min engel — när jag tänker att min stolta, sköna flicka skulle offras åt den der förläste bonden.

Morti slog ännu en gång armen kring hennes lif och drog henne närmare intill sig. Och så, midt framför fönstret ännu en kyss på hennes panna, kinder och läppar.

— Ah, nu är han ren i viken vid udden. Han sträcker sina armar emot dig! Usling, jag önskar du låge inunder der i strömfåran. Nej, Malin se, se han faller, slår näsan i isen och gör en högst löjlig figur! Det har du för allt ditt gestikulerande! Dumhufvud! Så oskickligt han bär sig åt. Se hur han ligger och kafvar med benen! Oh, nu plumsar han i. God morgon, min gosse! Totalt under isen! Och den brister allt efter hand. Det der skall afkyla herr friarn betydligt. Aj, aj, han sjunker, han synes ju ej mer. Krafla dig upp, stackare, eller ligg der, mig gör det detsamma!

Malin bleknade. Hon höll sig krampaktigt fast i fönsterbrädet. Hon såg utan att förstå, hennes ögon liksom brände sig in på den fläck der han sjunkit.

Ändtligen syntes han ånyo vid vattenytan, fick fäste vid isen och sträckte bedjande sin hand upp mot fönstret.

Malin gaf till ett rop, skyndade ut, tillkallade drängarne, som just i stugan höllo på med sin middag, och inom mindre än en minut voro de vid stranden.

Morti följde. En af Malins kallaste och mest föraktfulla blickar hade straffat honom deruppe då han yttrat sin skadeglädje öfver Adolfs fall. Han kunde i den blicken se hvad hennes kärlek var värd...

Men, komma dit ner syntes han icke mer. Bred och blå gapade emot dem den öppna rännen. Der var strömt och isen alltför svag.

Karlarna gjorde hvad de kunde. Morti, eldad af Malins utrop och böner, gick främst. Han föll i, kom upp igen, försökte på nytt. Förgäfves.

Malin gret och qved, torterad till det yttersta. Som en blix kom hämden. Och ångern, bitter och — för sen. På Mortis utledsna min och skamflata ansigtsuttryck såg hon att han ansåg sig ha spelat en dålig komedi, som han förgäfves sökte att med värdighet spela till slut.

Man arbetade till sent på qvällen. Slutligen fans han dernere. Ett lyckligt, fromt uttryck var liksom fastfruset på hans ansigte. Och den röda duken, den gaf ännu i döden ett sken af lif åt de bleka, stela dragen!

Lycklige Adolf! Du slutade ditt lif den dag, då du var på höjden af din lefnads sällhet! Hur ung, hur full af hopp! Det var din skönaste dag! Hade du lefvat en minut längre, så hade den varit din sorgligaste! Men nu! Hur god är ej Gud! Hur vis Försynen!

1881.

Vid Hirsala.

Det är en vanlig skärgårdstafla man ser från ett af fönstren. Sommarsolen skiner blank öfver en holmbeströdd fjärd. Mörka granstränder öfverallt. Vass betäcker vikbotten der borta, och längst inne, der sjön bildar ett smalt sund, ryker det från nyss tända svedjeland.

Här och der framskymtar en liten stuga mellan granarna, grå liksom berget bakom den, halfgömd och liksom sökande skydd mot vindarne. Inne i bergen bo »haltiorna», som under sitt hägn ha människoboningarna, medan uppe i sjelfva stugorna, någonstädes på vinden de små hemlighetsfulla väsen bygga och bo, som värna invånarne för det onda, som hotar dem utifrån, d. v. s. sjötrollen, skogsråen, hiisirna, gastarne, samt sist och slutligen för — elaka menniskor.

Från ett af de andra fönstren på rusthållargården har man en helt olika vy. Det är en vild, ovårdad skog man ser. Der inne i skogen husera vargar hela långa vintern om, och derifrån gå de ej sällan helt

nära gårdsfönstren på jakt efter djur och människor. De hålla trogen vakt, då kölden kommer och skaren bär.

En half mil inåt landet på den sidan, långt ifrån hvarje menskoboning, ligger på en grankulle en liten jordkula, som mest liknar en potateskällare. Der inne bor gamla Weitikka ensam hela året om. Fordom tjänade hon här på gården, var ung och vacker, så visst som hon nu är sextio år och ful som ett troll. Men i skogen sker henne aldrig något ondt. Skogsrådet sjelf har lofvat skydda henne, och sjöjungfrun vågar därför ej angripa henne, hur gerna hon än ville, »ty sjöbruden har agg till mig», säger hon och — kanske har Weitikka rätt.

Det tredje fönstret i rummet visar ännu en annan tafla full af stämning. Åt söder och vester ödemarkens vilda, men tjusande poesi, öster ut halfcivilisationens prosa. Närmast ligger ladugården och i fonden bortom fähuset en ofantlig rågåker i träde. Emellan tegarne slingrar sig vägen, knagglig och grå; den heta solen har bränt leran så torr, att man går derpå som på stelnad lava.

Så se nu en gång byvägarne ut i den trakten. »Man har ej råd att bygga bättre», säga hemmansegarne.

Men här inne i den stora »rusthållarstugan», för närvarande uthyrd till »sommarnöje», småprata några glada ungdomar. Man talar om gamla Weitikka. Den yngsta fröken, hon som nyss blifvit så der halft förlofvad med sin kusin studenten, har sjelf varit i jordkulan, »troligen», säger hennes fästman, »i det hemliga hopp att der få veta sina framtida öden!» Men den lilla bruden skämtar och ler, pratar och skalkas. Hvad hon derunder påminner om en bjellra som klingar hela dagen om, hvad hon liknar en lärka som jemt och ständigt drillar, bara drillar! Och hon måste ju vara glad, hon som är familjens solstråle, dess framtidshopp och dess enda glädje.

— Jag hade så roligt — berättar hon nu — jag hade så utomordentligt roligt! Pappa sof middag, när jag gick, mamma bakade skorpor och stackars Erik satt ute och lekte i sanden. Åh, hvad landet är bra för sådana der stackars oskyldiga och olyckliga människor som bror Erik! Han är idiot han, nå! hvad mer? Han gör ingen ondt och bara skrattar åt allting! Hvad han gläds åt solskenet och åt naturen! Jag tycker då det är mer synd med syster Emilie som har lungsot. Att mamma ser sorgsen ut till och med då hon bakar de allra raraste russinbullar, är då intet under... Men, allt nog jag lemnade allihop, klef öfver det der gärdet och sprang ända tills jag kom till Weitikkas beryktade kulle.

Den unge fästmannen hotade med fingret: — Du är mig just en liten vildand, Greta. Hvarför tog du ej mig med?

— Du vet att mamma inte tål att jag springer ute i skogen med ungherrar utan 'förklä', och dessutom ville jag vara ensam. Då jag kom fram, stod Weitikka i sitt potatesland och gräfdde i jorden med en käpp. Ack, hvad hon liknade en riktig hexa! Krokig som en båge och alldeles grå! Jag har aldrig förr sett någonting så fult. Ått tänka att hon varit förlofvad med förra herrn här på Hirsala, med en riktig fin herreman! Att föreställa sig att hon varit ung! Att tro att hon varit vacker! Åh, det är ju rakt omöjligt...

— Vet du, Antti, hon låtsade ej se mig då jag kom, men när jag räckte henne min stora doftande bukett, blef hon vänligare och bjöd mig in. Det var just hvad jag ville. Du vet att kullen ligger nära en vik af Kaisfjärden och att jordkulan står omgifven af höga, präktiga tallar. Ett litet fönster sitter vid taket, det kan man ej se utifrån. Men ofvanpå växer torf samt här och der litet ljung och något rågax mellan tufvorna. Skorstenen der uppe har den löjligaste fason i verlden, den ser ut som en kruka.

— Inne i rummet är deremot riktigt treffligt. Den svarta spiseln är utanpå dekorerad med gamla nät och inuti med en hel hop underligt fasonerade husgeråd af näfver, fabricerade af henne sjelf. Sängen ser ut som en badstulafve. Till täcke har hon ett vargskinn och till madrass en knippa, halm och lite hö. Det doftade så skönt af den vissnade timotejen.

— Nå, Greta lilla, hvad spådde hon, skulle vi bli rika och lyckliga?

— Tyst, Antti, så får du höra! Weitikka hade ett gammalt skåp, som hon ärft ifrån gården. Det var ljusblått och måladt med röda rosor, tulpaner och brinnande hjertan. I skåpet stodo tre böcker: en bibel, en psalmbok och Robinson Crusoe. Hon kan läsa, men endast om sommaren, ty om vintern har solen så sällan tid att titta in. Ibland snöar det öfver hela jordkulan, och då ser hon ingenting förr än hon fått tid att skotta sig igenom snön och göra gluggen fri. Hon har då intet annat ljus än pertbloss ... och deras sken är ju flammande och rödt. Mest lefver hon i mörkret.

— Stackars kräk, hvarför bor hon så der ensam i skogen, kan man inte inhysa henne här på gården?

— Hon skulle icke för något i verlden lemna stugan! Weitikka eger sjelf kullen med sitt potatesland, sina tallar och sina vindfällan. På detta har hon lefvat i fyratio år. Hon hugger sjelf sin ved och bär den ifrån skogen så nära sin jordkula, att det inte om vintern skall möta svårigheter att få den hem genom

snön. Sin potates förvarar hon under sitt golf, och för näten som hon binder får hon penningar att köpa bröd.

— Strax nedanför ligger stranden. Weitikka fiskar och saltar in fisk åt sig. Den räcker hela vintern om. Om somrarne lånar hon fiskarns julle och lägger ut nät, men om vintern hugger hon en vak i isen och drar upp torsk. Det är en besynnerlig figur, den der Weitikka, och nu vet du hela hennes ekonomi. Vill du veta ändå mer?

— Jag vill veta hvad hon spådde dig, tala om det hellre, så är du snäll!

— Hvad du är tråkig! Hon spådde inte alls. Hon bara berättade, och när hon såg hur jag tyckte om att höra, så blef hon helt varm...

— Nå, tala om hvad hon berättade! Det var väl om spöken, andar, gastar, troll och all sorts otyg, hon har väl varit på Rastekais berg och firat »mörkrets seger öfver ljuset» på julnatten, hon har väl åkt i pulka med en ren ända upp till iskungens hexfest och der slagit eld med sin näsa mot de andra trollpackornas, eller hur?

— Om du inte blir allvarlig, Antti, så tiger jag som en mur och du får ingenting veta. Hon talade om sina öden, och de intresserade mig så att jag aldrig mer glömmet det.

— Berätta dem, min lilla lärka, berätta bara, jag hör gerna på. Hvad sade hon dig?

— Hon talade om hvad hon en gång sett från *detta* fönster der vi nu sitta. Det var just den här vyen hon menade. Här stod hon den märkvärdiga dagen, och härifrån såg hon det förfärliga...

— Nej, Greta, hvad du är täck när du berättar sorgliga historier. Jag är riktigt intresserad nu. Var det kärlek med i sagan så desto bättre, fortsätt nu, jag är idel öra, men tala om allt ifrån början.

— Nå ja, jag tror det var så, att hon var kammarjungfru åt patronessan här på gården, fru von Bergcrona. Patron var en otreflig herre, högmodig mot sina underlydande, elak mot sin hustru, som han bedrog för guvernantens skull, elak mot sin son och deremot mycket svag mot sin dotter, som i sin tur kujonerade fadern. Det var jemt krångel i huset, häftiga scener och ständig ofrid. Och då patron fick veta att unge herrn förälskat sig i Weitikka och ville gifta sig med henne, blef det ännu värre.

— En dag, det var en söndagsförmiddag just högsommartiden, så hade sonen talat med gubben om sin kärlek till Weitikka, men fått hårda ord och kalla hånskratt till svar på sin fråga om fadern ville tillåta att han gifte sig och finge den tillämnade platsen som inspektor på godset. De hade skilts som ovänner i vredesmod och under svordomar och förbannelser. Olyckliga söndag, börjad och slutad utan välsignelse!

— När unge herrn lemnat sin far, sprang han genom trädgården och ner till stranden, der hans syster och hennes guvernant sutto i segelslupen färdiga att gå till sjös. Utom dessa båda var unga fröken Laura G. der också, hon som man bestämt till fästmö åt Weitikkas käraste. Det var en vacker flicka, stolt och verldslig, klädd i ljusrödt och vajande flor. På midten vid storseglet satt Trädgårds-Kalle, det var han som skötte årorerna.

— Unge herrn, röd och upprörd, hoppade i båten, stötte ut och satte sig vid rodret. Han såg sig omkring. Det var spegellugnt, litet qualmigt och qvaft i luften. Han skotade hårdt till, gjorde väl fast skoten och började hvissla en glad melodi. Kalle rodde makligt, guvernanten smågrälade på franska öfver vädret, de unga damerna hade hvar sin roman.

— Patron, som sett båten lemna stranden, hade ropat på Weitikka, som höll på att i vaserna ordna stora klungor af doftande rosor i alla färger.

— 'Titta ut', hade han sagt, 'der ute seglar nu din älskare med sin blifvande hustru. Se nu noga på honom, ty du ser honom sista gången. Innan båten kommer igen, skall du vara din kos — men din årslön skall jag skänka dig af barmhertighet, ehuru det är mer än du förtjenar. Om du inte lyder mig och har lemnat egorna förr än de seglande återvändt, så låter jag hundarne jaga dig i väg. Tag tjänst på något värdshus i staden, der kan du förföra pojkar efter behag. Tills jag säger dig till kan du stå här och agera fröken, men så fort jag har orlofsedeln i ordning, får du börja packa in. Få se hvad du kan göra med dina blickar, kanske han vänder om — få se!

— Den stackars Weitikka stod stilla. Solen sken så gul och en lätt solrök fylde med sin ljusblå färg hela landskapet. Hon minnes allting ännu så väl, och berättar det så vackert. Viken, de mörka granstränderna, vassen der borta, och längst i fonden midt på tjärden segelslupen med sina nya, hvita, ovanligt höga segel och vimpeln...

— Nere vid horisonten, der en liten bit af det stora, vida hafvet skönjes, kunde Weitikka se ett litet

mörkt moln. Det växte. Det kom närmare, det blef så sällsamt till sin form. Hennes ögon följde mekaniskt dess allt jemt större proportioner. Slupen roddes ej mera; skyddade af en liten holme tycktes de seglande halft domnat af i solbaddet. Men snart var holmen dublerad, och den stora fjärden låg framför. En häftig vindstöt, stark, okuflig och liksom en blixtnad brytande fram ur molnet, tryckte för ett ögonblick de skotade höga seglen, kom båten att hårdt vicka till att ta in vatten och att inom ett par sekunder ligga omkullstjelt på vågorna.

— Hon såg ingenting mer. Det mörknade för hennes ögon. Hon hörde blott hur utanför i trädgården en olycksbådande susning for genom trädens grenar, och kände hur den varma, tunga luften i ett nu afkyldes och blef liksom fuktig. Nere vid stranden sqvalpade de första vågorna liksom klagande, det fräste och skummade mellan stenarne vid bryggan.

— Weitikka trodde ett ögonblick att hon fått »solstyng» och blifvit tokig deraf. Hon trodde att patrons hårda ord varit en elak dröm och hennes syn likaså. Hon stod som förstenad och förmådde ej röra sig ur stället.

— Patron, som med sina knarriga söndagsstöflar promenerade inne i salen, väckte henne till medvetande.

— 'Se så, piga', sade han, 'nu kan det vara nog! Tog du afsked af kärasten eller hur? Gå nu och gör ditt knypte i ordning, här har du pengar, du usla slinka!'

— Weitikka suckade. 'Och jag fick aldrig ta afsked, aldrig, aldrig! Sjöjungfrun tog honom från mig, och på köpet tog hon hans brud med. Och de andra likafullt, patrons dotter och guvernanten. Bara pojkestakern, han blef kvar, ser ni han håller fast sig i slupkölen. Sjöbruden gitter inte med sådan full bonddräng, min älskade skulle hon ha. O, du helige fader i himlen, om jag hade fått dö i hans ställe!'

— Patron såg det också han, allt för tydligt. Fram mot eftermiddagen fick man upp fröken Anna, guvernanten, men först flere dagar derefter unge herrns tillärnade brud fröken Laura och den andra. Systemen hade hängt sig fast om hans hals och guvernanten vid benet, ty den förra hade hans halsduk i handen och den andra hans stöfvel. Men unge herrn sjelf kunde aldrig oakadt allt sökande återfinnas. Weitikka visste nog hvar han fans, hon. Just der båten stjelpste är mycket strömt, och der nere bor sjöjungfrun.

— När en man är allt för mycket älskad af två qvinnor, blir sjöjungfrun ond och tar honom sjelf, så säger sagan.

— Ack, lilla Greta, det der var fasligt rörande! Nå hur kom Weitikka till kullen?

— Hon fick den till skänks på lifstid af patron, som strax sålde gården och flyttade bort med sin olyckliga och brutna hustru. Weitikka har sjelf till största delen byggt upp sin håla, och man ansåg henne naturligtvis litet galen allt se'n den der händelsen. Hon blef som hon nu är — Gud vet huru. Hon lefver ett för mig oförklarligt lif, men klok är hon bestämdt, ehuru man att börja med icke kan tro det. Hon lefver icke *ensam*, säger hon, nej alls icke. Hon har sin bibel, sin Gud och — sina andar. När isen lagt sig och det blir kallt på hafsbotten, då sliter *han* sig, hennes älskade, lös ifrån sin brud och stiger upp till kullen, der de förr om sommaraftnarne svärmade. Han träder in i det mörka rummet, som då af sig sjelf får ett ljusare skimmer, och der berättar han underbara historier från djupet. Och Weitikka lyssnar, natt efter natt, vinter efter vinter. När vårsolen tinar upp snön och smälter bort istäcket, då törs han ej mer till Weitikka. Då måste han stanna hos den andra der nere — och hon, den gamla, sällskapar med haltian och sommarns alla naturväsen, som om vintern sofva...

— Och nu, Antti, har du hört allt. Se nu ut, se! Vid holmen der bor Weitikkas älskade på hafsbotten, och der ser man ibland om höstqvällarne, just förr än isen binder vågen, en reslig gestalt liksom förföljd af en annan hvit skepnad försöka fly åt kullen till. Det är sjöbruden som vill hindra honom att gå upp till Weitikka. Tro ej att det är isdimmor, nej, det är den stackars drunknade, men han kommer ej fram förr än det blir aldeles mörkt och långt mera kallt.

— Jo, jo, allt det der kan jag tydligt se, om jag bara litet blundar med ögonen! Det är en vemodig stämning i den der utsigten, men så nationel; om jag visste hvarför det så ofta är någonting mörkt och dystert i vår finska natur, det är som en ljuf gåta, som längtar att bli löst!

— — — —

1880.

Lyx.

Hon satt der alldeles ensam i deras lilla rum, som på samma gång var verkstad, sängkammare och kök. Det var uppstädadt nu, renskuradt och ordnadt. Allt som hade kunnat rengöras var fullkomligt fläckfritt, till och med taket. Hon hade haft det arbetsamt i flere dagar, det var så ansträngande att taga itu med så hårda sysslor, trött och sjuk som hon var. De grå tofterna i taket hade hon skrapat rena från den sotiga limfärgen, och hade målat det så hvitt hon kunnat med kritvälling, det skulle vara en af de glada öfverraskningar hon beredt mannen för högtiden, julhögtiden, som stod för dörren. Endast tapeterna voro ohjelpiga. Nedrökta och solkiga på allt vis, var det endast med största möda hon lyckats klistra ihop dem och dölja de värsta refvorna med en våd eller par af tidningsmakulatur, så der blef en bred snygg rand på midten af väggen. Det var icke mycket, men det såg i alla fall bättre ut nu än förut, i synnerhet med de der granna, brokiga kejsarbilderna, som hon fått af sin forna kamrat, tjenstjungfrun hos assessorns.

Der satt nu det ryska majestätet i gardesuniform och med så många kraschaner, band och medaljer, som kunde rymmas på hans bröst. På hufvudet en riktig ryssmössa, grön och med röd kant. På kinder och läppar var han rödmålad, ögonen förgätmigej-blå och alltsammans i mjölkhvitt fält.

Det var riktigt trefligt nu härinne, varmt och behagligt. Erik kunde väl icke vara missnöjd, att hon stält undan verktygen i skåpet och trävirket, som han snickrade af, ute i boden. Man hade tre helgdagar nu å rad, och han var minsann ej den, som brukade arbeta om söndagarne; dertill var han alltför ung och yster, hennes man. Det var icke att han ville hålla sabbatens frid, nej, alls icke, men han hade ett annat sinne. Då man arbetat sex dagar å rad, menade han, kunde man gerna bestå sig en hvilodag — en glad dag, rättare sagt.

Der var i rummet ännu någonting, som borde roa honom, tänkte hon. Han var naturligtvis icke i den åldern, då man egentligen kan glädja sig åt ett julträd, men hon, hon, som var ännu äldre, hon hade så hjertligt gladt sig deråt. Han hade aldrig haft ett hem förut, stackars gosse. Hans mor, tvätterskan, hade bott i barackerna med flere andra familjer inom samma väggar, och hvad hem var kunde Erik icke veta; det skulle blifva hennes sak att lära honom det.

Hon tänkte på allting som varit, nu der hon satt trött och utarbetad, urståndsatt att röra sig. Julaftonens timme var redan slagen, och han kom icke. Det förflutna steg fram och påminte henne om ett och annat ... det var så sällsamt, hon hade ju knapt haft tid att tänka under de elfva månader de nu varit gifta. Ett jägtande från morgon till qväll; arbete från kl. half 5, tungt, hårdt arbete, tvätt och strykning, skurning och bråk hela förmiddagen, på middagen hemmet och maten, den tarfliga, hårdt förtjenade maten, så utarbetet igen för andra, så qvällsvarden och slutligen natten, den ofta ångestfulla natten, då han, den unge mannen kom hem drucken, visserligen glad och lustig, men retlig, så att hon ibland till och med fruktade för sitt lif.

Allt detta kom för henne nu. De hade varit långa dessa elfva månader, sträfsamma, glädjelösa, så annorlunda mot det hon föreställt sig. Hon var egentligen icke lycklig, det liksom formulerade sig för hennes tanke, det som hon känt som ett obestämdt, plågsamt tryck, någonting som hon förskylt, men omedvetet, någonting som var ett straff, hon visste ej hvarför.

Men — nu just kom hon på det. Det slog henne som en blix. Det upplyste detta dunkel af aningar, af oklara känslor och halftänkta tankar. Det var hennes fel; hon hade gjort det af fri egen vilja. Hon hade gift sig med honom, den unge, vackre snickargesällen, för hvilken hon blifvit så allvarsamt varnad; hon hade tagit honom ändå, därför att hon — på sitt vis — älskade honom.

Huru annorlunda var icke allt nu mot förut! Hon hade varit som medlem af familjen deruppe hos assessorns! Hon ansågs nästan som trotjenarinna, ehuru hon endast varit der nio år, men dessa nio år innefattade hela hennes ungdom. Nitton år då hon kom till Helsingfors ifrån sitt bardomshem borta på landet. Och så kom *han*, hon var då tjugufva år, kom och pratade tok, narrade henne, den allvarliga, sedliga, anständiga Eva, som af herrskapet ansågs vara förbi den »farliga åldern», narrade henne på dans, skämtade med henne, gaf henne små presenter, hittade på att säga henne små artigheter hvilket ingen förut gjort; de voro visserligen litet grofva, men de hade nyhetens behag, och hon var ändå, stackars gamla förståndiga Eva, »bara en qvinna»!

Men han, han var ung, han var qvick i tungan, och hans ögon spelade. Man måste lyssna, när han hvisslade eller sjöng; det lät så lustigt, precis som en flöjt. Han kunde få den surmulnaste att skratta när han ville. Och så hade han ett så märkvärdigt sätt att taga henne kring lifvet. Hon kunde ej slå ifrån sig. Hon kunde ej ge honom en örfil, huru gerna hon än ville. En annan skulle bara hafva vågat! Det var endast han, som kunde göra det. Han behöfde bara se på henne med de der falska, långa, bruna ögonen så der ... så gaf hon vika, tillät honom dessa smekningar och hörde hans försäkringar.

Ingen hade förut stått emot Erik. Fastän han lefde undan och slarfvade med arbetet, fastän han gick här och der i gårdarne och pratade tok med tjenstflickorna, trodde de alla på honom. Och Eva, hon rodnade då han kom, slog ned sina trofasta grå ögon, jemkade duken litet lägre ned i pannan, rörde

snabbare om med sin visp eller stötte ännu mer energiskt med morteln. Men ju mer blyg hon var, dess ifrigare tycktes han. Och så skref han verser, citerade ur visboken, renskref dem på granna, englabeprydda papper, hvars blad han suddade ned med sina fingrar. Det tänkte hon icke på, ehuru hon eljest var så sträng med renligheten, det kunde ju vara af kärlek ... man är inte så noga, då man älskar.

Hon kunde icke bära det till slut. Motståndet orkade hon ej med. En dag tog det henne så ömt om hjertat det han sade, hans varma ord. Han var så vänlig, han bad så mycket, det var omöjligt, hon kunde ej säga nej. »Nå Erik, efter det så är,» menade hon, »efter det så är, så blir jag väl dervid, lemnar tjensten och blir din hustru.»

Erik blef flat, men han dolde sin misräkning och gick skenbart in på hennes tankegång.

Eva fördes icke en tumsbredd från det hon ansåg rätt. Hon förstod blott, att hon älskade och att hon var eftersträfvad af den hon höll kär. Hon såg sig ej omkring, ej framåt, hennes idékrets koncentrerade sig på detta enda: hon älskade honom, och hon skulle som hans hustru blifva lycklig i ett eget litet hem — ett eget!

Hennes blygsamhet och tillbakadragenhet retade honom, hennes varma, trogna hjerta värderade han deremot icke. Hon var icke ung, men hennes tjuguaåttå år generade honom alls icke. Det var en präktig rak gestalt, kraftfull och dock smärt; hennes röda kinder skeno som mogna äpplen, det bruna håret var vågigt och glänsande, och så hade hon arbetat ihop ett par hundra mark; hon var icke att förakta. Erik behöfde ej låta binda sig af en så smal sak som en vigsel. Med en qvinna kunde man väl rå, när hon en gång var blifven ens hustru. Dålig karl den, som icke kunde kujonera en qvinna, och han skulle visa dem, han...

Herrskapet förestälde och bad, det hjälpte icke. Eva var envis, hon hade sina egna tankar om saken. Ett eget hem måtte väl vara bättre än andras! Hellre fattigdomen i egen stuga än rikedom under andras tak; hellre egen hålkaka än främmande hvetebulle!

Och för öfrigt, fattiga behöfde de ju icke bli. Hon kunde arbeta som hjälphustru. Han var en flink arbetare, slarfvet och drickandet skulle väl upphöra, när han kom under hennes inflytande. Bara de en gång blefve gifta, så skulle nog allting blifva bra.

Och dervid blef det...

Vigseln förrättades af sjelfve kyrkoherden, och den lilla festen firades helt ståtligt uppe i herrskapets stora sal. Erik såg under vigseln så stadig ut i sin snygga svarta rock med löskrage och rosett. Eva sjelf med myrtenkrona och krans var en ståtlig brud, hennes händer tycktes så fina i de hvita glacéhandskarne, en skänk af fröken. Der var tal och der var skålar. Frun, Evas matmor, var upprörd och tyckte ej om denna skilsmessa från en värderad och utmärkt tjenarinna; fröken hade stora tårar i ögonen under det presten uttalade de ödesdigra orden, och Eva storgvät, så att hennes högröda kinder blefvo ännu rödare.

Men på qvällen förlorade Erik totalt hållningen. Han drack i botten hvar gång man skålade med honom och fylde strax på igen. Allt det der mindes Eva så tydligt just nu, mindes hur hon ständigt sårades deraf under qvällens lopp, icke för sin egen skull, men för herrskapets, och ändå hade hon bedt Erik så vackert...

Och när de gingo hem på qvällen, huru var han icke då öfvermodig, retlig och stojande! Han sjöng högljudt hela vägen och kysste henne så ofta ... icke så stilla, ömt och kärleksfullt som hon hade önskat, utan på ett annat sätt, hänsynslöst, vårdslöst och aktningsslöst. Och sedan här inne i rummet, medan han tog af sig stöflarne, huru hade han ej då talat rått och hårdt, så att han skrämt henne ända till tårar. »Nu skall du lemna herrskapstagen,» hade han sagt, »och ställa dig så, att jag blir belåten. För si jag tål inte det der, och det är allt jag, som kommer att blifva herre i mitt hus, jag och icke du, kom ihåg det!»

Våren kom när vintern gick, men det blef icke bättre, ehuru hon hvarje dag hoppades. Hvad han förtjenade hade han ju rätt till att sjelf använda. Hvad hon arbetade ihop köpte hon mat för, mat och något husgeråd. Det räckte godt till, men ingenting blef öfver.

Han var sällan hemma. Hon fick bära maten bort till fabriken, der han arbetade. Icke alltid var han der; man sade, att han gått ut »på ärender». Maten skulle i alla fall lemnas der; han kom väl igen. Han kom igen — men alltför sent, kom igen, men icke mer arbetsför, utan dåsig och slapphänt, så att det icke blef något af med arbetet.

Slutligen måste hon ge af sin dagspenning för att betala hans skulder, än krögaren, än månglerskan, än juden som sålt honom kläder. Han tackade henne aldrig, han ville helst slippa tala derom. Han skröt

likafullt alltjemt om sin duglighet och raskhet, sin händighet. Han nästan ansåg det som sin merit, att han tålde henne i sitt hus, och försökte alla medel att låta henne känna sin öfverlägsenhet. Det att han lefde på hennes arbete ansåg han som en oförtjent ära för henne, en ära, som han likväl aldrig tålde höra nämnas.

Och dock var Erik ingen verkligt dålig karl, menade hon. Han var alls ej förfallen, hans utseende utvisade tvärtom stor lifskraft och ungdomlig spänstighet. Skulle det der uttrycket i ögonen ej varit, så hade man kunnat tro honom... Men de skrattande, simmiga blickarne, som jemt irrade omkring oroligt och rastlöst, vittnade om annat. Och dock! ännu älskade hon honom, hon måste, han var ju hennes make, hennes...

Han hade heller icke gjort något ondt, tänkte hon. Han var ju ung och bara litet svag. Det var litet ostadighet, tänkte Eva, det skulle snart blifva bättre, bara tiden led. Han skulle till slut se, att en ordentlig, ärbär och arbetsam hustru var bra att hafva, en trogen, mildlynt qvinna, som skötte om hus och hem.

Så satt hon ännu en halftimme. Klockan, som hon fått af herskapet, den stora väggklockan med röda rosor målade kring urtaflan, slog half åtta. Det led, och han kom icke.

Om hon skulle tända vaxljusen i granen, som stod vid spiseln? Bara han icke dröjde så länge, att de brunno ut. Kanske hon borde vänta ännu en liten stund och hellre sätta på risgrynen...

Det gjorde så ondt att röra sig. Det brände i hufvudet, och kroppen skälfde till ibland af kyla. Det var tungt att gå i dag, det gick icke så bra som eljes. Hon sträckte sig upp efter en blankskurad kastrull och gjorde spiseln i ordning. Ute i boden stod veden, som hon sjelf köpt och sjelf huggit och sedan radat upp så nätt och jemnt. Dit ut gick hon, en brasa skulle säkert bidra till trefnaden. Erik tyckte så mycket om värme...

Boden låg vid porten, de otäta väggarne insläppte snön, som fördes in af vinden och hopade sig i en drifva midt på bodgolfvet.

Derinne hörde hon, huru någon ute i porten talade...

Hon igenkände Eriks röst, ehuru han stod längre bort, ty han talade så högt. Den andre nästan hviskade.

Eva kände en stickande smärta i hjertat. Hon hade igenkänt Liisa, fabriksflickan, på de läspande ljuden. Det var en märkvärdig organ, så smekande, så vek, och ändå talade hon endast råa, obehagliga ord, men med den rösten...

Eva smög närmare intill springan; der hörde man stämmorna tydligare. De stodo båda vid portgången, i skydd af stallvindstaket, han och hon. Erik var vid lördagslynnen, han talade högljudt och skorrade på målet.

— Kan du inte tala saktare — bad Liisa — hon hör ju oss, hustru din?

— Bryr jag mig om henne — svarade Erik — om hon tror, att hon skall vara styrman för mig, så tager hon allt miste! Nå, Liisa, säg ifrån, hvad du vill hafva, så får du det.

— Du skall väl hellre gifva henne dina penningar. En fattig flicka som jag kan väl vara utan. Herrskapsmadamen skall väl pyntas, kan man tro. Köp hatt med plymer åt hustru din; åt mig duger hvad som helst.

— Har jag förr låtit dig vara utan julskänker — menade Erik — du vet, att du får hvad du vill ha. För öfrigt bryr jag mig ej om min hustru, nu vet du det. Se så, kom nu, så gå vi ut och fira julen, du och jag.

— Nej Erik, gå in du... Hvarför tog du henne, fastän du påstod och svor ständigt och jemt, att du hade mig kär?

— Och det frågar du, som vet, att hon hade penningar och dessutom jemt hängde efter mig. Inte slapp jag lös. Tror du man kan skjuta ifrån sig en som håller sådant tag?

— Då kan du hafva det, som du har det! God helg, Erik, jag går nu, jag.

— Kom in och värm dig, du har så kalla händer så...

— Åh, dem värmer jag sjelf. Och hos Antipoffs i rummet sitta de väl snart nu alla. Der är varmt, ser du; och der träffar jag Skomakar-Janne. Adjö.

— Skomakar-Janne må akta sig, han! Rör han vid dig, så skall han få se på annat. Kom nu, jag har sju

mark kvar, vi köpa paletån åt dig. Boden är öppen ännu och bodfrun prutar nog af, fast hon ville ha tio.

— Jag säger dig, gå in! Annars får du väl smaka riset i natt; hon missunnade ju mig här om sistens en enda liten snapps! Halfva stopet med bränvin skulle hon dela på likasom skulle en inte rå med en så'n smula ensam... Gå in nu, annars ställs du väl i skamvrån.

— Tyst Liisa, nå — kommer du?

Liisa lät sig dragas derifrån. Deras glada röster hördes allt saktare ... de bekymrade sig föga om snön, som yrde omkring dem, om kölden och den kalla isiga blåsten, som jagade hvirflar af lösa, sandaktiga snöpiggas omkring på gatorna. De gingo framåt arm i arm. Liisas tunna bomullskjol fladdrade kring henne, den lilla korta paletån blåste upp och blottade nu och då det illasittande utnötta klädningslifvet. Men hon var glad och lustig, svor så hurtigt ibland när det passade sig, och då de veko in åt en mörk tvärgata, passade hon på och tog fram en cigarett...

* * * * *

Derinne i boden stod Eva ännu, lutad mot springan. Hon rörde sig icke, utan tycktes lyssna äfven sedan allt länge varit tyst. En och annan ensam arbetare skyndade ännu hemåt. Alla hvisslade glada melodier eller gnolade på någon visa. Endast en och annan gatpojke strök tyst och slokörad omkring knutarne, husvill och bragt ur jemnvigten. I qväll gick det ej så bra som eljest att med en lustig melodi jaga hungern på flykten och att med glada toner fylla den tomma magen.

Eva tyckte sig alltjemt höra sin mans och Liisas röster. Det föreföll henne som om hennes man ännu alltjemt hånade henne i sällskap med denna slarfviga flicka, som hon hittills hatat utan att veta det och utan skäl; hon tyckte sig förstå i detta virrvarr af stridiga känslor blott en sak: att hon var honom till obehag och att Liisa varit hans älskarinna redan före deras giftermål och fortfarande var honom allt annat än likgiltig. Det pinade henne. Hvarför just Liisa, denna dåliga, ouppfostrade flicka, utan hjerta och utan seder, denna Liisa, som hon afskytt och känt samma obehag för, hvar gång hon besökt deras hem, som om hon varit något som man så fort som möjligt borde försöka få ur huset? Hvarför just hon?

Liisa var således hennes rival, Liisa, skomakar-Jannes för detta fästmö, den värsta af alla Sandviks-fabriksflickorna, Liisa, som hade alla möjliga fel och olater, hon hade således tagit hans kärlek från henne, hustrun. Hon!

För första gången tänkte Eva klart i denna sak — hon förstod, att hon allena älskat och att denna hennes känsla hindrat henne att bedöma hans känslas rätta halt så, som hon eljest skulle gjort, om hon ej varit så blind...

I smärtans första ögonblick gaf hon vika för ett utbrott af förtviflan. Hon, den alltid lugna, förtröstande, med det orubbligt goda lynnet, hon greps af en sorg, som syntes henne omöjlig att bära, och hon sjönk ned som en sten på det fuktiga golfvet i vedboden, sjönk ned på snön och omfattade med armarne vedstapeln liksom ett altare, vid hvilket hon ville tigga om förbarmande.

Vinden dref alltmer snö in genom springorna. Drifvan derinne blef större. Kölden isade henne, fukten trängde sig på henne genom kläderna, men hon kände ingenting; den feber hon nu kämpade mot värmden henne och brann som eld i ådrorna.

Så låg hon kanhända en halftimme sanslös. Men en rörelse inom henne väckte henne och tvang henne att stiga upp. Det var som en öken hela världen, hemmet, allt. Hon var så ensam. Nu först förstod hon herrskapet. De hade insett allt. Hennes dårskap, hennes löjlige kärlek. Till dem kunde hon icke gå. Och inga vänner hade hon, inga, knapt bekanta. Hon var ej af det slaget. Emedan hon var inåtvänd, tyst och sluten, i sitt sätt högt öfver sina jemnlisar och nästan bildad, hade man dragit sig från henne med denna skygghet, som så ofta skiljer råheten från en hjerteadel, om hvars existens man intet vet, endast instinktlikt känner.

Evas glödheta ansigte lyste af feberhetta. Hon stred en stund med sig sjelf, andades våldsamt, häftigt och högt, som hade hon kämpat bröst mot bröst med en synlig fiende. Hon tryckte så hårdt, så hårdt sin hand mot hjertat, återvann sedan så småningom fattningen, kom till sig sjelf och började att långsamt skaka af stickor, snöslask och sågspån, som fastnat på hennes klädnings. Hon slätade med handen sakta sitt våta hår, som hade det varit ett oroligt barn, hvilket man med smekningar kan lugna. Hon strök sina kinder gång på gång, som hade hon sjelf varit den mor, hvilken hon för länge sedan förlorat och som hon nu tycktes i så stort behof af. Så suckade hon ånyo, tungt och djupt och såg sig omkring med lugnare, nyfikna blickar.

Hvar var hon egentligen? Hvarför hade hon legat här i boden i kölden?
Hvaröfver sörjde hon? — —

Ah! Således medvetandet af denna olycka, som hon så länge burit utan att hafva känt den. — — —

Hvad sörjde hon? Förlusten af honom, honom, som, det kände hon nu, icke var henne värd?

Det kom med ens en så skön välsignelserik känsla af nåd öfver henne, af Guds nåd. Gud, som hon nyss glömt. Och Han hade ju gifvit henne detta barn, som skulle se dagen snart nog, detta barn, som skulle blifva hennes tröst i hennes andliga och lekamliga fattigdom, detta mörker utan ljusning!

Hon bad, der hon nyss förbannat, bad så innerligt, så förtröstansfullt och log åter mot det kommande, log der hon stod i kölden, log som i en skön dröm.

Det var ju icke så farligt. Hon hade ju framtiden eller åtminstone hoppet om en framtid. Hvad var det egentligen? Hon skulle ju snart ha någon att lefva för, och hvem vet, en dag skulle kanske den lilla beveka hans hårda hjerta och sålunda göra allt godt igen.

Så skulle hon äntligen gå upp och in till sig igen. Men det gick tungt med de första stegen. Bröstat värkte, ryggen var som af ... att böja sig stod icke till, och hon måste ju hafva ved till en brasa. Hon fick lof att göra det festligt derinne, helgdagsstämningen kom öfver henne, det var som skulle hon fira en gudstjenst i sin ensamhet, en gudstjenst, hvars betydelse hon i detta ögonblick kände djupt.

Äntligen då hon hade famnen full af ved och stickor, gick hon stapplande in, tände elden i spiseln och tog fram den lilla julgranen. Hon hade i fickan ett litet paket, hvars innehåll hon med största försigtighet öppnade. Derinne lågo några vaxljus, röda, gula och blå.

Eva letade reda på en liten fotogenlampa, hvilken hon tände och stälde uppe på klockan. Det tog sig så bra ut, när skenet kom uppifrån. Granen ställdes på skänken, några af de blå ljusen bundos i toppen. Så kom en paus. Hon sjönk ned på soffan trött, sinnesfrånvarande.

Hon hade glömt hela världen och kände sin stora smärta som en dödsdom, hvilken man underkastat sig såsom något oundvikligt, någonting, öfver hvilket man ej ens kan knota. Pastorn hade en gång i kyrkan sagt, att de som Gud gifvit lidandets börda voro hans privilegierade... Hon kände i denna stund lidandet nästan som en helgelse. Hon kunde redan, en timme efter slaget, bära det, som hon aldrig trodde sig kunna utstå. Hon kunde mer, hon kunde förlåta. Hon tänkte på Erik med en sorg, djup och stor, men utan bitterhet.

Och allt detta var icke hennes egen förtjenst; det kostade henne ingen öfvervinnelse. Det föll sig så naturligt, likasom ett sommarregn, befriande och välgörande efter åsktyngd och qvaf, ångestfull åskhetta.

Men det var hjertats och sinnets frid, icke kroppens. Hon led våldsamt af sinnesskakningen samt ansträngningen och förkyllningen der nere. Febern brände henne, hennes tankar blefvo allt mer omtöcknade. Hon hade förlorat medvetande af rum och tid; den lilla kammaren föreföll henne så stor som en verld, det låga taket var högt som en sommarhimmel, och hennes ögon sågo framåt i det oändliga; ett vidt perspektiv öppnade sig på alla sidor, och det som skulle qvalt henne till döden tycktes henne som en sorglig, klagande melodi, hvilken, oaktadt sin tröstlösa entonighet, likväl icke förmådde väcka henne ur en välsignad ro, en ro, orörlig och passionsfri som dödens. En half timme förflöt. Hon slöt ögonen och drömde. Hon tyckte sig vara uppe hos herrskapet i våningen. Köket var ljust och gladt, salongerna strålade af ljus, den stora julgranen var tänd. Småbarnen dansade, och husjungfrun kom in på fyra fötter, kom i skinnpels och med gåfvor i fånget, kom som julbock och slängde också till henne ett paket, det med det svarta klädningstyget.

Men när hon skulle veckla upp tyget, föll derur ett stort rundt kålhufvud. Då hon betraktade det nogare för att se om det ännu möjligen kunde användas till mat, märkte hon, att det liknade Erik, att ett af bladen liknade hans mun, log som han och skrattade. Näsan och allt, allt var så tydligt. De långa, halfslutna ögonen skrattade också hånfullt.

Med ovilja kastade hon bort kålhufvudet. Det rullade på golvet, tyckte hon, rullade ända bort till kakelugnen, i hörnet. Hon sprang dit och skulle just böja sig för att taga upp det och bära ut det; men så ändrade det skapnad, blef så ljust och skimrande som en stor, stor skär ros, belyst af solen och doftande. Och der syntes återigen ett ansigte, det var Eriks och det var icke hans, det var så ungt, så oskuldsfullt, så allvarligt. Ögonen voro slutna, och hon såg munnen öppnas vid de djupa, ojemna andedragen. Det var nu ett litet barn, tyckte hon, ett helt litet.

Återigen skulle hon böja sig för att kärleksfullt upptaga barnet och i öm lycksalighet trycka det intill sig, men hon förmådde det ej; hon förlorade medvetandet.

* * * * *

Klockan var inemot elfva och han satt der ännu, hos madamen som hade »mathållning», satt med Liisa och skulle »ha roligt». De voro icke de enda gästerna. Några ölutkörare från Sinebrychoffs, alla med sina sällskap suto eller halflågo i grupper kring borden, en del spelade, andra bara drucko med cigarrerna mellan fingrarna. En och annan drog emellanåt långa drag på kritpipa, luften var tjock af rök och matos, det luktade starkt af bränvin och öfverallt i knutarne lågo högar af ölbuteljer vräkta hit och dit af kunderna.

Madamen sjelf syntes mycket litet. Hon såg frånvarande ut de stunder hon var inne, och var mot vanligheten särdeles ifrig att påminna sina »kära vänner» att gå hem och lägga sig.

— Hem — skrek en af flickorna, en murbrukstillblanderska från ett af byggeragen, — hem, hvem talar om hem här? Bry vi oss om hem, vi som nu engång kommit hit! Tror hon vi ha några våningar, efter hon talar om hem! Eller hustrur och barn? Tror hon det, madam? Här ä' vi bara gamla ungarlar, och ge tusan allt hvad hem heter! Vi tycka om friheten vi! Hurra för den! Gå sjelf hem och lägg sig, och låt oss hållas. Skål, madam, ge hit ett par flaskor till, det är tusan till väder att göra en stackare törstig!

Madamen skrattade, alla skrattade. Endast Erik satt tyst. »Gamla ungarlar!» Uttrycket slog honom. De voro här alla hans bekanta, men — ingen af de gifta. Det var verkligen endast ogifta. De andra, — de voro i sina hem. Hem, hvarför plågade det ordet honom? Han tyckte icke om sitt hem! Han älskade ju friheten, han hade det ju nu som han ville. Liisa satt ju hos honom, bolmade och rökte, drack butelj på butelj, låg med det röda hufvudet mot sina händer, och sparkade upp med sina våta och trasiga strumpor på hans stol för att låta honom värma fötterna, som voro så kalla. Stackars Liisa, hennes trasiga kängor torkade hos madamen i köket, hennes bästa »julkängor», som längesedan hade spruckit på sidan och voro snedgångna — —

Han borde trifvas nu — men — i qväll gick det inte. Han var sjelf våt af snön derute, bränvinet värmdes icke nu som vanligt, det bara oroades, nästan plågades.

Liisa var så kärllåten. Hon gaf honom kyss på kyss, tiggde och bad att få pengarne, men — han gaf intet. Hvarför? Nej, han ville inte. Han skulle retas med henne en smula. Hon var också förfärligt besvärlig. Hennes tänder hade blifvit maskstugna på en tid, unga flickan! det var redan stora hål midt framme i mun. Allt det der syntes så bra just nu i den klara belysningen. Och lång var hon i lifvet, lång och smal som en saltströmning. Det var inte utan att klädningen luktade litet sill — åh! det är inte så noga ... fattigdomen — men — märkvärdigt att han skulle tvingas att tänka på allt det der just nu.

Liisa steg upp och gick för att se om sina kängor i köket. Det var så kallt i skänkrummet med det otäta, smutsiga golvet och dörren mot farstun, som alltjemt gick af och till. Hon skulle få det bättre om kängorna bara voro torra och kunde tagas på.

Han följde med i köket, gick efter henne genom ett litet rum, och kom ditin. Åh! var detta ett kök? Madamens kök? Denna stora »bagarstuga» från den gamla, goda tiden med spis, brödugn och bakbord. Så vackert det var derinne. Nyskuradt och fejdadt, med hemstöpta tregreniga talgljus i stakarne, med julgran midt på golvet och det stora bakbordet på bockar fullt af julbullar, risrgynsgrötfat, mjölkkannor och nyssupptagna julgåfvor.

Vid bordet satt madamens gamla mor med en stor gröttallrik framför sig. Madamen sjelf skar för bröd, godt, nyss bakadt, doftande julbröd med russin uti. Syster, madamens syster, sotargesällen Witikkas ståtliga fru, satt bredvid värdinnan och serverade sin yngsta den bästa julmaten för en så ung nybörjare i verlden ... hennes man satt midt emot, strålande i lugn, flegmatisk lycka, och betraktade gruppen. Madams egna barn, kammade och med papiljottlockar som horn kring sina små röda anleten, sutto och petade ut mandlarna i gröten, sömniga och öfvermätta af trötthet och njutning. Deras ögon stodo som på skaft, de glänste och blinkade, stredo mellan sömn och längtan efter ännu mer roligt och ännu mer julklappar. Det var ett joller af barnen, en doft af granljus och färskbröd, af jullack och julglädje, en stämning af trefnad, af glädje, af renlighet, af hem.

Hem, hem. Det strömmade öfver honom en känsla af leda för allt det andra ... allt utom ett sådant hem. Och han såg framför sig, der han stod i dörren, såg som i en slags dröm.

Liisas inträdde i rummet väckte en viss misstämning. Madamen steg upp, lade bort den vänliga, husmoderliga minen, tog på sitt värdshusvärdinnanle och frågte med hvass ton:

— Hvad vill ni här? håll er i skänkrummet mamsell, jag vill inte ha sådana som ni i mitt hem, hör ni.

— Jag skickade mina kängor hit att torkas, madam — sade Liisa, alldeles dekontenanserad, — och skulle se efter dem.

— Gå till höger, der är min mans kök, der sitter han, och der äro säkert edra känghasor!

Madamen pekade med tummen utåt. Liisa vände om. Till höger var ett litet kök, der fans mannen med ett par andra. De voro nästan i mörker. En fotogenlampa halfbrann på skåpet. Det här var sjelfva krogen. En disk ... hela spisen full af ankare, fjerdingar, tunnor. Tolpo, krögarn, madams man satt redan och sof framför sitt glas. De andra halfvallade, omedvetna af denna verdens väl och ve vid sina, det var deras jul... Liisas kängor lågo på disken, lika våta och sura som förut. Hon tog dem med en svordom och gick, följd af Erik. Men han, han var i hast blefven så vresig. Liisa kunde inte få honom glad igen.

Om en stund voro de ute. Öfverallt var der ljus i fönstren — julgranar, barn, hem. Liisa hängde honom vid armen. Hon var inte riktigt nykter. Hon pratade i ett, svor och bannade. Hon ville ha de der sjumarkerna, hvarför fick hon dem inte? Han var en dålig karl, som det inte lönade sig att ha till vän, en kujonerad stackare, ett riktigt kräk.

Men hvar de passerade förbi hördes inifrån glada röster, lek och musik. Ifrån ett hus tonade der ut en psalm i natten. Man kunde se in, om man stälde sig på tå. Fadern spelade på en liten orgel, barnen stodo omkring, modern sjöng. Hon var som Eva, litet stor i kroppen, hade ljust hår och samma vänliga, fridfulla leende. Hon sjöng så vackert. De små försökte också. Mannens bas sekunderade. Pigan stod i dörren med hufvudet på sned och de enfaldsfromma ögonen höjda mot taket, högtidlig och full af andakt.

Erik drog bort Liisa, — åter hem, hem och hem. En obehaglig qväll, denna. Det förföljde honom som en mara — han kunde ej blifva det qvitt.

Hm! Ändtligen. Han var ensam. Han hade med våld slitit sig ifrån henne. Och nu var han vid dörren. Hans — ja, hans hem.

* * * * *

Klockan var nära tolf. Han fick efter något letande fatt i nyckeln, vred om och öppnade. Med honom kom ett kallt drag utifrån; vinterkylan trängde in i det lilla varma rummet, der nu en oväntad syn mötte honom och oväntade ord, föga lika Evas lugna stilla röst, som eljest helsade honom.

Der stod en främmande qvinna vid spiseln, en liten och tunn gammal qvinna med skarpa drag och lifliga ögon, som lika väl kunde se vänliga och trohjertade ut som de nu riktades hätskt och spetsigt mot den inträdande.

— Åh, ni skulle skämmas, — talade hon, — skämmas ögonen ur er, lätting, att komma hem så här sent, se'n ni lemnat eder hustru ensam på sjelfva julnatten, sjuk och i ett sådant här tillstånd. Sådan urspegel till karl! Hörde jag inte hvart enda ord ni talte i aftons med den der fabrikslynan. Och hon, er duktiga hustru, hon hörde't med hon, efter hvad jag kan förstå, eftersom jag sedan såg henne komma ut ifrån boden med veden, qvinnstackarn, blek och halfdöd. Fy, ni skulle just skämmas!

Erik halfmumlade något, knuffade henne då han skulle fram i rummet, och famlade, med ögonen osäkert sväfvande af och an, utan att kunna se något, rakt emot den uppbäddade sängen.

— Ut med sig, trasvarg — skrek den lilla qvinnan, — eller ock lägg sig under bordet! Från den här stunden är han främmande i det här huset, som hon betalar hyran på, han är främmande och får inte mer ligga henne till last i maten heller! Hon är så illa deran nu, der hon ligger, så en får väl ta' henne i försvar för er, kan jag tro! Och eftersom ni inte gör henne annat än ondt, så blir det jag som skall se om henne. Och jag som befaller. Och det blir ni, som lyder; hör ni det, karl! Tror ni inte jag hör, hur ni väsnas om qvällarne och hur ni far fram. Och det fastän ni har en så präktig hustru och en ärlig och ordentlig qvinna, som är för god för en sådan som ni. Packa er af nu, eller ock under bordet med er, så ni inte är i vägen. Begriper ni inte, menniska, att här är frågan om lif och död?

Den lilla qvinnan rusade med ens till sängen. Eva hade legat der, likblek, med ögonen slutna. Men hon reste sig häftigt upp; en ström af tårar rullade ned för hennes kinder, och hon klagade högt, i det hon med konvulsivisk kraft fattade i sängkanten, som hon tryckte sig emot, allt under det hon böjde sitt hufvud mot vägen hårdt och våldsamt.

Erik blef uppmärksam. Han såg och såg, ögonen blefvo helt stora i hufvudet på honom. Han lutade sig nyfiket framåt och stod liksom förstened. Han insåg, att han var öfverflödig, men han vågade icke röra sig. Det förfärliga i en sådan kris hade han aldrig förr anat. Som vid åsynen af en dödskamp stämdes hans sinne; han betogs af ångest, han skälfde af sinnesrörelse och han kunde hvarken gå eller stanna. Skrämnd sjönk han ned på en stol och lät armarne slappt hänga ned åt golvet.

— Upp med sig, odugling, — skrek den lilla qvinnan, — ser han inte att här behöfs hjälp! För Guds skull, tag i, var menniska! Förstår han att hon håller på att dö, och det är för hans skull, hans, som inte är värd så mycket som hennes gamla sko engång!

Erik rörde ändtligen på sig. Han gick till sin hustru. Han hörde icke, såg icke annat än henne. Hon var så blek just nu, hennes ansigte hade ett lidande uttryck, som förskönade det och förlånade det någonting fint, genomskinligt, nästan vackert. Hon var så ren i den hvita tröjan och så hjälplös, så fullkomligt hjälplös som ett barn. Så hade hon då varit hela qvällen ensam och sjuk, under det han gått ute med Liisa. Hon hade prydt hemmet med gran, med ljus, med nya tapetseringar kring väggarne. Hvad? I julgranen hängde en storrutig yllekarlhalsduk och ett par nystickade ullstrumpor ... troligen ämnade till julklapp åt honom. Och på andra sidan ... ett par grofva tofflor, virkade ... af henne till honom. Hon hade hört hans samtal med Liisa således? Stått och lyssnat i vedboden. Det var orätt af henne att lyssna. Men, så hade hon också fått lida. Hon hade förkylt sig derute ... därför var hon så sjuk nu.

Ah! nu började smärtan ånyo. Färgen kom på hennes kinder, kom som en svallvåg, tände röda lågor i hennes ansigte, det flammade ända upp till pannan, ögonen öppnades vidt, lyste som eld, och hon bet i läpparne tills de blödde.

Erik fattade henne helt plötsligt, utan all reflexion, tryckte henne intill sig, slätade hennes kinder, hennes händer och talade en hop barnsliga, osammanhängande, tröstande ord talade som till ett sjukt djur, hvars plågor han ville med sin röst liksom lulla till ro.

Men, hon visste icke af allt detta, Eva, hon vred sig lös, lutade sig mot väggen, slog händerna mot den, knäppte dem derpå ihop och snyftade så trööstlöst.

Erik vardt alldeles rådlös. Han jemrade sig, och förlorade totalt all besinning. Sprang omkring i rummet som sökte han någonting, tog den främmande qvinnan i båda händerna och bönföll så innerligen att hon ville göra något, hvad som helst, blott hon slapp att pinas så, stackars hustrun.

— Nå, qvicknar hans hjerta vid nu? — småmurrade hjälpfrun. — Falla på knä skulle han och ta' afsked, om så skall vara. Vet han, hvem som dödat henne, om hon skall hän, vet han det?

Erik hörde henne icke; han stod bredvid sin hustru och tycktes med hela sin hållning be henne tyst om förlåtelse. Eva hade ännu ej någon aning om hvad som försiggick. Hennes tankar voro orediga, alla föreställningar sjönko som tunga dimmor ständigt nedåt, och allt hvad hon betraktade tycktes henne som täta, bolmande moln.

Slutligen talade hon litet; hon trodde sig alltjemt allena:

— Det är så nått härinne — hviskade hon — och julgranen är tänd! Det är varmt och snyggt, herrskapet skulle visst berömma mig. Allt är riktigt fint. Stackars Erik, han ville inte ha mig, det var jag som hängde mig fast. Stackars min Erik, han dricker för att glömma sitt här hemma, mig och allt. Stackars Erik!

Han böjde hufvudet mot hennes hand och grät, grät bittert och tyst. Han snyftade som ett barn, drog djupa suckar och såg så öfvergifven ut.

Ännu ett anfall af krampaktig plåga. Han led, han också, led verkliga samvetsqual. Han glömde grannqvinnans närvaro. Han baddade sin makas panna med den duk, som räcktes honom, stödde henne och försökte på ett eget, blygt, tafatt sätt, som var honom fullkomligt främmande, att hjälpa henne.

Den svartklädda stökade för sig, men kastade ibland en förvånad blick bort till den sjuka och honom som efter sin förmåga försökte lindra sin hittills så försummade hustrus lidanden.

Natten gick, men Erik vek icke. Hans hjerta, som plötsligen väckts, lärde honom tusen små omvårdnader, som gjorde henne godt, och han slösade på henne en ömhet, som hon aldrig förr anat att det fans inom honom, lika litet som han sjelf. Han kysste henne ömt och betraktade med blickar fulla af ångerfull ömhet hennes feberglödande ansigte.

* * * * *

Ändtligen dagades det. Julmorgonens uppgående sol färgade hafvet alldeles blodrött, båken långt ute på isen sken som en eldbrand mot den hvita, rödflammande snön. Den finska hufvudstadens alla kyrkklockor ringde; på de små gatorna omkring det hus der Eva bodde i den halfbebyggda stadsdel, som kallas Rödborgen, hördes bjellerklang och röster, det var helgdagsstämning och juldagsfrid, det var hvitt af snön, lugn och solsken.

Små sparfvar flögo omkring på drifvorna, qvittrande och ruggiga. Här och der i portgångarne tittade barn ut och helsade hvarandra med en snöboll och kröpo så undan igen af fruktan att känbart få helsningen tillbaka.

Qvinnor och barn begåfvo sig i julottan med psalmböcker inlindade i sina näsdukar, halfmorgnade

figurer syntes här och der i fönstren med sina pipor i munnen; det var juldag, man hade god tid på sig att röka och dra sig till efter gudstjensten, då inre vägen till en och annan välvillig utskänkningslokal alltid stod öppen.

Ett par karlar och långa Fabriks-Liisa gingo och slogo utanför det grå huset, der hon och Erik samtalat i går. Liisa var lika slarfvigt klädd som qvällen förut, den utlofvade paletån syntes icke till. Hennes ansigte tycktes, oaktadt blidvädret, vara blåfruset, och den skrynkliga svarta sidenduken dolde illa hennes krusiga oordnade röda hår.

— Få se, om man får honom med sig — yttrade Liisa — han var så ond i går, så att jag aldrig sett honom värre... Gå nu in, Janne, så stanna vi andra här så länge och vänta.

— Om inte hustrun hans har fått penningarne af honom, så vill jag vara en nors — förklarade Janne och stödde sig mot porten. — När han icke släppte efter för dig, så gaf han dem väl till henne, för en sådan der kan aldrig vara karl för sin hatt, det får jag säga.

— Och för fattiga sju mark vill ni stå här och frysa — snäste Callo — pf! jag går min väg, adjö med er!

Det kom en liten svartklädd, mager femtioårig qvinna ut ur dörren till höger och rakt upp mot gruppen.

— Bort med er och det genast — yttrade hon häftigt — tror ni jag inte känner er? Det är ni, som i flere år förstört Erik, narrat honom med er och stält till gemenheter här för hans stackars hustru. Jag vet, hvad du är för en, Callo! Jag vet, att det var du, som stal rocken hos assessorns, och om du ännu en gång går till krogen med Erik, så anmäler jag dig för stölden, ty jag har ett vittne till! Ja, det har jag...

— Och du, Janne, jag vet, hvad du haft för fuffens med garfvar Olins kalfskinn... Håll dig du i skinnet och låt Erik vara, eljest talar jag med fiskalen...

Janne spottade, körde ut läpparne, rynkade sin panna, svor en ed mellan tänderna, knöt handen och gick derifrån, slängande med ben och armar och med en min, som om han varit särdeles förnärad. Callo teg som en mur, han låtsade som hörde han intet, utan gnolade en visa, under det han gick inåt gården. Liisa stod och såg förargad ut, satte armarne i sidorna och borrhade sina ögon rakt in i den lilla grälsjuka gummans skrynkliga ansigte.

— Akta hon sig, käring! Hvad har hon med oss att göra? — röt hon. — Pallra sig i väg; eljest kan hon få sig en knuff af mig, en som hon känner så länge helgen räcker!

Den lilla svarta betraktade allvarligt den unga qvinnan. Hon tycktes med ögonen vilja utgrunda hennes innersta tankar, läsa i hennes själ, beherska henne.

— Nå, hvad ser hon på mig för? — frågade Liisa. — Har hon aldrig sett folk förr?

— Vet du hvad, Liisa, jag har känt dig förut, stackars flicka; du är icke skuld till att du är som du är. Du tror sjelf, att du är så förhärdad, att man icke kan finna en god tanke hos dig, men så illa är det icke. Du bör ej följa med de der karlarne, du är för god att föra det lif du för! Och Liisa, om du visste, huru mycket din salig mor led och stred och arbetade för att få dig fram... Hon grät och hon grät ... jag var med ifrån början och såg allt. Det var en natt likasom den jag varit med om derinne nu, och hon bad Gud för dig, bad och tiggde. Hon kysste dig och bad igen. Om förbarmande tiggde hon, den uslingen, och om förlåtelse ... af Gud!

— Hon skulle ha' låtit bli; jag har henne icke att tacka för något ... tvärtom.

— Liisa du, låt bli att bannas. Du vet icke, hur det var. Hon hade en man, han var murare; nå ja, han var hennes fästman, men de skulle ha gift sig, om icke...

— Om icke, om icke han låtit bli! om icke för annat så för att göra det riktigt sött för mig!

— Om icke det hade kommit en annan i vägen, en dålig flicka, som tog din fars kärlek från din mor. De voro så lyckliga innan dess och hade allting färdigt att ta ut lysning, så fort han skulle fått pengarne. Då kom hon, stal din far ifrån henne, ifrån fästmon, förde honom ut med sig, lärde honom att sitta dagen om på krogen, och så, så...

— Så öfvergaf han mamma, det var rätt åt henne.

— Det der menar du icke; ånej Liisa, det menar du icke. Du skulle icke säga det; hon var så kär i dig, din mor, hon älskade dig, allt ifrån första stund.

— Och så dog hon af svält och elände.

— Emedan hon gaf dig allt hvad hon hade, klädde dig, höll dig fin och snygg...

— Och min far, den...?

— Ja, han var och förblef borta.

— Dog han ... eller hur? Kanske han dränkte sig i sorgen?

— Nej, han gifte sig med en bonddotter och for till landet...

— Ah!... Lefver han ännu!

— Det vet jag icke ... jag har mitt arbete här i staden.

— Herre Gud, tänk om han lefver!

— Liisa, du är bestämdt en bra flicka, du må prata emot hur mycket som helst; du är en bra flicka, erkänn det!

— Åh nej, madam Lundqvist, jag är allt en dålig flicka, jag; jag vet det mer än väl.

— Nej bevars, du är icke dålig, du är bara på dåliga vägar...

— Men jag hatar de goda och hederliga, jag tål icke se dem, jag blir sjuk, när jag får se en sådan der skenhelig en som Eva, Eriks hustru...

— Du har bara haft dåliga exempel, du har aldrig haft goda människor, aldrig kärlek.

— Goda människor ha föraktat mig och sett med ömkan på mig ... goda människor, ja; goda människor ha lärt mig att hata det goda!

— Du har aldrig sett ömhet! Hon dog, då du var tre år, din mor; du har aldrig fått omvårdnad, alla ha hjälpt till att dra dig ned och förtrampa dig...

— Åh nej, man har gett mig tråkiga böcker, man har tussat polis efter mig, man har nog gjort godt, så godt, att jag ville strypa dem, som gjort mig godt, om jag kunde.

— Din stackars mamma, hon skulle ha skyddat dig...

— Om hon lefvat ja...

— Om det icke hade funnits en dålig qvinna...

— Sådan som jag...

— Sådan som du hållit på att bli. Hör du, Liisa, titta in hit lite, jag öppnar dörren: de se dig icke. Sedan när du sett, kan du välja: ettdera fortsätta ditt förra lif, arbeta i fabriken och drifva omkring på gatorna...

— Nå, hvad nu, hvad tror madam att en sådan som jag duger till annat?

— Jo, du duger till arbete. Vill du bli min tjenstepiga, så kan du få. Jag är gammal och har mycket arbete med mina sjukbesök. Vill du bli min piga och sköta om allt mitt, så kan du, som sagdt.

— Herre Gud, hvad ni är underlig, madam, jag vet inte, hvad jag skall säga.

— Tyst bara och följ med!

Den lilla gumman tog Liisa i handen och gick in i förstugan. Hon öppnade sakta dörren till Eriks och Evas rum, sköt Liisa framför sig, stälde henne bakom skåpet i skuggan och gick sjelf, utan att säga ett ord, fram till spiseln.

I rummet var alldeles tyst. Man hörde blott den stora gammalmodiga klockans tick-tack och de lugna andedragen af den sofvande.

I sängen låg Eva, blek och stilla. Hennes bröst häfde sig regelbundet, ett uttryck af lycka och glädje låg öfver hennes fromma ansigte.

Bredvid sängen på pallen satt Erik med hennes ena hand i sin. Hans ansigte var som förvandladt. Der var en andakt öfver det, som hade han suttit i en kyrka. Hans ögon voro fästa ömsom på hustrun och ömsom på en liten varelse, som låg på golfvet, inbäddad i en klädkorg, och som med de små armarne sprattlade i luften, liksom sökte hon någon för andra osynlig ... någon som fans, men som hon ej kunde

nå ... något ... måhända vingen af den engel, som måste vika nu, då jordelivvet skulle begynna.

Liisa stod en stund qvar. Sedan öppnade hon dörren och gick ut. Derute i förstugan hördes ett snyftande; det dröjde en stund, derefter blef allt tyst som förr.

* * * * *

Tredjedag jul var lika strålande och lika blid som juldagen. På Helsingfors gator strömmade en skara pelsklädda promenerande. Ungdomar med skridskor i händerna gingo ned åt hamnen, iswostschikar med små ryska slädar och finska hästar åkte af och an längs esplanadgatorna, slängde i hörnen, läto det gå i full karriär, svuro hojtade och slog de arma djuren, som sprungo omkull gatpojkar och allt hvad som kom dem i vägen. Det skramlade längs trottoarerna, der officerarne gingo med släpande värjor och klingande sporrar, och hela grupper af flanerande, rökande, med gyllene lyror prydda studenter stodo i gathörnen eller redo på det låga räcke, som omgärdade kapellesplanaden.

Två och två, utpyntade i siden och sammet, i plymer och dyrbara pelsverk, gingo der fram stadens unga skönheter på höga klackar, medvetna om sina yttre och inre företräden samt om den skara beundrare, som de skulle möta der och hvar på gatorna.

Men framför ett af de stora fönstren stod en ensam arbetskarl i sina söndagskläder, stod och stirrade in genom den präktiga spegelglasrutan...

Det var ett linnemagasin. Utbroderade fruntimmersplagg hängde derinom, ett par eleganta barnklädningar syntes allra närmast, de voro grant utstyrda, och på den ena, garnerad med ljusröda band, stod en liten papperslapp, på hvilken lästes det utsatta priset: 7 mark.

Arbetaren såg och såg, lade hufvudet betänksamt först på ena, så på andra sidan. Så ref han sig i håret, rynkade ögonbrynen under djupt begrundande, gick ett steg, men vände om igen. Han bet sig i läppen, såg bort, men tittade alltid dit tillbaka.

Slutligen skakade han på hufvudet.

— Men det är bara lillan, som har godt af den der — sade han för sig sjelf så högt, att en förbigående kunde höra det — men af den andra saken har hon roligt, hon, hustru min.

Och så gick han igen, förbi flere hus, och stannade framför ett annat stort fönster. Det var en fruktbod. Vackra kruk-cypresser, myrten och rosor stodo der på hyllorna, och hela tunnor och korgar af äpplen skymtade längre fram i den lilla butiken. Några granna blombuketter, bundna på ståltråd och dömda att vissna innan morgondagen, voro uppställda i en krans omkring rutan, men i midten hade man placerat en liten korg, gjord af ståltråd och mossor och garnerad med jordgubbsblad och innehållande ett halft kvarter bär, stora, präktiga, mörkröda, vuxna någonstädes i drifbänk.

Erik stack hufvudet så nära han kunde och analyserade jordgubbskorgen så noga som möjligt. Nej, de voro verkligen naturliga, han tyckte han kände doften af dem. Han skakade häftigt på hufvudet och beslöt att våga ett försök att komma in gårdsvägen.

I porten stod en jungfru, som skulle in i huset; hon hade varit på promenad och hade svårt att skiljas från sin »kusin», gardisten, som följt henne hem.

— Är det här, som man går in till fruktbutiken? — frågade Erik, i det han förläget tog hatten af sig.

— Jaha, men den är inte öppen i dag.

— Jag var här i går och tittade och i förgår med, men det är ju alltid stängdt. Nu så har jag tänkt ut, att allt vissnar derinne, om man icke köper något, och därför så...

— Är ni då en tocken tusan till karl, som kan köpa sådant der? — sporde jungfrun en smula misstroget.

— Jag går allt i de ärendena — svarade Erik.

— Nå, jag må säga! Stå här, så skall jag tala vid frun; hon är hemma och öppnar nog dörrn för er, om det är allvar med köpandet.

— Det kan hon lita på — menade Erik och knyckte till; han tyckte inte om att man misstrodde hans afsigter.

Hon gick, den söndagsklädda hufvudstadsjungfrun, gick med en liten nådig, uppmuntrande nick och försvann i huset, medan gardisten med nyfikna blickar betraktade Erik, väntande på det lilla äfventyrets utgång.

Om ett ögonblick kom hon igen, låste upp en dörr och lät Erik stiga in. En fyllig, sidenfrasande fru med myndig min och högfärdigt, uppblåst ansigte stälde sig rakt framför honom, mönstrade honom helt öfver och frågade sedan.

— Hvem är det som skickat honom?

— Det är allt jag sjelf, det.

— Såå, hvad vill han ha härifrån? Ett äpple, eller hur?

— Neej, det får hon inte äta, kan jag tro.

— Hvem hon?

— Eva, vet jag.

— Hvad för en Eva?

— Hustru min, förstås.

— Hm, ni skall väl ha en blomma då? Men jag skall tala om att de äro icke för sådant der folk; de äro allt både för fina och för dyra för er.

— De ä' inte så dyra ändå, menar jag.

Den tjocka frun knyckte förargad på nacken och drog upp öfverläppen.

— Nå, säg då ut, hvad ni vill hafva; men det här är dyra saker, skall jag säga er, och ni ser icke just vidare förmögen ut. Var så god och säg ifrån fort hvad ni behagar; jag har inte tid att stå här längre...

Erik såg brydd ut, han tummade på sin hatt, slutligen såg han upp:

— Kära, goda frun eller fröken, säg mig hvad är bättre att köpa af de två sakerna, när man har sju mark att spendera: en sådan der grann barnklädning åt lillan ... den hänger der i andra fönstret der bredvid, frun vet ... eller också åt henne den der korgen med jordgubbsbären med en ros i midten ... för mer kan det väl inte kosta än sju mark heller, fastän det är midt i vintern. Sägg nu, goda frun, hon som är qvinfolk sjelf må väl förstå sig på hvad Eva hellre kunde önska sig.

Frun såg på karlen och drog till med ett litet leende, ett sådant leende, som är så eget hos köpmän, då de få tag på en kund, som icke alls kan bedöma en varas värde, en kund, som kan och vill betala sju för tu, en kund, som de kunna lura, om de vilja.

— Skall det bli till julklapp åt hustrun?

— Neej, inte.

— Är det er bröllopsdag eller hennes födelsedag?

— Neej, inte det heller.

— Är ni nygifta?

— Vi hafva allt varit gifta ett år snart nu.

— Hvad! Jaså, det var sant, ni har ett barn!

— Jo, det är just det; hon är två dygn gammal nu.

— Aha! Då är klädningen der för stor, alldeles för stor! Och så vet ju barnet ingenting om det, det känner ingenting, men modern...

— Det var just hvad jag tänkte.

— Så det är allt bättre ni tar bärkorgen! Men den är egentligen mycket dyrare än sju mark, den.

Erik såg bedröfvad ut.

— Hvad kostar den?... jag har inte mer än det här och får inte på länge heller, ty nu härefter går min lön allt åt till hushållet, och hon får ej arbeta mer, hustru min, nej, det får hon inte. Jag skall allt vara karl och arbeta för oss alla tre, jag!

Frun tog korgen, bröt af en af rosorna och stack den midt i.

— Här har du den — sade hon och gaf honom den doftande bördan.

— De äro väl rigtiga? — frågade Erik och tog med den största andakt och försigtighet i korgen. — Det är väl icke något underslef med det här heller?

Men han märkte snart nog, att allt var rätt, tog upp sin blårutiga bomullsnäsduk, vecklade upp den, knöt upp knuten i ena hörnet och framtog en nött femmarkssedel och tvenne enmarker.

— Här är det, — menade han, påsatte sin hatt, tog korgen och beredde sig att gå.

— Ni måste allt hafva mycket penningar, karl, efter ni har råd att bestå er en sådan der lyx — sade frun och såg belåten ut, när hon stack penningarne på sig.

— Sådan der ... hvad heter det? — sporde Erik och stannade i dörren.

— Lyx, heter det, lyx — sade jag.

Erik såg med en stadig blick på frun: — Hm, hon vet inte, hurudan hustru jag har, för då skulle hon icke tala så der! Jag har en bra hustru, ser hon. Och nu har jag ett barn, som kostat hustru min mycket. Och jag har varit ett nöt, och jag har suddat bort mina penningar. Men jag skall icke göra så mer. Och hon ska ha det bra. Och hon ska ha sådant der lyx. Jaa, lyx ska hon ha! Adjöös!

Svaga själar.

Frieriet.

Jaa, det är inte tu tal om den saken, Sakari skall ha flickan! Hon är nu i alla fall enda dottern der i gården, och om hon också inte har någon större förmögenhet att påräkna, så är hon dock långt ifrån utan. En duglig hemgift får hon, och dessutom både kor och svin! Sakari är en uppkomling och kan vara glad om fadern säger ja. Flickkräket har ingen talan i den saken.

Så talte gamle Juuso från Aatari, han, talmannen vid oräkneliga frierier i socknen, och hvad han i den saken förmenade ansågs af de unge friarne som fullkomligt tillförlitligt.

Sakari skulle således på frieri. Först hade han tänkt på Riita, gårdsdottern från Kiala, men hon var för ung och okunnig. Sedan föll honom Kaisa från Taipale i hågen, men det sades att en äldre hemmansegare redan till hälften fått hennes löfte, och då återstod ju ej andra än den ovänliga och magra Käsämäkidottern, som var så illa omtyckt af allt manfolk i byn, och Leena, enda dottern af en förmögen bonde uppe på backen.

Det var för henne han slutligen beslöt sig. Sakari hade vidtalt Juuso för talmanskapet. Juuso var också just rätta mannen. Han var gammal och van, hade lagom anseende, en viss förmögenhet och en talförhet, som gjorde honom särdeles passande till en sådan affär.

Och så öfverenskom man att gå till Kalliola-Antti för att af gubben begära hans dotter Leena till hustru åt Sakari, ortens enda skräddare, en knappast mera ung, men välbergad man af stadgad karaktär och fläckfritt rykte.

Det var en skön midsommareftermiddag de båda männen begåfvo sig i väg på frieri. Solen stod högt på himmelen och sken på ett landskap i sommarns första, ljusa grönska. Göken gol, och i trädtopparne qvittrade skogens alla glada foglar. Det var lif, lust och glädje.

Sakari var klädd i sin sommarståt, Juuso likaså. Båda hade långrockar af blått hemfärgadt och hemmaväfdt vadmal, grå knäbyxor och höga stöflar. Skjortorna voro knäppta högt upp i halsen, omkring hvilken de ytterligare virat långa och tjocka röd- och grönrandiga ylledukar, hvilkas breda ändar täckte hela västen.

Denna ingalunda svala drägt midt i sommarhettan vittnade, enligt ortens sed, om en särdeles hög grad af gedigen elegans, som fullständigades af högkulliga hattar af grof filt, hattar hvilka buros något bakut på hufvudet, så att de solbrända och för tillfället blankskinande och högtidliga ansigtetna riktigt väl framträdde.

Så gingo de, Juuso förut, friarn efteråt. Kalliola torp låg der rakt framför, uppe på höjden af berget, hvars sluttande backar på tre sidor voro bevuxna med tät och hög råg, medan den fjerde utgjordes af en nyss bränd, ännu sakta rykande sved.

Den grå hufvudbyggningen med sitt låga tak, sina hvitstrukna fönsterkarmar och sin lilla trappförstu

med tak låg med framsidan rakt emot byvägen.

Man hade för högtidens skull prydt gården med unga björkar och stuckit in prägtiga rönnqvistar, fulla med doftande blommor uppe i förstugans takspringor.

Hönsen trippade trifsamt omkring trappan, den store, varglike hunden låg och småmorrade åt gästerna, för lat att stiga upp eller besvära sig med skällande, och en hop hungriga och snåla svin naffsade som bäst i benen på en kökspiga, som med fladdrande bomullstygskjol bar till dem ett ämbar med sofvel.

Hunna till trappan stannade männen, togo af hattarne, torkade sig om pannorna, snöto sig, hostade, rätade på sig och stego in.

Till höger voro gästrummen, bestående af ett slags stor sal, möblerad med röda gungstolar och andra tunga rödmålade stolar, samt ett litet rum, inrymmande en lång säng, ett bord och en pinnsoffa.

Till venster låg »dagligstugan», den plats i huset som beboddes af alla familjens medlemmar, både värdfolket sjelft och tjenarne.

Utan betänkande steg Juuso hit in.

Här var det nästan mörkt, dagern kom högst sparsamt in från de små dubbelfönsterna, dunkla af dam och rök. Men när ögat vant sig vid skymningen, urskilde man föremålen. Närmast dörren en kolossal, jettelik spisel, bygd af stora stenar och svart af sot och ålder. Bakom den, uppe nära taket på lafven hade man hängt en mängd »Johanneris», som doftade starkt. Och ifrån ugnen strömmade emot de inträdande en stark arom af nybakadt rågbröd. Allt kändes så hemtrefligt och inspirerade Juuso till sitt viktiga, vällofliga ärende.

Ingen i stugan låtsade i början lägga märke till gästernas ankomst. Vårdinnan höll ögonen stadigt fästade vid ugnsvasten, som hon med förunderlig lätthet manövrerade och med hvilken hon sopade bakugnen som rykte af hetta och vattenånga från de nyss i sån doppade löfven. Värden sjelf, Kalliola-far, satt dubbelviken på sängkanten och såg på det svarta och ojemna golfvet, som nu var tätt öfvertäckt med hackadt enris. Pipan hängde honom i munnen, som af dess tyngd fick en stark vikning nedåt ena mungipan, medan röken, tjock, bitter och illaluktande, praktiserade sig ut från den andra. Vårdinnans syster satt och spann ännu på helgdagsqvällen, men det var sista rullen som gick. Ingen rörde sig i stugan.

Juuso från Aatari steg midt på stugugolfvet, sen han först en stund stått och stampat vid tröskeln, der en knippa granris låg utbredd. Sakari stannade qvar vid dörren, litet sned i synen och med blicken rigtad på en ung tupp, som uppsökte torroakanynglet mellan väggspringorna och med stor aptit uppslök dessa bruna delikatesser. Leena sjelf satt vid väfstolen och sorterade sina spolar. Vid gästernas inträde rodnade hon, men såg ej upp.

— Hm! — började Juuso — hm! — Han hostade, tog upp sin blårutiga söndagsnäsduk, bearbetade näsan, torkade sig om pannan och började:

— Far, ni! Det är väl Guds mening att mannen inte skall gå allena! Han behöfver en hjälp. Till att sköta hus och hem. Sakari, han står här. Se på honom! Ni vet att han inte är någon fattig stackare. Nog duger han åt Leena. Qvinfolket skall väl nu bortgiftas, det är en evig lycka för henne att få en ordentlig man. Hon har lika mycket som han, det är således Herrans Jesu Kristi vilja att de båda ska komma tillsammans. Den heliga andas ... hm ... nåd, vare delagtig ... hm, af ... hm! Sakari har två kor och fyra får, han har stor förtjenst af sitt arbete i byn, ni vet nog att ingen mer går till gamle Tintta-Matti, Sakari har alla kunderna!

Han hostade åter. Efter ännu några religiösa utvikningar från ämnet fortsatte han:

— Så frågar jag dig nu, Antti från Kalliola, om du vill hafva denna välbergade skraddare till måg och om du ger din dotter Leena en ordentlig, på stämpelpapper utskrifven hemgift, när hon som värdinna föres in i hans nya gula hus i Riisimäki by?

Antti såg ännu ej upp. Men han spottade betänksamt, och en menskokännare sådan som Juuso kunde förstå att han med synbart välbehag emottog frieriet.

Talmannen gick ett steg närmare, satte händerna i sidorna, rätade upp kroppen, som han likt en skruf förstod att bugta upp eller ned, allt efter behag, antog en min af söthet och höjde rösten tills den kom upp en god oktav högre:

— Sakari ser bra ut, då han om söndagarne går i kyrkan. Han umgås med befallningsman, som vore de jemngoda! Han är bättre än skomakarn, det kan hvar och en se, fastän skomakarn är tio år äldre!

Sakari sköter sig väl, han! Han är en god människa dessutom. Beskedlig mot kreaturen. Aldrig skall han slå henne, ifall hon inte tredskas alltför mycket. Han tar inte till käppen i onödan, om hon inte latas alldeles för fasligt. En bättre måg kan ni aldrig få. Seså far, upp nu, lossa på penningpungen och säg till mor om en sup! Nu är det sagt hvad som skall sägas. Eller vill ni höra ännu mer?

Antti strök håret från ansigtet, nickade uppmuntrande, och Juuso fortsatte:

— Nå, en riktig arbetsmyra är han dessutom! Han super inte mer än de andra och har aldrig varit en sådan qvinfolksfångare som mången annan här i socknen. Jag kan gå i god för att han blir en bra man åt flickan, en man som inte lägger tyngre lass på henne än hon orkar draga. Han skall inte skicka henne på ärende till bys i oväder, som somliga pläga göra. Och får han Leena, så skall han sy edra kläder för intet, fader Antti! Nå, se så, nu säger ni ja och amen, icke sant? Fram med ert svar; det är er tur att tala.

Under allt detta satt Kalliola-husbonden och skrapade sig i håret. Pipan hängde slocknad i hans mun, och hans rödkantade, men stora ögon stirrade osäkert i rymden.

Värdinnan stod lutad mot spiseln och petade med fingret i den sotiga murens springor, medan hennes syster med en påfallande ifver tycktes försöka att med spinnrockens surr öfverrösta Juusos i predikoton och med ljudlig stämma hållna tal.

Och Leena?

Det tycktes, som hade hon intet med saken att skaffa. Än röd som en vallmo, än blek som det väfda linnet, satt hon kvar, fåfängt försökande att iakttaga en för tillfället passande likgiltig min. Hon inträdde sakta spolen, slog försigtigt med klofvan, rynkade ögonbrynen, men såg aldrig upp. Endast nu och då kastade hon en förstulen blick utåt ifrån det gröna och oklara dubbelfönstret, som hade en vidsträckt, men temligen ödslig vy öfver fähuset, ladugården och rågfälten.

Hon såg icke en enda gång på Sakari, som nu, äfven han, stod midt i stugan med en likgiltig och sömning min och med ett uttryck i sitt ansigte, som skulle han varit döfstum eller möjligen nyss fallit ner ifrån skyarne.

Hon och han, de båda, voro liksom andligen frånvarande, ingen skulle tro att de på något vis vore intresserade af den fråga man som bäst i stugan afhandlade.

Juuso hade slutat och for med fingrarne genom sitt hår. Kalliola-husbonden satte sig till rätta på bänken och gaf med en vink åt sin hustru till känna, att han ämnade emottaga gästerna väl.

Värdinnan framsatte tvenne i blodfärg målade stolar, gick ut och återkom om ett ögonblick med en bricka, på hvilken tvenne stora kaffekoppar stodo. Värden tog sjelf en, drack i ett drag ur det mörka med svarta vinbär färgade bränvin den innehöll, och bad de båda männen göra detsamma.

— Det går, — sade slutligen Antti, vänd till Juuso. — Lika gerna kan han der få flickan som någon annan! Visst har hon, kantänka, en annan kär, men som det är en fattig stackare, fästes dervid intet afseende. Kom hit, mor, så skall vi dricka god lycka för brudfolket! När skall du ha henne, Skräddar-Sakari?

— Det kan lysas i nästa söndag — menade Sakari, som nu för första gången yttrade sig, — och vill ni, mor, som jag, så blir här en riktigt munter dans den qvällen.

Mor nickade, far log. Juuso tog en pipa från fickan och stoppade i någonting grått, som mer liknade ljusgrönt vasshö än tobak. Sakari följde hans exempel, och snart fylldes stugan af den starka doft denna hemvuxna plantering sprider omkring sig.

Leena, alltjemt lika stum och liknöjd, steg ändtligen upp, stack med en knappnål fast sin öppna klädning och gick, som seden fordrade, ut ur stugan rak och stadig, utan att med ett ord tilltala männen.

Men när hon väl var ute, blefvo hennes steg mindre säkra, och hon tryckte sin hand hårdt mot bröstet, i det hon klef öfver en liten stätta. Der trodde hon sig obemärkt. Derifrån ledde en stig genom åkern och till forsen. Hon följde länge diket, ref i förbifarten några strån och fälde dem åter. Hennes ögon fuktades, och några stora tårar trillade sakta ner för kinderna. Slutligen satte hon sig vid dikeskanten och snyftade. Det var första gången, sedan den dag fem år tillbaka, då hon för första gången deltog i Herrans nattvard. Så satt hon en stund stilla och grät.

En stund förgick. Så hörde hon på något afstånd glada röster; det var fästmannen och talmannen som, följde af fadern, gingo tillbaka till byn.

I byn fans en krog, och den glada förlofningen skulle der firas med några skålar männen emellan.

Det var ännu god tid, tills man skulle samlas vid högsta bergstoppen, för att med »kokko»[1] fira midsommarfesten. Först kl. 10 anlände de danslystna med sin spelman, och till dess kunde man ju vid glasen samspråka om det blifvande bröllopet, om de ungas inkomster och merasådant!

[1] Midsommareld.

Slutligen bortdog ljudet af de glada rösterna, och Leena hörde ingenting annat än strömmens dån.

De voro muntra de, medan den förr så glada Leena satt der och sörjde.

Sakari gladdes åt sin lyckligt avslutade affär, och den sålda fälde tårar. Hon hade fått hjertesorg. Icke djupkänd eller bitter, men en sorg ändå tillräcklig att störa ett ungt och varmt hjertas hela frid.

Midsommarafton.

När klockan begynte att lida till 8 på qvällen, skulle de träffas nere vid bron, Leena och hennes käraste. Han var dräng hos stockpatronen, som bodde på andra sidan forsen, och hette Matti. Hans käcka min och hans vackra, lifliga anlete hade redan länge beundrats af Kalliolas unga dotter. Det var en »sommarkärlek», som fadern då sade, hon var blomman och han fjäriln, och han tillade: »Sådant slutar med den varma årstiden.»

Men det slutade icke. Hösten hade stormat fram öfver bygden, och rosen doftade ännu för samma fjäril. Vintern kom med snö och höga drifvor, men fjäriln svärmade alltjemt för sin röda ros.

När nästa vår slog ut i grönska och fägring öfver Saarijärvis ängder, och när de starka forsarne, svällande af vårvattenmassorna, stormade fram genom skogar och ödemarker, stod Leena alltid lika betagen och såg hur Matti, vig och djerf, flötade sin husbondes stockar nedför fallen.

Hon älskade honom, den unge dugtige drängen, stark och hårdig som han var, och så fullkomligt nykter, att ännu aldrig ett glas af den förödande drycken tömts af hans läppar.

När qvällen kom, kunde intet hindra den unga flickan att med sin käraste svärma omkring i skog och mark.

Och ingen försökte att afhålla dem från hvarandras sällskap — »de äro ju fullvuxna menniskor», menade Kalliola-gubben, — »låt dem hållas! Bara hon inte gifter sig med Fattig-Matti, så må hon vara, det är nu en gång ungdomens sed att leka kärlek. Låt dem hållas!»

Den var nu slut, sommardrömmen, först i detta ögonblick insåg hon det rätt. Leena gned sig i ögonen irrvaken. Det var ovana tårar... Matti visste ännu ingenting, men om en stund skulle de mötas...

Hon steg upp från sin plats vid dikeskanten och klef igenom rågen, ända tills hon nådde stranden. Forsen brusade der så starkt. De branta, sluttande stränderna voro mellan stenar och tufvor tätt och högt bevuxna med konvaljer och andra vårbloster.

I dag gjorde hon ingen bukett, hon gick till bron i nya, allvarsamma tankar.

Men der voro redan många samlade. Herrskapen från granngården stodo och betraktade det strida vattnet, som vräkte väldiga massor mot de osynliga klipporna i djupet och dånande kastade sig tillbaka igen i hvirflande skum.

Fallet var långt och synnerligen stridt. En lös stockflotte flöt just ned. Deruppe vid sjön gick det långsamt, men småningom drogos de väldiga mastträden närmare strömfåran, vaggade i början makligt framåt, togo sedan fart och störtade så pilsnabbt fram, än rakt och jemnt, och än i våldsamt gungning, upp för höga och vilda vågor, och så ned igen i det skummande djupet, tills nästa våg åter höjde dem och med kraft slungade dem ifrån sig, in i den jemna fåran nedanom.

Uppe vid sjön ofvan fallen syntes en liten båt, i hvilken en ung man i röd skjorta med en lång båtshake sysslade med stockarne. Men när han fjerran ifrån upptäckte Leena, som på kanten af branten steg fram mot bron, styrde han båten till motsatta stranden, drog upp den der, hoppade, vig som en katt, på en af de förbiflytande stockarne och seglade långsamt på den, trygg och lugn, som om han stått på en ångbåt, fram emot forsen.

Kommen i strömfåran, tog han sin hatt ifrån hufvudet och gjorde en rörelse, som om han ämnat helsa, men ändrade beslut, då han såg de främmande på bron, och påsatte hatten ånyo.

Nu tog stocken någon fart, men kom in i en motström och drefs tillbaka emot stranden. Otåligt ryckte

mannen med båtshaken till sig en annan af de förbiflytande stockarne, hoppade på den, och följde nu, rak och smärt, rätt in i strömfåran snabbt emot fallet.

Hunnen ett stycke in i forsen, tog stocken allt präktigare fart, följd af flere andra större och mindre. Lätt framåtböjd manövrerade mannen skickligt sin farkost. Han for framåt med ett bantågs hastighet. Snart skälfdes stocken inunder honom vid vattnets starka tryck och begynte denna darrande, rullande rörelse, som blir allt snabbare, ju mera strid forsen är.

Men den unge mannen följde med. Hans nakna fötter dansade på stocken i snabbaste takt, det gick som på ett rullande klot. Han böjde sig alltmer, än åt venster, än åt höger, så framåt och så häftigt bakåt — allt efter som farten fordrade.

Nu kom sjelfva fallet vid klipporna. Stocken skulle dragas inunder i hvirveln, försvinna för en stund och först nedanför åter synas. Mannen var färdig, han parerade just i rätta ögonblicket.

Ett hopp upp, och så ned igen, midt in i det hvita skummet.

Ett rop af fasa hördes från åskådarna vid bryggan der nere. Var han kanske drunknad, den djerfve? Skulle han i nästa ögonblick långt nere flyta upp som ett blodigt, sönderkrossadt lik? Eller skulle djupet aldrig mer återge det djerfva menniskoflarn, som oförväget vågat trotsa en obändig och vild naturkraft?

Åh, ingen fara!

Som en Mefistoskepnad steg han med röda tröjan upp ur skummet, våt ända till hatten, men lugn som en staty.

Stocken rullade åter under honom, jemnt, rakt, pilsnabbt!

Men uppe på bron dånade ett ovilkorligt »hurra», och den djerfve stockflötaren svarade med att ledigt svänga sin hatt just i samma ögonblick han syntes nedan om fallet på andra sidan bron, i jemförelsevis lugnt och ofarligt vatten.

Snart var han borta vid holmen, der vågornas stilla sqvalp mot stranden gjorde all fart omöjlig. Här låg en del af flottan och gungade omärkligt för dyningen.

Matti lemnade sin plats och hoppade från stock till stock, vig som en akrobat, lätt och elastisk som en fågel.

Slutligen uppnådde han stranden. Leena var ej i dag som annars honom till mötes derborta i däliden. Hon stod stilla bakom bron, nere åt stranden. Han sprang framåt så munter, gnolande på en lustig polska. Det går så präktigt att efter den takten svänga om med sin flicka och trycka henne intill sig, fast och hårdt.

Så fatalt, bron är alltjemt full af folk! Hvar och en skakar hand med Matti, berömmar honom, och till och med de fina fröknarna ha vänliga leenden för hans bragd. Leena står ensam der bakom, försagd och blyg.

Stockpatronen ler.

— Det är ingenting, — säger han, — det gör han alla dagar, den hurtige gossen! Hör på Matti, spring upp på berget der, gör i ordning en bra kokko och se till att du har den färdig, när klockan är 10! Blir den riktigt präktig, så får du en mark. Den har du då ärligt förtjent.

Matti bet sig i läppen, såg litet förstulet på Leena, men tog sitt beslut och gick åt det håll, der berget låg. Leena suckade och vände åter till hemmet. Ännu hade hon så många varma kyssar för honom, den brune gossen, hvem vet, de kunde kanske förflyga till kl. 12 på natten, då äntligen eldarne slocknat och folket begifvit sig bort.

— — — — —

På bestämd tid flammade elden uppe på högsta toppen af Aulango berg. På de mindre bergen tändes också småningom andra eldar, och äfven nere på sjön sågs en och annan brinnande tjärtunna långsamt dragas mot fallet och sedan snabbt släckas nere i bruset.

Men hela byns ungdom svärmade kring den högsta kokkon, och spelmannen lät, stående på en sten, höra sina visor och polskor. Muntert svängde en ringdans snart kring elden, så gnistorna yrde.

Och midt i dansen flög Leena, — vid Sakaris hand. Han gjorde ingen hemlighet af att det om söndag blefve lysning, alla visste det utom Matti, som af sin husbonde var bortskickad på ett nytt ärende.

Men precis kl. 12 var allt slut der uppe. Kalliola-bonden bjöd då sällskapet in till sig, man skulle i hans stuga dansa förlofningsdansen riktigt till slut.

Och man gick.

Så muntert det gick till! Bränvin och pepparkakor, kaffe och konjak!

Yster och liflig, men lycklig och outtröttlig sprang äntligen Matti efter utträttadt värf in i stugan, tog hänsynslöst Leena kring lifvet och ropade till spelmannen att han ville ha en hurtig och glad Hollolapolska! De andra karlarne följde hans exempel, hvar och en tog sin flicka — och så blef det dans!

Sakari, som intet annat parti hade, stod och såg på. Matti lyfte hans brud som hade hon varit en fjäder, släppte henne ned igen på golftet och gjorde framför henne piruetter, som hade kunnat anstå en solo-dansör. Tog så hennes hand, sprang upp som en raket, slog ena foten i stugutaket och handen i golftet och drog så på en minut i denna sväfvande ställning henne på knä och kysste henne, utan att hon hann göra en enda rörelse till sitt försvar!

De omkringstående skrattade. De dansande likaså. Mattis anlete glödde. Hans ögon lyste så gladt och öfvermodigt, hans röda mun visade, då han skrattade, två rader jemna, mjölkhvita tänder.

Han skakade triumferande sitt mörka hår och såg ut som den lyckligaste bland segrare!

Sakari tålte ej längre den leken. Gul i ansigtet af vrede, begrep han äntligen, att hans brud ej tillhörde honom mer än till det yttre, och utan att låta hejda sig rusade han blindt på Matti med puukkon i hand.

I blinken förstod Matti allt. Med de knutna näfvarne framför sig stälde han sig framför Leena och borrade sina ögon ilsket i den påträngandes ansigte.

Sakari hejdades af de närmast stående. Ingen vågade närma sig Matti. Han mörknade som ett åskmoln.

— Äro de brudfolk? — frågade han slutligen Kalliola-husbonden, som stod der med rynkade ögonbryn och utmanande blickar.

— De äro så, — svarade denne oväntadt vänligt, — och vigseln blir om tre veckor. Var nu munter, du Matti, så ska vi ha roligt här den dagen! Du behöfver ett glas bränvin, kom min gosse, så skola vi dricka tillsammans, se så!

Men Matti hörde icke. En stund stod han stilla och kämpade stum sin strid. Det var blott en minut han vacklade. Men så gick det om, och häftigt sprang han till bränvinsflaskan, hælde i ett dricksglas och tömde det i ett drag. Det blef en dans, en yra och ett stoj. Slagsmål och oväsande slutade kalaset! Matti var den vildaste.

När morgonen kom, låg han vid landsvägen blödande och rusig. Ett svårt vanställande knifhugg tvärs öfver ansigtet, hade, riktadt af Sakari, för alltid gjort en otymplig och afskräckande figur af den vackre Matti.

Dagen derpå flyttades han till sjukhuset i den lilla staden och låg der medvetlös i en svår sårfeber, som höll honom fången i flere månader. Slutligen vann dock hans starka natur herraväldet, och han tillfrisknade efter en lång sjukdom. Men när han kom upp igen, var han som en annan menniska. Ungdomssinnet var borta. Friden och glädjen, stoltheten och sjelfförtröstan var sin kos, han var mera lik sina forna kamrater. Och då han som utskrifven ur sjukhuset var på hemvägen, kände han en stor lust att i närmaste krog försöka dricka glömska och ro. »I bränvinsglaset bor hjertefrid», tänkte Matti och gick på, så fort han kunde.

Men — vägen var lång. Så många tankar flögo dunkelt genom hans hufvud. Han ville ändock i sjelfva verket någonting bättre. Kanske arbete i en annan ort kunde ge honom ersättning för det han förlorat i hemorten? Dit ville han ej mer.

Nej, aldrig mer! — Hunnen till landsvägen, gick han med sin rensel och stöflarne burna på axeln hängande vid sin kåpp och funderade. Hvarthän i vida världen skulle han vända sig? Förbli i socknen, der han var väl känd, arbeta der, sträfva, komma framåt? Aldrig! Leena i Sakaris hem, som värdinna vid skraddarns härd! Den synen ville han aldrig se. Och ej heller ville han höra talas om deras lycka, deras trefnad. Han ville aldrig mer höra nämnas detta namn, som påminte honom om den dag han dansat bruddansen — med en annans hustru.

Han tog sitt beslut och ändrade kosa vid vägskilnaden, der på den höga rödmålade stolpen namnen lästes på de två socknar, af hvilka den ena var nära hans hem och den andra rakt i söder.

Han valde sin väg. Söderut! Till kyrkobyn! Derifrån hade han något tiotal verst till en ångbåtsbrygga vid Päijäne. »Till hufvudstaden!» tänkte Matti och gick så fort hans trötta ben förmådde. »Långt, långt bort till hufvudstaden, så långt vägen bär och kassan räcker! Till hufvudstaden, *der* fins arbete, förströelse och — glömska. Till hufvudstaden, der får man se livvet, och det är det jag nu behöfver. Åstad!»

Och Leena satt i skraddarns nya röda stuga och vaggade en nyfödd. Hon var lika blek som Matti, men lugnare. Endast då hon såg på den lille, log hon och tänkte på sin hjertans kär, som vandrade längs landsvägarne. Men, det var ej syndiga tankar ... nej, icke, ty hvem hade kunnat kasta första stenen? Hon var ju som andra, ej bättre, ej sämre. Hon var sådan människors seder och bruk gjort henne. Hon var — ja, hon var som en qvinna borde, god, undergifven, from. Men hon var som en qvinna — enligt hennes uppfostran blir, — svag. Ja — det är ordet, svag!

Än mer svaghet.

Efter en veckas resa var Matti ändtligen framme. Han hade gått till fots, rest med ångbåt och med jernväg och stod nu vid målet.

För hans trötta ögon och sjuka sinne hade »den glada staden» intet angenämt att erbjuda. Solen sken hett på de hvita stenhusen, och dammet, som yrde omkring, brände honom hetare än sjelfva den fina, genomträngande landsvägssanden.

Rännstenarnes stinkande atmosfer här och der på bakgatorna steg honom åt hufvudet, och hans ännu vacklande helsa led af den heta, osunda luften.

På vägen hade han gjort bekantskap med en arbetskarl från någon af egendomarne i närheten af Helsingfors, och denne skulle liksom Matti i hufvudstaden söka sin lycka. De voro utan penningar båda två och i stort behof af arbete.

Men öfverallt finnes mer sökande än arbetsgifvare. Nyländingen, som var skrifkunnig, lyckades dock snart att få plats på en fabrik, men Matti blef, oaktadt alla ansträngningar, utan. Alla hans försök voro fåfänga. Hans helsa var bruten, hans krafter aftogo allt mer, och hans mod var snart alldeles borta.

Slutligen, en dag då hans tillgångar ej mer tilläto honom att innebo hos det arbetsfolk, der han tillbringat de första nätterna, hamnade han på ett ställe, som i den finska hufvudstaden är rätt illa beryktadt, nemligen det såkallade Antipoffska stenhuset.

Det ligger på en afsides gata och rymmer inom sina murar några hundra personer, då det, såsom då var fallet, i högsta grad var öfverbefolkadt. Det säges, att husvilla der, då de så kunna, med några penni betala sitt nattqvarter, men att, om de äro så utfattiga, att ingen betalning är möjlig, de ändock kunna få ett slags herberge, ehuru för ett annat slag af återgåld —.

Hur som helst, — för några år sen lærer det ännu varit högst få ordentliga arbetsfamiljer, som här slagit sina bopålar. Dess innevånare bestodo till största delen af på förfall komne arbetande samt annat löst folk af allehanda befattningar. Så ogerna den ordentlige och burgne arbetaren med sin fot ville beträda detta ställe, så ovilkorligen drages den för ett sorgligare öde bestämde stackarn dit till denna brännpunkt för så mycket moraliskt ondt, så mycken fattigdom, sedeförderf och elände.

Redan då man från någon af tvärgatorna viker in på den gata, der det stora huset är beläget, inandas man den lukt af orenlighet, som vanligen omdunstar de platser, der fattigdomen har sin härd. Och ju närmare man kommer, dess mer intensivt och plågsamt intränga de osunda miasmerna i andningsorganerna.

Omkring platsen, på gatan, leka i rännstenarne grupper af osnygga barn, vanligen skrikande och oblyga, ofta utmagrade och med detta uttryck af förtidig, sorglig ålderdom i sina utmerglade barnaansigten, som alltid åtföljer lastfulla föräldrars afkomlingar.

Kommen framför den stora ingångsporten stannade Matti och kastade en skygg blick omkring sig. Öfverallt sönderslagna fönsterrutor eller ock mörka, gardinlösa fönster med buteljer och tynande balsaminkrukor på fönsterbräden. Här och der halfnakna qvinnor, som i olika ställningar till hälften lågo ut från en del fönster, medan i andra sutto en hop råa, brutala karlansigten, som tycktes fördrifva tiden med rökande.

Å nedra botten af ett af husen var en af utskänkningsbolagets butiker belägen. Der utanför vandrade en polis långsamt och likgiltigt gatan fram, här och der småpratande med några af de otaliga trasiga

arbetare eller qvinnor, som med svagdrickskrukor eller brännvinsbuteljer i händerna gingo till eller från huset.

Men polisen bekymrade ännu Matti föga. Han hade tills vidare ingenting att frukta af desse rättvisans tjänare.

Han gick in ensam, ett föremål för många blickar och anmärkningar. Det fans i alla fall ännu någonting af renhet kvar hos honom.

Han såg visserligen sjuklig och utarmad ut, men hans ansigte bar ännu ett uttryck af ursprunglighet, af sedlighet, nästan oskuld, som icke ens hans naturliga råhet kunnat helt utplåna.

Det var detta ungdomens och den goda helsans adelsdiplom, som ännu vid inträdet i detta armodets hemvist var prägladt på hans anlete, men som var dömdt att snart nog derifrån försvinna.

Matti anvisades en plats innerst i ett af de fuktigaste rummen uppe på vinden, der han tillsammans med tio personer af båda könen kunde logera bland de lumpor och bristfälliga möbler, som tillika med några knippor kringkastad halm utgjorde rummets hela bohag.

Hvad mer icke var han van vid synnerlig bekvämlighet, icke ens vid frisk och sund luft, men i alla fall var stugan der hemma jemförelsevis ett paradys, oaktadt torroakanerna; der fans åtminstone ren halm på spiselbäddarne, och i hela den stora rymliga stugan bodde endast sex personer, allesammans i patronens tjänst och duglige, arbetsamme gossar, liksom han sjelf.

Redan första natten hade han blifvit så utfrågad, att alla innevånarne i rummet visste nära nog lika mycket som han sjelf.

Tyst och utan ord hade de öfverenskommit att den nykomne snart nog skulle bli deras vederlike — han skulle nu »hjelpas» för att sedan dess säkrare kunna bli deras kamrat.

De skrattande qvinnorna togo snart ur honom det landtliga återhållsamma sättet, de der »sockenkyrkofasonerna», som så illa passade här på stället, och lärde honom den ton af skrålade råhet, som utmärker Helsingfors hamnbusar, medan männen gjorde sitt till för att inviga honom i superiets och all annan depravations öfriga detaljer.

Huru Matti uppehöll sig under de första veckorna är svårt att säga. Han hjälpte om dagarne en supig timmerman vid dennes arbete och lät sig af honom förledas att om aftnarne deltaga i de små uppfriskande festerna uti utskänkningsbolagets inbjudande salong.

Der sutto de mellan tunnor och diskar och skämtade, medan flugorna, djerfva och förtänksamma, spatserade på de röda och glänsande näsorna och kraftigt nog beto i de af brännvin genomådrade kinderna, som glödde hos många af de redan vacklande och brutna ungdomar, hvilka insöpo ruin och förderf ur brännvinsglaset.

— Så förgick sensommaren och hösten. — Vintern kom tidigt, kall och stormig.

Matti arbetade ibland om dagen ute i kylan och sof om natten, än ute, än i det på en gång kalla och qvafva rummet deruppe.

Han förtjenade nätt och jemnt så mycket, att han ibland kunde äta sig mätt och dessemellan suppa sig full, men aldrig tillräckligt för att få sig ett bättre nattherberge — allra minst nya och snygga kläder.

Han förföll mer och mer och saknade både fysisk och moralisk kraft att skilja sig från det sällskap han råkat på genast vid inträdet i Antipoffska stenhuset.

En dag, det var i december, hade han lofvat några af sina nya vänner att deltaga i en liten expedition utåt landet, der det möjligen kunde vara något att förtjena.

Det gälde en utflygt till en af holmarne österut i skärgården, der en af hufvudstadens köpmän hade ett litet sommarnöje, nu öfvergifvet och öde. Der kunde man lätt komma in, skaffa sig något möbler och husgeråd samt måhända, om lyckan gynnade, några kläder. I alla fall finge man alltid något, och en af vännerna hade en ovanlig talang att sälja och få väl betaldt.

Inkomsten skulle broderligen delas. Matti tvekade länge, grubblade en tid och nekade sedan. Men småningom gaf han efter. *Han* skulle ju ej begå något orätt, han som bara hade att hålla hästarne i beredskap, hjälpa med pålassningen och sedan köra till staden! Dessutom vore ju hela saken så oskyldig. Den der köpmannen vore en rik karl, som tusen gånger klått den fattige — en liten återtjänst af dem hade han väl förtjent.

Matti var således med. Han lånade hästen och skötte om »den yttre affären», medan de andra skötte

sitt värf der inne med både vana och talang.

Man hade lasset fullt, sängkläder, möbler, husgeråd och en hop små vackra bohagstillbehör, dessutom jernsaker, äfven de af något värde. Men gångkläder funnos icke — endast några linnekläder och en sommarrock.

I alla fall var resultatet präktigt.

Allt gick utmärkt i början.

Men en vacker dag kom han, den skicklige, han »handelsmannen», i kurran för ett par vackra ljusstakar af brons. Och han var ej den ende.

Matti angafs af sin vän och kamrat, togs i förvar och satt inne i några månader.

Det var debuten.

Han frigafs efter någon tid.

Började från början, men denna gång utan »medborgerligt förtroende». Arbetade smått, svalt emellanåt och söp igen.

Det var en kall vinterafton. Matti skulle hem från ett dansgille i Gammelstaden.

Der hade han sett en hygglig flicka, en stackars fattig men ärbar tjensteflicka, som förehållit honom hans usla lif, hans dåliga sällskap och tagit löfte af honom att förändra sig.

Matti, som för första gången sedan länge tänkt tillbaka på sitt hem i ödemarken, på sin stackars hederliga mor, på sin ungdomsbrud, på de präktiga friska forsarne och moarne deruppe, Matti rördes af den unga flickans deltagande för honom, suparen, f. d. fången, han rördes och lofvade att för hennes skull ändra sig, om han finge ett bättre, mer lönande arbete.

Och den stackars flickan å sin sida lofvade att förskaffa honom det. Hon skulle viddala sin husbonde, tvålfabrikören, sade hon. Och så skulle de dansa en dans tillsammans, han den trasige, förfallne ynglingen och hon den fattiga, men ännu redbara flickan, som för en gång i lifvet var på dansnöje.

Ett starkt ljudande, flåsande och ostämmt positiv vefvades upp till dans. Han satt på ett bord, positivspelaren, och hade sitt instrument framför sig på stolen. Det blef först vals, så polka, och så vals igen.

Men den stackars tjensteflickan kunde inte dansa. Hon stod och stampade på en fläck, röd och varm, klumpig och så löjligt allvarlig. Han fick henne ej ur fläcken, och då hon vände sig, var det alltid galet och förvänt.

— Spela en polska, en Hollolapolska! — skrek Matti, lifvad af bränvin och en återuppvaknad danslust, yster och med en flägt af den forna, ungdomliga lifligheten.

— Spela en polska, svarteman, så vi få dansa! Der har min flicka inga konstiga steg att göra, — för jag sparkar för henne, det lofvar jag er! Och nu pass på, gossar, så får ni se, hur Kalliola-dansen svänger, den är bättre polska än edra begrafningsdanser, som gå som fluga i tjära!

Hej hopp, nu ska' vi börja! —

Matti svängde sin sköna ett par hvarf kring salen och lyfte så henne högt upp. Stälde henne ner igen och började piruettera. Det var en sorts solodans, hälften »schottisch», hälften »ryska» och för resten improviserad.

Hans fötter berörde golvet allt oftare, svängde i luften hit och dit samt sparkade åt höger och venster i olika, konstiga vridningar! Derunder böjde sig den ännu viga kroppen med en sorts vilddjursaktig elasticitet, som ej kunde undgå att väcka beundran.

Han gestikulerade med armarne och slog händerna än i sina fotsulor, än i golvet.

Slutligen gjorde han ett djerft hopp, berörde med spetsen af tån det temligen låga taket och kom ned på handen, gjorde derefter en sväng rundt om och stannade framför sin dam på ett knä, medan hela åskådarskaran ropade ett dundrande hurra och från alla sidor strömmade till för att dricka med den utmärkte dansören.

Men hon stod i ett hörn, den lilla tjensteflickan, och betraktade Matti med tårar i sina ärliga ögon. —

»Om han blir min», tänkte hon, »skall han, om Gud så vill, bli en bättre menska.»

Dock — det var ej så, att hennes fromma önsknings skulle gå i fullbord.

Mattis blod, jäsande och oroligt, sjöd så vildt inom honom, och hans lilla skötesynd, svagheten, kom åter och svepte honom i sina ogenomskinliga slöjor, tog honom i sitt hägn och förde honom ut på branterna...

Hon, den fula flickan, måste hem till sitt före tolf, och Matti hörde ej mer på henne, då hon bad honom följa med bort.

Tvärtom, han stannade kvar.

När morgonen kom, låg han åter ute, denna gång på vägen till staden. Han sof. Det var kallt och lugnt, ej en fläkt rördes.

Termometrarna inne i staden visade på 20° under fryspunkten. Men han sof, han den muntre dansören, som ännu i går tänkt att bli en god människa!

Han sof. En tung, iskall sömn. Hans hjerta klappade ännu, hans pulsar slogo och den öppna munnen andades lif. Men fötterna, som i går så glad och liffullt dansade efter polskans toner, voro nu förfrusna, döda och för alltid stilla. —

En barmhertig förbifare tog fram på morgonen Matti upp i sin släde och förde honom till klinikum. Der miste han dessa förfrusna lemmar, som aldrig mer kunde göra honom någon nytta.

Denna gång lemnade han sjukhuset ännu mer modstulen än förra gången, icke till fots på landsvägen med rensel och vandringslust, utan med kryckor och en hjertebörda, som tryckte honom nästan till jorden.

Det var vid den tiden Leena, alltjemt lika tyst och stilla, satt inne i skraddarens stuga med sitt andra lilla barn på armen. Rosigt och lifligt, friskt och strålande jollrade det första på golfvet.

Icke visste han, denne lille, att hans fader gick der som en krympling, hans ståtliga, vackra far, som förr aldrig smakat en tår af denna dryck, hvilken nu småningom bragt honom så långt.

Nåväl — så växla människornas öden! Stockflötarn går nu omkring på gatorna, går på kryckor. Den svartlockige italienaren med sin trasiga Leporellokappa vrider positivet, och Matti står bredvid och småsjunger med sin hesa, skrälliga röst. Han står der för att väcka medlidande och lyssnar mekaniskt till de toner, efter hvilka han förr så många gånger dansat, så öfvermodigt glad, så ungdomsstolt, så full af lif och ysterhet. Han ler ibland, ett frånvarande, tomt, trött löje. Hans bleka, slappa ansigte är genomkorsadt af förtidiga, tätta fåror. De vackra, lifliga ögonen äro halfslutna, rödkantade, slocknande. Och hans bruna, lockiga hår är glest, stripigt och oordnad.

Ja, det är densamme, han som för två år sen gick ned för forsarne så hurtig, så okuflig, så stark! Hvad ej de mäktiga, strida, svallande vattenmassorna förmått, det åstadkom »några droppar» af »lifsvattnet», detta lifsvatten, som är finnens förbannelse!... Han är bruten och krossad, den öfvervinnelige.

Vid de bekanta tonerna af Hollolapolskan tänker han ej mer på hemlandet, på bruden, på en förfluten ungdom. Hans föreställningar sväfva oredigt kring mat, och en obestämd längtan att släcka denna ständiga törst griper honom med våld.

Men, — man måste lefva. Man måste framläpa denna existens, plågsam och onyttig, tröttsam och sorglig, utan tröst och utan hopp.

Ibland ser han bland sina minnen en liten grå, töcknig gestalt som framskymtar. Det är den lilla fattiga tjensteflickans derborta vid Gammelstaden. Och han tycker sig höra, hur hon suckar, djupt och betryckt.

Den gången skulle han ännu kunnat bli en duglig människa, om han ej varit — svag! Det är lättast att vara svag, att strida kort och genast falla. Det är en giltig ursäkt, svagheten, liksom vid brottet och ransakningen domarn ursäktar, om den anklagade varit så »svag», att han först berusat sig, innan han begått mordet.

Måhända är hos den store domarn äfven svagheten en ursäkt?

Ett godt samvete.

(Efter en sägen ifrån Esbo skärgård.)

Patronen hade helgdagskläderna på och stod nedanför huset och kikade efter vädret. Morgonen var dimmig och luften kall. Skulle töcknet höja eller sänka sig, det var frågan!

Träden stodo som klädda i silfverstickad tyll. Ett garnityr af spindelväf hängde emellan tall och gran, björk och rönn, gräset var vått och glittrande, tunga stora daggdroppar hängde på strå och örter. Grodor, daggmask och sniglar höllo kalas på marken, nere vid stranden pep en vessla eller två, medan fiskmåsar och tärnor slog i viken, flögo i aflånga kretsar, svängde helt om och plumsade i vattnet, hungriga och lystna.

Fisken hoppade öfverallt dernere, det bildade sig små ringar här och der på vattenytan, de växte större, vidgade sig och försvunno. Det skulle säkert bli en solig, vacker dag — derborta höjde sig dimman redan, och en bred, matt solstråle trängde sig skimrande derigenom. Den föll på en liten grön holme, lekte i de dallrande löfverken på altopparne. Hela tjärden såg ut som en ändlös ocean för resten, öarna midt emot voro alla insvepta i den hvita, tjocka misten, det böljade vid de nedre molnlagren, också himlen liknade ett haf, de täta ull-rika dunstflockarne rörde sig för morgonbrisen, bolmade, hopade sig och försvunno för att ge rum åt nya, flyktiga molnmassor.

— Hör hit, Peltonen, — skrek patronen med sin höga, gälla stämma, — kom hit på en stund, jag har en hel hop att tala med honom om.

Han derborta på åkern var patronens faktotum, arbetskarlen Peltonen, på en gång förvaltare, inspektor, trädgårdsmästare, betjent och dräng på Hvitö gård, i tjänst hos den rike enklingen patron Emile Gerôme Uninius, Hvitös nuvarande stränge och föga populäre egare.

— Hvad nu, hvarför har Peltonen klädt sig så der, är det meningen att här inte skall arbetas i dag? — frågade patronen, då han såg mannen komma fram iklädd en ren arbetsskjorta och en snygg väst af mörkgrå vadmal, — han tänker väl passa på, då han vet att jag ska' in till stan, att under tiden ta sig en riktigt glad dag här, hvasa?

Peltonen såg upp med en mörk blick, men slog ögonen ned igen utan att svara.

— Nå, hvad är det, ut med språket, skall jag bli lydd, eller hur?

Peltonen såg åter upp med samma på en gång föraktfulla och undergifna min.

— Jag har aldrig hvilodag, det vet patron sjelf. Jag tog på de här paltorna för att — att det är mors födelsedag och Heikkis med ... för resten är det lappdags för andra rocken, hon syr ihop trasorna på'n, hon derinne.

— Födelsedag! Ser man på, ni ha råd att fira födelsedagar ni, det har jag inte. Ni gör er nog glada dagar på min bekostnad. Jaha, Heikkis födelsedag! Den är verkligen värd att firas. Den förbannade pojkbysingen som inte gör annat än illa. Jag tål honom inte. Han stjälar jordgubbar och han bryter af blommor i trädgården, spö ska han ha, och du är och förblir en stackare, Peltonen, i din familj! Födelsedag! Joo, det är sött!

Peltonen rynkade sin panna i ännu djupare veck. Han såg alltjemt ned, men rösten dallrade när han lugnt och fast som svar på patronens beskyllningar sade:

— Heikki stjälar inte.

— Stjälar han inte? Nehej! Jaså, han stjälar inte? Han är en liten engel, det är han. Det var inte heller han som plockade hönsklorna och stack dem i fickan på den här rocken, när jag sist for till staden, så vaktmästarn uppe i revisionen fick näfven full med klor, när han skulle taga upp min snusdosa, det var inte han som satt mitt hattfoder fullt med korbollar här om sistens och som plockat en hop med småsten och nyponntaggar och stuckit dem in i tårna på mina trädgårdsgaloscher, det var väl engeln Michael eller Gabriel, och inte Heikki, hä?

Öfver Peltonens bistra, stela drag for som ett smålöje, men han teg.

— Och räfsaxen, som jag hade lagt ut för det nötet, hade han inte fått tag i den och burit den dit bort vid enrisbuskarne, så jag höll på få benet afskuret, hade jag inte händelsevis haft jagstöflarne på ... svara mig hvad han kan på det?

Peltonen teg alltjemt.

— Fan anamma, karl, kan han svara sin husbonde eller vill han jag skall tala med polisen? — röt patron och piskade en liten späd videbuske med sin smala, slitna rottingskäpp, så att blad efter blad sargadt föll ned bland gräset, — säg, hvad svarar han på allt det der?

Peltonen tittade omkring sig med en skygg, irrande blick. — Herre Gud, patron, — sade han derpå hastigt, — han talar, så han kan riktigt skrämman en människa olycklig. Inte kan jag rå för hvad Heikki gör, nog har patron sjelf många eviga gånger sett på hur jag klått upp pojken för hans små skälmstycken. Men, Gud nåde, det hjälper så visst inte. Pojken är min ende, han är full af fan, men det är intet ondt med honom ändå! Patron har inte tålt'en nånsin, han är som en hund, som väl känner hvem som vill'en illa. Derfor hittar han på otyg för att hämnas, kantänka. Han har allt ryggen blå och brun ännu efter sista piskkalaset, då han bar räfsaxen dit bort... Mor hade sin tvätt der, si, olofvandes för patron, och pojken tyckte som så att patron inte hade något der att göra... Och efter som patron gjort ledsamheter åt honom, så ville han också...

— Jag skall lära den tjufstrykern, — hväste patronen, men helt sagta, — fadern såg ej den blick, som följde orden. — Och nu, hör han, jag far om en half timme. Men till qvällen kommer jag tillbaka, vid sextiden som vanligt. Till dess måste potateslandet vara upplöjdt och gröna jollen tjärad. Hugg veden åt kaptens på udden, han sade till i går, men tag qvistarne med, hör han, och rada den inte så förfärligt tätt. Han ger dem så mycket ved på en famn, att han ruinerar mig. Tror han att det är ärligt gjordt, eller hur, hvasa?

— Hyresgästerna klaga alltid att jag mäter för knappa famnar, — svarade Peltonen, — kaptenen var så ond sist, så.

— Det satans packet, så är det när man skämmer bort dem! Ja, ni förderfvar för mig allihop, kringstjäl mig och äter ut mig, som vore ni korpar kring ett sjelfdödt djur. Hustru din mäter mjölken så det rinner öfver och sätter inte en sqvätt vatten i det, fast jag har sagt till henne. Och i stället att rensa trädgården tar hon emot tvätt, — hvem vet, hon hemtar väl såpan hos mig, kan jag tro, och ni gör er rika, medan jag här går i armod och arbetar som en hund. Ni föder er och göder er, er och er odugliga afkomma, ni bli som feta flugor, medan jag med hvarje dag blir allt magrare, jag och mina barn. Gjorde jag rätt, så...

— Ångbåten tutar, han ligger visst för tjocka vid Konäset, — sade Peltonen, — skall jag göra hästen i ordning, i fall patron vill fara landvägen öfver broarna?

— Han vet inte hur fort han vill bli af med mig! Nej! Hör nu, Peltonen, stå inte här längre, gå till sitt arbete, jag far om jag vill och när jag vill. Och med ångbåten, hör han, inte med hästen. Den plöjer han med. Adjö.

Peltonen böjde på hufvudet och gick några steg.

— Ännu en sak, — ljöd patronens röst efter honom — hugg bort strandträden derborta, veden här uppe är snart slut, låt alarna omkring uthusen stå, men alla björkarna ska ned, förstår han, på vägen åt stranden, der behöfs ingen park. Så, begriper han inte, efter han står så der och glorf?

Peltonen spärrade upp ögonen och spände dem i patronen. Det var en sådan förvåning och ett sådant förakt i den nu öppna och fulla blicken, att patronen för ett ögonblick måste slå ned sin.

— Jag vill ha ned parken också på den sidan, sade jag. De der urgamla träden ta all must ifrån jorden, och ängen ofvanför får ingenting. Du vet att jag inte tål skog och mörker! Du tycker väl om skog du, kan jag tro, skogen derborta, der det ekar så vackert då man skjuter... Vill du lyda, eller hur?

— Skall strandparken fällas, herr patron? — frågade Peltonen, — alla mastträden? Alla björkarna ned? De stora tvåfamnsbjörkarne, som folket från stan far hit för att se på. Allt ihop?

— Jag tror, han muckar emot, fähund?

— Kan jag inte få hugga några famnar från skogen inåt ön, der fins det fällträd och vindfällan, visst en tio famnar eller mer bakom hästhagen! Är det inte bättre der?

— Skogen der är såld till byggmästarn för länge sen, och han har mätt upp hvar enda sticka. Du hugger ner strandparken. Jag vill inte ha mörker, jag tycker om ljus. Och det kostar att släpa ved. Vi ta först skogen omkring oss, och gå sen längre ut. Du hör det nu. Gå din väg.

Peltonen gick. Ifrån ett dike helt nära invid stället, der nyss de båda männen samtalat, uppsteg en liten mager hvithårig gosse på sex år. Han var klädd i en skjorta af oblekt groft lärft, bar små urvuxna, vida byxor, som fladdrade omkring benen på honom, bröstet var bart liksom armar och ben, två klippska, långa, blå ögon tittade käckt fram i det solbrända ansigtet, och munnen log.

— Jag har hört alltihop, pappa, — sade han, då han var utom hörhåll för patronen, — alltihop! Härnäst ska han få en rutten fisk i bröstfickan, det lofvar jag. Och hvad ondt jag kan göra honom, så ska jag. För han är den värsta människa! I går försökte jag sätta tjära på båtsitsen, men den torkade in. Om jag fick en stor geting att märka näsan på'n, så vore jag så glad så.

Den lille stack sin bruna, smutsiga näfve i faderns och såg så lycklig ut, när han målade ut för sig alla de njutningar han möjligen kunde bereda sig på patronens bekostnad. Fadern såg sträng ut, drog bort sin hand och sade:

— Derest du rör någonting af hans, eller gör någon som helst elakhet åt honom, så får du med rottingen att göra, och det värre än eljest, hör du det, pojke?

— Far bara gör sig morsk, han, — skrattade Heikki, — inte slår far så hårdt som han tror. Nog tål jag det alltid. Och värre än så! Jag gör mej hård och jag slänger mej, och då tar det inte så farligt. Far ville allt sjelf gerna sätta den här flugsvampen i honom, om far kunde.

— Du skall hålla mun på dig, Heikki! Ser du, der är patrons barn. Gå in till mor och säg till att det är hårdt med arbete i dag, jag hinner inte äta på ett par timmar än. Och kom sen till mig, så får du hjälpa till med åkern.

— Lisen och Clara skall visst med till ångbåten, efter di ä' så schangtila! — Heikki hvisslade en hjertans glad låt, slängde med det lilla hufvudet, så håret, det långa hvita håret fladdrade, körde ut sina röda läppar och kilade i väg öfver stock och stubbar, lätt som en fogel.

Men han stannade med ens. Lilla Clara, som fått syn på sin lekkamrat och vän, ropade honom och viftade med handen. Han vände genast om, sprang till henne och nalkades den lilla näpna damen rullande i gräset som en skallerorm, i det han hela långa stycket stupade kullerbyttor för att på detta sätt vinna på en gång hennes beundran och sympati.

Hon skrattade så hjertligt och klappade i händerna. — Rulla i åkern, söta Henrik! — bad hon med hufvudet på sned, — det är så lustigt när du rullar, du ser ut som en stor, vit, våt katt. Går du i hafren, så blir jag så glad.

Heikki slängde öfver gärdet, tog ett stort skutt och kom på hufvudet rakt in i hafrelandet. Men med ens stod han upp igen, skrapade sig i sin våta lugg, drog ned mungiporna till en förunderlig grimas och sade med sorglustig ton:

— Det der törs jag inte göra. Pappa slår mig, om jag försöker. Clara får allt hitta på något annat.

Clara såg villrådig ut. — Gå på hufvudet i diket, så är du så rar, Henrik, — menade hon.

Heikki lydde. Hans händer sjönko djupt ned i gyttjan, och Clara var så munter och tacksam.

— Nå, ta nu en riktigt bra daggmask åt mig, så få vi se om han krälar, ifall vi dela honom itu, och hvilken del som vill till mig och hvilken till dig.

Heikki fick tag på en riktigt lång en. Lilla fröken tog den sjelf i sina späda händer, slet den utan betänkande itu, utan att förändra en min, och kastade bitarne på marken.

— Usch då, hvad Clara pinar kräket, — protesterade pojken, — kom nu, så ge vi hönsen det här. — Och så sprungo de så fort de kunde inåt gården, men glömde snart sitt ärende för ett helt nytt intresse.

— Henrik, ser du här ligger min stora docka! Söta Henrik, laga skor åt den, vill du, de gamla ä' trasiga?

Barnet tog dockan, lofvade göra skor och skulle genast börja med det arbetet, då patronen syntes på trappan, iklädd öfverrock, grå filthatt, galoscher och med paraply och käpp i handen.

— Claire, mon ange, ici, — ropade han, — eh bien! Lisette, où êtes vous, venez mes enfans, venez!

Clara lemnade på ögonblicket sin lekkamrat och sprang fram. Lisett kom med sin jungfru vid handen från kökssidan; lille Gerôme var redan färdig. De voro alla svartklädda, buro hvita förkläden och fingo af fadern hvar sin krans i handen. Bonnen sprang fram, jemkade flickornas hattband och lille Gerômes krage, och så begåfvo de sig i väg nedåt stranden. Patronen sjelf hade en stor bukett i hand samt bar i knapphålet på sin långa utslitna ytterrock en vit rosenknopp, sammanbunden med en liten cypressqvist. Hans min var högtidlig, ett blekt, resigneradt allvar låg utbreddt öfver hans magra och gula ansigte.

— Hvarför få vi komma med, pappa? — frågade Clara och tittade upp till fadern, halft förtroligt och

halft skyggt.

— Tala franska, har jag sagt dig, — sade patron och knyckte omildt den lilla i armen, men tillade derpå i en något mer saktmodig ton: — Vi skola gå till kyrkogården i dag med kransarne, det är mammans dödsdag, er salig mammas, min högtälskade hustrus. Håll dig rak Gerôme, hvad är det för slag, du hänger ju läpp och ser dum ut precis som mor din. När ni har svarta sorgdrägterna på, chers enfants, då borde ni ju veta att vi skola fira en liten sorgfest på den högtidliga plats der hon nu hvilar i frid från jordens oro.

De tre små barnansigtena sågo så bortkomna ut. De förstodo ännu icke denna märkvärdiga förening af hycklad sorg öfver och förakt för deras döda moder, som de alla dagar kunde ha haft tillfälle att iakttaga, förstodo den lika litet som faderns föga konsekventa sätt, det der ständigt balancerade mellan öfverdrifven vänlighet och rå brutalitet, de tittade upp som till ett fruktadt högre väsen som de älskade af en viss vana, men hvilket mer skrämde än ingaf dem förtroende.

Man gick genom den sköna, förvildade, men i all sin oregelbundenhet dock så intagande parken. De väldiga träden stodo i täta grupper längs hela stranden, beskuggande den med sina tunga lummiga grenar. De mossiga björkarna vid vattenbrynet tycktes trängas deruppe om utrymmet, och pekade här och der med sina släpande gröna löfvistar långt ut i vattnet. Marken var ytterst kuperad, det gick backe upp och backe ned, mellan tufvor, våta och mjuka af regnet, och stenar hvilkas saftiga mossbeklädnad såg inbjudande ut.

Dimman hade lättat litet, ångbåten hördes ett stycke ifrån, kom allt närmare och stannade slutligen efter ett långvarigt plaskande vid Hvitö bristfälliga brygga. Med stort brak kastades landgången ut, karlarne på ångbåten skreko af alla krafter, svuro och larmade som hade det gällt att angripa en hop vargar och skrämma dem med omåttligt oljud, de hjälpte slutligen patron och barnen ombord och fortsatte derefter resan för att vid nästa brygga föra samma oväsen.

Patronen tog plats på akterdäck, barnen i sina svarta drägter sattes i ring omkring honom. Några af passagerarne helsade flyktigt, ingen gjorde min af att börja ett samtal. Endast kaptenen helsade med sitt glada leende, viftade med hatten och ropade ett hest och morrande, men fryntligt »godmorgon, godmorgon, goda patron Uninius, hur står det till med helsan?»

— Hvad i all verlden, är det Uninius, hvadfalls, kapten, — frågade en tjock herre med militärisk hållning, — Emile Gerôme, han i justitien?

— Precisement, — svarade kaptenen, — känner löjtnanten honom?

— Om jag det gör? Ja visst för tusan, men det är fan hvad han ser aftacklad ut! Han var marskalk på mitt bröllop i tiden och var då en tusan så fin och fiffig karl. Elegant och parfymrad, nätt som en fröken, glad och lustig.

— Men fattig, kan jag tro, — nu är han rik, men glad är han inte.

— Hvad tusan! Är han rik, då hade han skulder som — en löjtnant, — och björnar ett helt kompani. Rik? Gift således?

— Enkling, herr löjtnant, gifte sig till pengar.

— Åhå, jag förstår, gjorde som jag. Med en ryska också, eller hur?

— Nej, hon var allt från vår egen hufvudstad, rik, fader- och moderlös köpmansdotter, uppfostrad hos kommerserådet Johansons, hon hette Olga Alén, söt flicka.

— Aj för fan, hon! En liten gås för resten. Var hon så rik.

— Par stenhus i stan och den här ön — som han snart sköflat ren från skog för resten, ingen menska vet hvart han gör af med sina pengar, allting förfaller härute, hela östra och norra ön är som en hed, åkerjorden är oskött och ger bara gräs, trädgården likaså, han näns inte hålla sig hvarken arbetsfolk eller kreatur ... ja han är en muntergök, patronen.

— Han ser kuslig ut, det är inte som samma menniska! Han som förr var en sprätt, det var fan så maläten han är... Många barn?

— Der ä' de alla tre det talas om att han uppfostrar dem med ris och konfekt ömsom, allt som det passar, och fransoser ska' de bli, och för att få kurage på dem låter han dem hjälpa till med slagten — pojken håller på med att anatomisera grodor och kattor och sådant der, men hjeltmodig ser gosstackarn inte vidare ut, det får jag säga.

— Han är sorgklädd, är han nyss blifven enkling?

— Hon dog för sex eller sju år sen, det är bara för att folk skall se att han ännu firar hennes dödsdag. I den kostymen beger han sig vanligen till kyrkogården med barnen...

— Stackars karl, han är tydligen på dekis. Nå, är han i Revisionen än?

— Ja, han är en duglig embetsman, säges det.

— Käre kapten, det var inte vackra saker jag här fått höra om en gammal vän, när man är och helsar på fosterjorden, som man inte känt under fötterna på tjugo år... Nej nej, mycket kan hända, åren göra folk äldre. Den tiden då jag såg honom sist var jag en liten späd planta, fänrik vid Petschowska regimentet — tiden går.

— Löjtnanten har slagit sig på landtbruk nu?

— Ja ja men, har en hel stepp att sköta om, trehundra kor och får, svärfars gård var en af de bästa vid hela Twer. Det är väl intet allvarligt ondt med Uninius ändå, — jag ville allt helsa på honom i alla fall?

— Nej för all del, det var litet snack om något testamente, men hela skulden lär slutligen ha varit en förvaltares, som han hade i sin tjänst, jaa, det var till och med en mordhistoria, förvaltarn kom fast, tror jag, men ingen menniska misstänkte på allvar vår käre Emile Gerôme, det är ju en fin karl, vet jag, särdeles beläst, och fast han har sina egenheter, är han en hederlig menniska, det tviflar ingen på...

Kaptenen blef sysselsatt med en ny till läggning, och den fete gick ned för trappan och slog sig ned vid patronens sida. I början något reserverad, blef patronen så småningom mer lifvad vid tanken på en försvunnen tid, rik på glada minnen, och talade snart allt mer oförbehållsamt med sin ungdomsvän.

— Du har blifvit lycklig du, — sade han med en blick på löjtnantens välförnöjda fysionomi och ytterst välfödda figur, lycklig och fet och rik och prägtig! Här i vårt fattiga land är det värre. Jag ärfde visserligen med min hustru en liten summa, några gamla hus och det här stenröset till ö, men — folket här i skärgården är demoraliseradt och bestjäl herremännen, man kan inte lita på en enda, jorden är karg och mager, föder inte kreatur engång, det är ledsamt, kära bror, men sanningen är att man sjelf förfåas här i landet. Jag var dum som inte gjorde som du, gifte mig i Ryssland, blef naturaliserad der borta i Österland, skaffade mig en brunögd barischna till hustru och lemnade det här landet med sina små trånga förhållanden och sin obehagliga politiska ställning.

— Gamle misantrop, jag tycker du borde vara försynen tacksam som ställt till så bra för dig. Endast en omständighet kan ju vara beklaglig: du miste alltför tidigt din hustru!...

— Ack ja, — suckade patronen med en blick till himlen, — hon gick ifrån mig, till min otröstliga sorg! Och lemnade qvar mig ensam med min smärta och tre minderåriga! Dem måste man uppfostra, det är fan så dyrt. De ha inga karaktärer, de brås på modern, gunås! Dåliga anlag! Pojken är drömmande och pjunkig, veklig och slösaktig. Han har en egendomlig talang att skaffa mig utgifter, så ung han är. Det är med oro jag ser hur han är i stånd att bestjäl mig för att ge skänker åt någon af de tiggare vi ha på gården, någon af det der eländiga folket som man får lof att föda ... för skams skull, och hvilka kalla sig våra tjenare...

— Åh för tusan, låter det så? Hör du bror, jag har lust att komma hem till dig — du reser ju hem i qväll — för att se hur du har det, några goda råd kunde kanske jag som äldre landtbrukare ge dig.

Patronen fick en skiftning af rödt öfver sitt gula ansigte, han hostade, morgonluften var kanhända honom för skarp, och med af ständiga hostningar afbruten hastighet sade han, litet vänd ifrån sin vän:

— Det är ingenting att bjuda — bjuda gäster till, mitt hem, mitt ungarlshem. Neej, mitt bord är illa försedt, vi ha nu också oroligheter med hyresgästerna — och det blir slaget först i nästa vecka ... då, om du behagar, är du välkommen, och jag skall vara smickrad och förtjust att få emottaga en så ärad och så sällsynt gäst.

— Jaså, du protesterar ... du gamle skälm, du tror du slipper! Någon skall du ha som skojar upp dig, det märker jag. Jag följer med dig i dag, blir några dar öfver, och dermed punkt. Åhøj, der ha vi ju Helsingfors! Prägtigt! Fanken till bra kyrka den der röda deruppe ... det är den ryska, jaha! Och så ståtlig Nicolaikyrkan tar sig ut härifrån. Lite för mycket hvitt, och — ja — något annat fel är det dessutom. De skulle på den der kolossala trappan satt Kasanska kyrkan från Petersburg i stället. Löjligt med dimman, nu är alitihop dolt igen, och man ser bara Sveaborg som midt i en ocean. Gamla ärliga fästning med dina trefliga fängelser och murar. Skall bli fan så lustigt att andas din präktiga surkålsluft igen!

Patronen betraktade med likgiltiga blickar hela det lifliga sceneriet omkring dem. Dimman, som kom

och gick, flyttade sig än åt höger och än åt venster, än skymmande en, än en annan del af nejden, än förvandlande hafvet der det var tätast besatt med klippor — till en oändlig vattenyta, än visande sjön bortom båken i hägrande bilder med i fjerran seglande skepp, skutor och båtar, alla upp och ned, med masterna åt sjön och kölarna uppåt skyarne.

Uninius visste ej hur han skulle undslippa löjtnantens besök, och det gjorde hans lynne ej gladare... Slutligen tog han sitt parti, såg med en artig min på sin vän och yttrade, i det han med nervös vänlighet tryckte hans hand:

— Efter du är naturvän, så behagar dig kanske utsigten från mina klippor der på Hvitö ... lite kaffe med smörgås kunna vi väl bestå, om du håller till godo, jag skall låta min karl föra hem dig till hotellet i staden i qväll... Mitt ringa hus är för fattigt för att herbergera dig öfver natten. Var således välkommen, bästa vän kl. 5. Vid den tiden finner du mig der på kajen eller ombord på båten här.

Löjtnanten tackade, men helt och hållet upptagen af att betrakta den vackra taflan omkring dem, lade han alls icke märke till patronens snöpliga sätt att invitera honom. Dimman höjde sig nu på allvar, solen bröt fram, klar och strålande, samt göt öfver trakten en hel flod af ljus. Hafvet sken, de röda granitklipporna, ännu morgonfuktiga, skeno de också, skogen, öfverglittrad af dagg, stod så vacker, och i fonden reste sig ur den vida fjärdens sköte det täcka Helsingfors med sina breda kajer, sina höga kyrktorn, sina gröna esplanader och sin obelisk med den ryska fläckta örnen, hvars förgyllning girigt sög åt sig solens strålar för att riktigt falla i ögonen.

På stranden gick allt ytterst bullersamt till. Något af den österländska grannens liflighet tycktes ha blifvit inympadt på iswostschikar, bärare, hamnsluskar, fisksäljare och fiskköpare. Det skreks och svors i kapp med ångbåtsbesättningen, gatpojkar kilade af och an, viga som ödlor, lökryssar med sina korgar stojade ut sin vara, soldater i långa och korta chineller och jackor flanerade af och an, det knuffades, så man knappt kunde komma fram.

Åt söder låg Sveaborg med sina mörka vallar och dystra husrader ... solens gyllne sken omgöt Ehrensvärds fäste och den ogästvänliga stranden, som ingen dödlig vågar beträda undantagande den ryska vakten med sina skarpladdade gevär.

Men högt öfver stad och land sväfvade nu dimman i form af lätta, skiftande sommarmoln på lustfärd i det blå, fjerran förda af morgonens ljumma, men friska bris.

— — — — —

Peltonen kom tjärig om händerna och svettig i ansigtet från arbetet med båten och skulle ta itu med huggandet af strandparkens gamla, i flera årtionden beundrade björkar, då han erinrade sig att han glömt tåget hemma i stugan. Han kastade ifrån sig yxen och gick hemåt, klef öfver gärdet, tog en genväg genom hafreåkern, gick längs diket och stod inom ett ögonblick vid sin lilla halfförfallna grå stuga, hvars hopkittade fönsterrutor och murkna trappuppgång alltför högt talade om det armod mot hvilket man förgäfvades derinne sökte kämpa.

Rundtomkring stod i yppig sommarfägring kardborre, hallon och nässelbuskar, bolmörten frodades i husknutarne, här och der lågo större och mindre sophögar, på hvilka fiskhufvuden och potatesskal syntes bredvid utregnade och utslitna skodon, disktrasor och porslinsfragmarker.

På förstuguqvisten var en hop gamla tröjor och kjolar utbredd, och på ett tåg, spändt tvärsöfver till närmaste björk, hängde några orena barnkläder fladdrande för vinden.

Peltonen strök sitt mörka, lockiga hår ur pannan, log mildt mot lille Heikki, som satt i sanden och täljde en båt åt Clara, böjde sitt hufvud för att komma genom dörren, hvilken han öppnade helt sakta för att ej skrämman den nyfödde, som den tiden brukade sofva inne i rummet.

Stugan var mörk och upptogs till ena hälften af den stora sotiga spiseln. Midt för fönstret stod ett bord och på golvet framför sängen en liten vagga, hvars medar voro borta. På kanten af den långa och breda sängen satt hustrun, en ännu ung och vacker qvinna med en stor svart karl bredvid sig. Han höll henne om lifvet med ena handen, med den andra balancerade han ett téfat, hvars mörka rykande innehåll han blåste på för att få det att kallna.

Peltonen uppfattade genast situationen. Det der hade han sett så många gånger förut, det kunde numera icke ändras. Est-Lasse var hustrun kär, sådana der svarta, långa karlar med ögon som kol och stora glupande läppar äro alltid qvinfolk i smaken. Och så var han spelman och kunde visor, det är talangen som gör sådana herrar oemotståndliga. Han söp och slogs, det rörde henne ej, kärleken är ju långmodig och förlåter. Han lurendrejade på sin segelbåt in förbjudet gods från Reval till helsingforska skärgårdsbor, var djerf och lät sig aldrig fångas af tullsnokarne, det var hans dygder. Somliga sade att han stal, men det var måhända förtal, och ingen kunde med säkerhet säga om han varit fast, ehuru

några i allra största hemlighet påstodo att han varit sibiriefånge för mord och rymt samt därför ej kunde bo i sitt hemland på andra sidan finska viken.

Ingen visste hvar Est-Lasse egentligen bodde. Än här och än der i stugorna på öarna omkring hufvudstaden. Än i lador och rior, än i grottor och ofta i sin öppna båt sommarn om. Då vintern kom, var han långa tider försvunnen, han sade att han på Estlands kust fångade säl eller i de tjocka skogarne i norra Nyland jagade räf och vildt med egendoms herrarne.

Peltonen såg på sin hustru, som satt der med bränvinsflaskan i handen, hvaraf hon nyss hält i Lasses kaffekopp. Hennes oordnade hår och öppna tröja gjorde på honom ett obehagligt intryck. Han gick till vaggan, vände barnet och jemkade det smutsiga täcket, tog en rulle tåg från en spik och lemnade utan ett ord rummet.

Lasse slickade sig om munnen när mannens steg ej mer hördes.

— Ge mig en kopp till Leena, — sade han, — det var inte elakt alls, det der. Och så kyssen åt dig, och derefter får du lof att ge mig den der marken du talte om, och så adjö med dig till härnäst.

Leena drog fram marken, lät sig kyssas, borstade med handen bort några strån af sänghalmen från sin älskades rock och började gråta, häftigt och utan vidare öfvergång från den glädje hon nyss visat i hans armar. Lasse svor, svängde sig på klacken, stoppade i fickan ett hålblöd, som han bröt loss från takspettet, och sprang ut, muntert hvisslande.

Hon derinne fortfor att gråta. Slutligen kom en liten nära treårig flicka, klädd i ett linne och en lång, nästan släpande kjol, intultande i stugan, hängde med mungiporna, under det ögonen stodo fulla af tårar, drog modern i kjolen och begärde mat.

— Fattiga barnungen min — sade modern, tog en bit af det hårda svarta brödet och räckte den åt barnet. Men den lilla rynkade på näsan och snyftade högljudt och pockande.

— Matmjölk, mamma, mamma — lallade hon, — matmjölk Anna vill ha.

Modern satte sig på en af stolarne, ref upp sin vida bomullströja och lyfte barnet i famnen. Inom ett ögonblick somnade det vid moderns varma, fulla barm, mätt af den föda hon så rikligt kunde gifva det, ehuru den delades med den lille två månader gamle dernere i vaggan.

Den unga hustrun satt der tills ögonen, ännu svullna af gråt, slöto sig och hufvudet sjönk bakut mot väggen. Inom en stund slumrade äfven hon in, och de tre sofvandes lugna andedrag hördes tillika med flugornas surr och klockans knäppande i det qvafva rummet.

Elden i spiseln slocknade, vällingsgrytan som puttrat på trefoten tystnade och tjocknade till, katten kröp fram med krökt rygg och svansen i vädret. Allt var en stund i ostörd stillhet.

Utifrån hördes ihållande och täta yxhugg, och derpå ett doft susande och så ett väldigt brak. En af de sekelgamla björkarna föll. Så ännu längre, mödosammare slag af yxan och åter det olycksbådande suset, då en annan af skogens veteraner stupade. Den skuggiga, lugna platsen skulle snart vara tom och öppen för sol och vind. Han suckade, den ensamme arbetaren, svettades och högg, hans panna lade sig i djupa veck, och kring munnen syntes det svårmodiga draget tydligt framträda. Tio eller tolf af träden lågo redan.

Det var middagstid, det såg han på solen, och han begaf sig därför med tunga steg hemåt.

Denna gång tog han ej genvägen öfver åkern, såg ej på Heikki, som sprang emot honom, stampade i förstun fötterna liksom hade han haft snö på stöflarne, slängde yxen på golfvet och gick in.

Hustrun vaknade upp och stirrade förskräckt på mannen. Kinderna voro blossande af sömnen och ögonen ännu röda efter gråten. Han såg icke åt henne, lyfte sjelf grytan närmare spiselkanten, tog en tallrik och begynte ösa ur.

Hon sprang från stolen, lade temligen oförsigtigt den lilla sofvande flickan i sängen och föll ännu en gång i vild, hejdlös gråt.

Peltonen såg på henne, liksom hade han velat fråga henne någonting, men teg ännu.

— Jag vet att du är ond — snyftade hon, mycket ond och att du skulle kunna slå ihjäl mig för alltihop, och det är bäst att du gör det, för det är så uselt det här lifvet, att jag inte orkar lefva det mer nu. Nej, jag orkar inte, för det är så, att jag nu är led vid det.

Peltonen började äta. Hon fortsatte under tårar och snyftningar:

— Han kom också och frestade mig till det, och han var så glad och så vänlig och du bara teg och teg, så jag aldrig hade en glad dag med dig.

Peltonen tog ifrån skåpet en liten skål, fylld med salta strömmingar, tog en om en i fingrarna och åt upp ett par stycken.

— Aldrig har du sagt mig någonting, aldrig talt om hvarför du egentligen går på gården här och trälrar och sliter för så liten lön, att vi nästan svälta ihjäl. Och hur jag tiggat och bedt att du ska ge dig till en annan husbonde, så har du bara tegat eller snäst mig och bedt mig vara tyst. Och det har förargat mig och vändt mig ifrån dig.

Peltonen rynkade ögonbrynen och tuggade kraftigt sitt hårda bröd.

— Och det står en människa inte ut med. Jag vet att du gjort något ondt med patron, ja det säges öfverallt, och jag vet att du gifvit pant på att lyda allt det fanstyg han befäller dig att göra. Jaa, jag vet det, och skulle du sagt mig allt och öppnat ditt hjerta för mig, så skulle jag hålla med dig ärligt och vara nöjd med mitt och arbeta för huset och barnen och dig. Men när jag är som främmande för dig, så är du också främmande för mig. Så har du det då som du vill! Och det är så uselt, att man inte står ut med alltihop, fattigdomen och bråten och ungarne! Nej, jag går jag, du må sköta dig och barnen bäst du vill. Efter du är mot mig som vore jag en ko eller oskäligt djur, så är jag otrogen mot dig. Jag går.

Hon snyftade öfverljudt och höll händerna för ögonen.

— Är du så galen i honom, Leena, att du ska lemna barnen? — frågade slutligen Peltonen med sina allvarliga röst.

— Honom, honom, nej, jag går inte med honom. Om du bara vore som jag ville, skulle jag aldrig i världen se till Esten mer. Aldrig i lifvet skulle han få en enda af mina fattiga fyrkar, som han narrar och snislar åt sig, den svarta ledingen — ropade Leena och knöt med näfven. — Någon måste en ha, och efter jag aldrig hade dig, så tog jag honom, för han höll sig inte för god att prata och fundera med ett qvinfolk, han var kärlig och alltid så glad... Herre Gud, men jag orkar inte se honom mer, tjufstrykern! Dessutom...

Hon hann ej tala mer. Peltonen hade stigit upp från stolen och stod nu med hennes båda händer i sina.

— Sitt ner, Leena, — sade han — säg, kan du hålla mig kär, fastän jag gått och hållit mig ifrån dig och låtit dig vara ensam så länge?

Leena såg upp med ögonen ännu fulla af tårar.

— Kan du tro på mig, du? — frågade hon tviflande.

— Jag frågar om du kan hålla mig kär, fastän jag är en fördömd människa — sade Peltonen och såg henne i ögonen.

— Är jag något bättre, jag? — menade Leena.

— Men jag är en olycklig varelse, jag har så mycket som tynger på. — Peltonen satte sig ånyo, körde hårdt armbågarne i bordet och lutade hufvudet mot sina båda händer.

— Stackare, nog ska vi hålla ett, om du bara litar dig till mig och talar om alltihop. Och kan du förlåta mig, så...

Hon såg med en skygg blick i hans ansigte.

Peltonen förblef i samma ställning, talade i början långsamt och liksom ovilligt, men blef småningom allt mer oförbehållsam och liflig. Leena lyssnade. Hon satte sig vid vaggan och betraktade den lillas alltjemt lugna sömn.

— Hå, hå — sade han efter en stunds tystnad, — jag var ung då, ung och orolig i blodet. Min far var betjent åt patrons far, när han, salig menskan, for med generalguvernören genom riket som skrivare eller något sådant åt grefven. Far dog ung, och jag fick ärfva hans syssla. De kallade patrons far sektern den tiden, och han var en riktig fin karl, han. Patron och jag lekte tillsammans hela dagarne, när vi voro barn, och jag var ibland hans häst och ibland hans karl — det var alltid på samma vis som nu, fastän vi var små då, förstås. Han sparkade mig, fast det var jag som var hästen, men om jag gaf tillbaks, fick jag stryk.

— Fy då! du har alltid varit liksom en slaf du, Peltonen!

Han såg upp en gång. — Säger du det, Leena, och vet inte att somliga bli födda till slafvar! När Gud skapade mig, tryckte han visst till bröstet på mig, att jag aldrig skulle få andas riktigt ut, och han böjde tungt till nacken, att jag inte skulle kunna höja på den så som andra.

— Och det kan du säga så der förnöjdt och lugnt! Tror du det var Gud som gjorde din tunga så der stum, att du inte talar mer än en gång i månaden, — bevara mig, skyller han allt det onda på Gud!

— Hustru, det är barn och qvinfolk som ha så mycket att tala om och, och, ja — och ester, ryssar och lösdrivare, jag säger det rent ut.

Leena rodnade under den bruna hyn. Hon förstod tillrättavisningen.
Mannen fortsatte:

— Från mitt fjortonde år var jag i deras bröd. Herr Emil, som man då kallade patron, han skolades, uppfostrades fint och lefde i öfverflöd hela tiden, ända tills gamla herrn dog och lemnade huset i konkurs efter sig. Han var då redan student och kanske tjugo år. Så gick det en tid. Herr Emil hade det svårt, van som han var att lefva stort. Han lånade af hvem han fick tag på och krånglade sig fram några år, fastän med stora bekymmer. Men han var likafullt med öfverallt, på alla danser och middagar, hos alla fina herrskaper i stan. Han var så nätt som en gardesofficer, fastän han var bara student. Men slutligen var det för svårt, och han höll på att komma fast för skuld. Det var då han tog kondition hos ett kommerseråd. Vi reste utrikes tillsammans med dem, han och jag. Jag slet den tiden mycket, svalt och trälade, han hade ingenting att ge mig, och jag hade inte hjerta att lemna honom, som nästan berodde af mig. Jag tänkte på att de mina tjenat i hans förfäders hus, hur skulle jag lemna sonen därför att han blifvit fattig. Jag skulle väl hålla ut i olyckan, efter som jag varit med i lyckans dar.

— Men med en så elak herre skulle jag inte stått ut.

— Du ja, du som sjelf har herrskapsblod i dig af far din, som ingen vet hvad han var för en, mer än att han var herreman, men jag som är af en stackars tjenaresslägt ... med mig är det annat...

— Det är väl så, att far min skyller det att jag känner det sturskt i mig. Jag tål inte deras högfärd.

— Men du vill vara högfärdig sjelf, Leena.

— När en är förnäm emot mig, så är det som tog det mig i bröstet, så jag måste spotta åt dem. Jag blir så arg så, och patron, ja vore det inte att det skulle bli ledsamheter för dig, så skulle jag allt en gång bulta honom mjuk med brödspettet här.

— Kära hustru, du är ung, och sinnet sitter ännu hårdt i. Men jag!...

Han försjönk i tankar och skulle ha förblifvit tyst, om icke hustrun tagit till ordet.

— Är det slut nu det du skulle säga mig? Då är väl bäst jag går ifrån dig nu?

Han tummade på mössan, som legat honom på knäet, och sade dröjande:

— Jag tänker att du får vara min prest, Leena, jag skall säga dig alltihop, så är vi sen qvitt, och du kan göra hvad du vill: gå med honom, friarn din, eller stanna kvar med mig och barnen. Hvar var jag, jo vi reste...

Alltnog, det var med ett herrskap, hos hvilket herr Emil då var informator. Vi voro i Paris ett år ... jag var deras, herrskapets, tjenaress och min lön fick han, *min* herre. Dottern i huset, kommerserådets dotter, hade med sig sin fostersyster, Olga Alén, som sades vara en rik flicka. Patron tyckte visst om någon som var fattig, någon här hemma, men han förlofvade sig i alla fall med fröken Olga, som han visst aldrig tyckte om. Det var för penningars skull förstås, hon var mycket ung. Sexton år eller så, såg inte någonting ut, var blyg och rädd för alla menniskor. Jag vet inte hur han bar sig åt för att få henne, men så blef det i alla fall, och när vi efter ett års dröjsmål derute foro hem igen, blef det förlofningskalas.

— Förmyndarn tyckte inte om hela saken, och giftermålet måste uppskjutas något år för fröken Olgas sjuklighets skull. Det var ett dåligt år. Min husbonde hade ett svårt spel. Bruden, hon som bodde hos kommerserådets och inte skulle få gifta sig förrän året gått om, hon skref och bad honom ofta besöka sig, hon längtade så mycket, och jag sprang med svar, röda bref, långa och skrifna med så stora vackra bokstäfver. Hon som inte var hans brud, utan någonting mer, hon skref också, ville ha penningar och honom sjelf på köpet. Men han hade lika ondt om tid som om penningar, det var sällskapsspektakler och konserter, det var danser och det var slädpartier. Under allt detta var det i alla fall, henne han tyckte om, den fattiga. Hon frågade ut mig hvar gång jag var der ... men jag måste tåga. En dag var det ett förfärligt uppträde hos kommerserådets, ett riktigt gräl, om Minda. Herrn svor och min husbonde bara bockade. Jag såg en hel del genom fönstret, der jag stod, och tjenstfolket talade om resten.

Om morgonen fick jag höra af patron att det ändå skulle lysa i kyrkan söndagen derpå. Och så blef det bröllop, ett litet dåligt bröllop, liksom skulle han ha fört hem en fattig brud. Han hade tienst i verket då, och det sades till oss tjenare att han var notarie. Åren gingo, långa, svåra år för flere än en. Hon dog först, den stackars Minda, patrons enda kärlek, dog i rättan tid, tänker jag. Det var då han började bli så elak mot frun. Vi flyttade om somrarne hit ut. Största delen af statfolket afskedades. Jordbruket indrogs nästan helt och hållet. Han började ett sådant trakasserande med fiskarne, att de sökte sig bort, alla utom estgubben på östra torpet och rysstackars på udden, de fattigaste och orkeslösaste af allt folket. Pigorna stannade aldrig mer än en månad, det var alltjemt nya. Ja, det der vet du bäst sjelf, så var det då, och så är det nu, alltid precis lika. Till Johanssons fick frun aldrig gå... Jag vet inte hvarför. Sällan var det främmande här, men ändå oftare än nu. När folk såg på, var han så artig mot frun, så kärvänlig och söt som hade de varit fästefolk, men när de voro ensamma...

— Fy en sådan inpiskad kanalje! Om jag bara finge strypa honom så visst som det inte får ske, — suckade Leena och kramade en af stolparne i den medlösa vaggan, — stackars frun!

— Hon var blek och såg alltid ut som om hon hade bedt om förlåtelse för att hon ännu fans i lifvet. Barnungarne kommo till alla tre på sex år. Hos dem, inne i gula kammarn, satt hon beständigt, man såg henne aldrig ute de tre sista somrarne, utom då hon med någon af barnen gick ut längs stora strandallén, i hagen, som nu snart är en sved liksom halfva holmen för öfrigt. Nog såg man att hon var sjuk, men af hvad, det är svårt att säga. Lungsoten var det inte, för hon hostade aldrig. Kanske tvinsoten, den får man af elaka menniskor och onda ord, och den sjukdomen trycker dag och natt som maran. Stackars frun.

— Det har varit tal om Carlson, förre inspektorn, som sedan skall ha blifvit mördad här någonstädes, hur var det med den saken? Folk skakar alltid på hufvudet när man frågar dem om det, och svar kan en aldrig få.

Peltonen for häftigt upp af stolen och stälde sig rakt framför sin hustru.

— Du gör bäst om du aldrig talar med någon derom, hör du, aldrig.

Han satte sig åter tungt ned och suckade:

— Det är just förbannelsen, det med Carlson. Vi voro aldrig rätt sams, han och jag. Patron talte alltid ondt om honom för mig och om mig för honom. Än var det han som skulle sagt om mig fanstyg, och än tvärtom. Vi träffades sällan, men då vi råkades, skälde vi ned hvarann, sade hvarann stickord och käbblade som småbarn. Men det var intet ondt dermed, för då vi gått på en stund, märkte vi båda att det egentligen inte var menadt någonting och att vi i sjelfva verket kunde lida hvarann rätt bra. Den sommaren frun dog var Carlson här oftare än eljes och fick ibland tala med henne långa stunder. En dag, när patron for till staden, kom Carlson in till mig och sade att frun ville tala med mig. Jag kom dit, hon satt på sin hvita soffa med lilla Clara bredvid sig. — Kära Peltonen — sade hon — ni två äro de enda af dem som härefter komma att se mina barn, på hvilka jag kan lita! Lofva mig att se till dem, när jag går bort, att vara vänliga mot dem, att så godt ni i er ställning kunna det, värna deras rätt. Viljen I lofva mig det?

Carlson lofvade, och jag med. Det var nog en ärlig karl, Carlson; han hade den gången tårar i ögonen, och jag hade svårt att hålla mig styf, jag med. Hon satt der så liten, så hvit och vissnad, insvept i sin mjuka schal. Och när hon räckte oss sina händer, voro de heta och fuktiga och tunna. Vi ville gå, men hon tillät oss icke. — Ännu en bön har jag till er — sade hon — och tittade upp till oss med sina stora, trötta ögon. Jag skulle be er vara riktigt fasta och hålla i det som är rätt, om man än bad er aldrig så att göra orätt. Att vara sanningsenliga, om också — ja om också husbond' sjelf skulle bedja er att göra orätt för att göra honom en tienst. Skrif aldrig under, hör ni, förrän ni båda veten *hvad* det är ni skrifven! Kan ni läsa båda två? — Vi sade att vi kunde det. Och derefter lofvade vi om igen att lyda henne. Hon tog afsked, gaf oss hvardera en tiomark, och så fingo vi gå. Det var på onsdagen.

På fredagen var hon dålig. Doktorn hade beredt dem deruppe på att det skulle bli slut den dagen. Med eftermiddagsbåten väntades fruns förmyndare, häradshöfdingen, och pastorn. Kl. två kom köksan och ropade mig, Carlson var uppe förut. Vi fördes in i gula kammarn, der frun låg i sin säng. Det var så hett der och luktade så starkt. Patron gick, röd i ansigtet, af och an. Han tycktes vara vid elakt humör och var alls inte vänlig emot den sjuka, som låg der feberhet och häfde sig. Hennes ögon dem glömmar jag aldrig. När vi kommo in, så stucko de sig i oss som eldpilar och lemnade oss icke. Hon rörde läpparne, och de hvita fingrarne spelade på täcket så flinkt. Patron tog ett papper från bordet, ett stort fullskrifvet papper, sträckte det till frun, med pennan som en syl rakt mot bröstet på henne, och sade med en sträng ton, en ton som jag inte heller glömmar så länge jag lefver:

— Se så, Olga, skrif nu, de här karlarne äro dina vittnen, skrif nu, säger jag dig, innan du igen börjar prata i nattmössan. Skynda dig, så får du sedan se barnen, annars tar jag dem in till stan genast.

Den sjuka reste sig upp i sängen, blef sittande stel som ett lik, såg på honom stinnt och sade: — det der är inte *mitt* testamente, du har skrivit det sjelf, det skriver jag aldrig under, jag vill ha mitt eget.

Patron blef med ens så gul i ansigtet som en bit svafvel. Han var en stund tyst, men vände sig sen till oss. — Hon yrar redan, — sade han — nu är ingenting mer att göra, ni kan gå till ert igen. När hon blir redig, skall jag kalla er upp ånyo.

Senare på eftermiddagen fingo vi ett nytt bud att infinna oss deruppe. Jag hade icke sett Carlson på hela dagen, patronen hade haft honom i något arbete uppe i huset. Men när vi kommo in, hviskade mig Carlson i örat några ord, som bevisade huru väl han genomskådade patronen, och knöt handen i den tro att ingen såg det. Patron hade ändock lagt märke dertill, och likaså en af tjenarinnorna, som genast skickades ut igen.

— Nå, mina vänner, — sade patronen då vi kommo in — nu har hon skrivit, och det behöfves nu bara edra underskrifter, så ha vi det här klart.

Carlson bad att få se papperet och läsa igenom det.

Han skakade på hufvudet, då han såg att det var samma papper som förra gången, och gick fram till sängen, der den sjuka låg med halfslutna ögon och läppar som rörde sig. Han frågade henne om hon skrivit testamentet eller godvilligt satt sitt namn inunder, ty det stod der, namnet, med fullkomligt läsligt skrifna bokstäfver. Patronen svor och förebrådde Carlson hans oförskämdhet och frågade om ej Carlsson kunde se att hon låg i en dvala, som medikamenterna kommit åstad, samt sade att det var stor synd att väcka henne. Men med ens blef han vänligare mot oss, bad oss skriva under och förklarade att hon alldeles sjelfmant skrivit sin namnteckning. Ännu en gång gick Carlson till sängen, och vi tyckte då båda att vi hörde henne många gånger hviska om och om igen sakta, men ändå tydligt: aldrig, aldrig!... jag skref det aldrig, svär inte falskt!... Ni lofvade mig ju båda.

Leena hörde knappt sin mans sista ord, hon satt och stirrade med ångestfulla blickar. — Du skref väl inte, vill jag tro? — frågade hon och såg honom rätt i ögonen.

— Nej, det var just olyckan, — svarade Peltonen — vi skrefvo icke. Vi nekade båda. Hon skulle först sjelf säga oss att hon gjort det frivilligt, sade Carlson, eljes ville han icke försvära sig, för det var inte hans mening att den vägen komma till den onde. — Och jag höll med honom.

Nu skulle man kunna tro att patron blef ond på oss, men det blef han inte. Han började tvärt att tala om andra saker och var så folkelig och glad, precis som en annan människa. Han tog oss in i sitt arbetsrum, öppnade sin reskantin, tog upp två glas och brygde till åt oss af sina fina vinsorter och likörer någonting riktigt rart. Vi fingo två glas hvar. Men det steg oss i hufvudet, starkt och djefligt som det var. Jag minns inte någonting, utom att han sände af oss båda två att och gå mäta upp skogen åt östra torpet. Och så bad han oss glömma kivet, som vi hade haft. Det sista ropade han så starkt, att det hördes utåt hela gården. När vi hade gått ett litet stycke, kom patron efter och bad mig springa hem efter Carlsons bössa, ifall vi skulle se något villebråd, ty frun ville så gerna ha något riktigt färskt vildt. Och jag sprang, ehuru jag tyckte det var underligt, eftersom Carlson var bra full, och jag sjelf kände att det var lite på sned med mig också. Det led till solnedgången, och osäkert är det att skjuta då mörkret redan skiftar i skogen. Nog fans det fullt opp med vildt i östra skogen, men den tiden på dagen var det inte likt... Nå, jag gick som sagdt till drängstugan, tog bössan och svarade ingenting på de andras frågor, för jag förstod att de strax skulle märka att något var galet med mig, om jag hade sagt ett ord. När jag kom tillbaka till skogen, der jag lemnat patron och Carlson, satt Carlson ensam och halfsof på en sten. Patron var borta. Jag slängde då bössan på axeln och började gå åt östra torpet. Men hur jag gick, tyckte jag det blef så svart i skogen. Benen voro som om de varit beslagna med bly, och jag begrep nog att det var patrons fina vin som gjort mig så dödfull. Jag satte mig ned, jag också, kastade bössan ifrån mig och somnade in. Gud vet hur länge jag sof. Då jag vaknade var det af ett skott, lossadt i mörkret helt nära intill. Jag trodde att Carlson vaknat, hittat bössan och ville skrämma mig. Jag ropade flere gånger hans namn, men han svarade inte. Jag hörde nog ett prasslande i buskarne bredvid, så jag visste deraf att jag inte drömt det om skottet. Jag började söka honom, men det var omöjligt — jag kunde inte finna någon. Jag mådde så illa af vinet, att jag inte kom ur fläcken. Det var vått och det var oländigt och stenigt der jag var, jag kom inte längre. Om en stund somnade jag in igen, efter det jag en kvarts timme eller så plågat mig med försök att bli vaken och klar. Men det gick inte.

Leena satt med båda händerna om hufvudet och gungade af och an. Peltonen stannade. Den lille i vaggan började att sakta klaga, men tystnade igen, sjunkande i nya drömmar.

— Herre Gud, herre Gud — klagade Leena, det var väl inte du, Antti, som sköt honom?

Peltonen skakade långsamt på hufvudet och såg alltjemt åt golfvet. Rynkorna i hans panna sågo så djupa ut, fårorna, som gåfvo munnen detta förtviflade och sorgsna uttryck, drogos lägre ned, och han

svarade icke.

Det var en stund alldeles tyst i stugan.

— Hade du mördat honom, Antti, i fyllan mördat en medmänniska, herre Gud, herre Gud, hvad skall det bli af oss, arma uslingar — suckade Leena, der hon satt och vaggade med hufvudet och halfgret. — Fattiga och eländiga äro vi förut, men hederliga trodde jag åtminstone vi fick kallas. Herre Gud, herre Gud, att du skulle göra det, käre Peltonen.

— Hederlig, hederlig, — mumlade mannen — det fins heder och heder. Nog är det hederligt att tillsammans med andra landstrykare bedra en sådan stackare som mig, men ... det är väl därför att jag inte kan kallas riktigt hederlig som du gjort det. Oj oj! Det var visst värdt att föda hit i världen sådana här glada laxar som jag är. Och det är nog bra roligt här i lifvet. Vår herre vet allt hvad han gör, när han ställer det riktigt gladt för en ända från vaggan. En del människor ha sitt nöje af djurplågeri. Men i himlen ha de sitt nöje af tocke här djurplågeri. Och jag mitt satans djur, jag är till för att vara till narr för englarne, jag.

— Hå, hå, hå.

Den unga hustrun såg upp. Hon rodnade ännu mer, hon såg på honom, der han satt bruten och sig sjelf så olik. Hon hade ännu aldrig sett honom sådan. Aldrig hört honom klaga. Han hade förlorat all sjelfbeherskning och gick nu på med denna brutna, sträfva röst, hvars tonfall skar henne ända in i hjertat:

— Ja, jag måtte vara ett riktigt frispektakel för fan och hela hans följe. Först kommer jag i mor mins trasvagg och fostras till tjenare och slaf åt folk som trampar nära på vettet ur mig. Och så fick jag det här förbannade hjerteländet, som alltid har fört mig dit som det har varit som mest förbannadt för mig. Och snott mig så tätt fast vid patron, att jag aldrig kommit loss. Skulle jag ha skjutit Carlson, så hade det varit bättre än det nu är. Då skulle det ha gått dit fan vill ha't och inte vacklat af och an på det här viset. Men jag rörde honom inte. Jag kastade bössan ifrån mig, och laddad var han inte. Herre Gud, det fans ingen i drängstugan som inte visste att han var oladdad då jag tog den. Och jag rörde hvarken kruthorn eller hagel. Det var omöjligt att jag skulle ha skjutit honom, jag skulle inte ha skjutit en kråka godvilligt, det visste patron nog, minst en människa. Men — hvad vet jag? Den onde, som alltid haft godt öga till mig, han var nog med då också. Han gjorde't väl, kan jag tro. Det var som han hade suttit i pannan på mig hela qvällen och slagit och bultat och rifvit. Det sved och surrade — det brände! Jag gick hem i solskenet och lade mig. Vid frukostdags kom' de med liket och bössan. Det blef ett fasligt lefverne. Man började ropa på mördare. En del tittade på mig, som om det lätt hade kunnat vara jag. Och — det var allt nära att jag hade blifvit satt in, redan den dagen. Men patron tog mig afsides, talade en hel hop och lofvade att rädda mig, om jag svor en dyr ed på att tiga med allt, hvad än jag komme att se och höra. Jag var som galen af sorg, och det tryckte mig och pressade mig som till smulor. Och jag lofvade och svor dyrt och fast att lyda och tiga och göra hvad som helst, bara han frälsade mig från misstanke och fängelse.

Patron, som är lagkarl, visste nog hur han gjorde det, han. Han tog ett par konstaplar ut, och doktorn med. De sågo på liket och på bössan, vände och svängde, stucko med fingrarne öfverallt, mätte och skrefvo opp, ... och hur det var, blef det så bestäldt att Carlson dödat sig sjelf med sin egen bössa af våda, när han gått full i skogen...

Misstanken togs ifrån mig — något litet, — men inte alldeles. Jag blef på sätt och vis rentvättad men liksom utan såpa, det sitter allt lite kvar här och der ännu i skrynklorne. Gud har gifvit mig det der att bära på, arfvedelarne falla så olika här i världen. —

Leenas vackra ögon sågo upp, der tindrade ett uttryck af ömhet i dem, och hon sträckte fram handen som hade hon velat bedja honom att upphöra med de bittra anklagelserna. Men han såg henne icke, utan fortsatte:

— Hennes nåd dog sedan några dagar derefter. Hon hade skrivit under patrons papper, Carlson och jag också. Vi lär ha gjort det den der qvällen, sade patron. Han fick hela arfvet att förvalta hur han ville, det var inga bestämmelser alls om barnen, allt skulle lemnas åt honom. Der var rättskunniga herrar från stan, allting skrefs upp och ordnades, och från den stund började det gå bakut här på gården!

Så fick jag se dig i stan, den gången för längesen! Jag trodde då att det kunde komma någonting gladt också i mitt lif. Du var så ung, bara tjugo år, och jag hade då ren blifvit nära fyratio. Du var så nätt i ögonen och så flink och glad. Jag glömde allt mitt tråk när jag såg hur du arbetade nere vid klappbryggan om vintermorgnarne. Vattnet sprutade om dig, när du högg i med klapprådet, istapparne knarrade, och från dina röda armar stod der som en varm ånga. Man skulle ha kunnat koka opp kaffe, så brann det på dina kinder, och så du skrattade!

Peltonen höll upp en stund, smålog, men återtog i den gamla tonen:

— Nå, det var väl min tid då, eftersom jag blef så kär. Inte frågade jag efter hvad folk sade, att du hållit dig väl med en gardist förra sommarn, jag trodde så fast på dig. Bara jag fick dig, så tänkte jag allt skulle vända sig för mig. Och du tog mig. Jag trodde att jag var som annat folk, att en kunde älska mig, när jag var sådan jag borde. Men — jag var inte skapt till att länge få inbilla mig sådant. Du tålte inte fattigdomen, och barnen, som du inte rådde med, blef det många utaf. Jag var gammal och tungsint, du skulle ha ungt och friskt blod. Ja, ja! lika barn leka bäst. —

Han lutade hufvudet tyngre i handen och såg stadigare ned åt de mörka golfplankorna. Hon värmdes alltmer under hans tal, och hela hennes ansigte talade deltagande och ömhet.

— Ja, det kan icke finnas så onda ord, att jag inte förtjenar dem, — sade hon slutligen. — Om du skulle ha mördat honom, Carlson, så hade jag ändå, sådan jag är, varit värre än du och sämre. Jag bedrog dig och gaf esten af de slantar, som du skrapat ihop. Och inte har jag stått efter att sköta om ungarne heller. Stugan har fått hållas, oh! det var mig så lika nöjdt alltihop. Det var därför att jag inte tyckte om dig. Jag tålte inte det tysta sättet. Du var så vresig så! Jag skulle ha strax från början fått se hvad jag sett i dag. —

— Hvad har du sett i dag, Leena? — frågade mannen.

— Jo, Antti, jag har sett hjertat ditt jag, det trodde jag du inte hade något af. —

— Nåå, hvad är det du vill, Leena? —

Hon hade ställt sig upp och stod der nu framåtböjd, helt nära honom. Det stora, röda, öppna ansigtet strålade af uttryck, och hela gestalten hade någonting nästan mildt, då hon satte händerna på hans axlar, såg honom in i ögonen och med en ödmjuk ton sporde:

— Förlåter Antti hustrun sin? —

Peltonen såg upp. Längre och fullt blickade de två på hvarandra. Den allvarsamme mannen knäppte ihop sina smutsiga händer, och blickande ut liksom i en fjerran verld, långt förbi den mörka, trånga stugans väggar, utbrast han sakta:

— Tacka Gud för denna välsignade stund! Jag förlåter allt som menniskor gjort mig, också om de icke skulle förlåta mig! Och du, Gud, som hör och ser allt, förlåt att jag i dag hädat ditt namn. Nu är jag ju mera lycklig än jag skulle ha rätt till. — Jag har i dag fått hvad jag visst aldrig förr haft — en hustru!

Leena drog en suck, liksom af lättnad. Hon räckte mannen handen. Och såg sig omkring i den lilla grofva, smutsiga stugan. Derefter slog hon kraftigt med den andra handen mot bordet och utbrast i glädlig ton:

— Hå hå, Antti! nu ska här sopas och tvättas och fejas, och ungarne ska veta att de ha mor sin i stugan! Och med den här ugnsrakan så skall esten sopas ur huset. Och tomten skall ha gröt hvareviga söndag. Och gud nåde mig om jag skall annat än vara glad och lustig hvar enda dag och hålla ihop med dig, mannen min. Och hvarenda qväll så skall jag be Gud att hintar patron. Hej ohoj! nu skall du ha kaffe. För en sådan födelsedag som i dag ha vi aldrig förr firat!

Medan hon stökade derinne, gick han ut, med tillstymmelsen af ett leende på läpparne. Men med det lingula håret burrigt och fullt af dam, kröp der fram bakom sängen först lille Heikkis hufvud, och så hela hans späda, vitklädda figur. Han rynkade pannan som af missnöje, och då han kilade ut genom dörren, knöt han näfven med passionerad kraft och upprepade sakta moderns ord, endast med mer eftertryck och innerlighet: »ja, ja, vi ska be Gud att hin tar patron!»

Men Peltonen, som derute gick till sitt arbete, blickade än en gång med en tacksam blick tillbaka till det lilla huset. Det tycktes honom i detta ögonblick som hade han lemnat en kyrka, stor och hög, en kyrka, den vackraste han visste, en kyrka der han hädanefter kunde bedja hur ofta han ville och der verldens skönaste orgel spelade upp heliga psalmer till Guds lof. Det var hans kyrka. Hans eget älskade, fattiga, men nu så lyckliga hem.

— — — — —

Den sköna dagen led redan. Solens strålar voro mattare och skuggorna längre, när patron med sin gäst och barnen landstego samt begynte klättra uppför den eländiga stigen framåt strandparken. Löjtnant Stål var idel förtjusning öfver Hvitö vackra stränder och höga, skogbevuxna berg, medan patronen sjelf gick der sur och tvär och drog sina mungipor så långt ner han kunde. Hans tunna hår klibbade fast vid tinningarne och näsan, som en gång varit hans stolthet, den »fina» näsan, hvars romerska linie han sjelf fordom så varmt beundrat, den tycktes i dag så genomskinlig och hvass som

hade den speciellt lagt an på att med sin djerft vågade bugt skrämma alla sin egares fiender på flykten. Han höll hårdt om sin käpp med ena handen och fingrade nervöst med den andra om berlockerna på sin stålurkedja. Hans blickar foro sökande hit och dit, medan munnen förgäfvades nu och då försökte ett leende, som skulle öfvertyga gästen om att han var välkommen.

Då de gått en stund, uppdagade han lille Heikki, som, kilande mellan några af stenarne, på afstånd visade Clara en halffärdig docksko, hvilken han profvade på en stor docka.

— Har den tjufstrykern gått och tagit din docka Clara, så lofvar jag honom en ordentlig sittopp! — yttrade patronen, vänd till flickan.

Alla barnen svarade på en gång, pratade i munnen på hvarandra och försäkrade att Heikki bara fått låna dockan för att göra henne skor, sålunda afskärande patronen tillfälle att på detta vis få ge sin harm luft.

Då de gått ännu några steg, stannade löjtnanten på höjden af en utaf kullarne. Nedanförlåg den äng, som ännu denna morgon burit namn af strandparken, men som nu företedde en verklig förödelsens anblick. Der lågo de om hvarandra, de väldiga björkarna, lågo i virrvarr med de tunga, tjocka masterna uppåt tufvorna, — och de lummiga kronorna, hvare nyss skogens skyggaste foglar funnit plats högt öfver jorden, de sopade nu marken. Hängbjörkarnas rika bladkransar, som varit utsatta för middagssolens hetta, lågo redan slokiga, och en stor mängd spån syntes rundtomkring, somliga flugna långt bort, liksom hade de velat så långt som möjligt ifrån det ställe der de varit fjettrade i hela sekler inom det tjocka näfverskalet.

— Hvad fan är det här — skrek den tjocke löjtnanten, röd af sinnesrörelse, — hvad har du här för en öken? Rakt framför gården hugger du bart, och sådana der jättar till träd! Är du stormrasande, bror Uninius? Det är väl ett misstag af förvaltaren, detta är väl icke din vilja, eller hur?

Löjtnanten torkade svetten från pannan, och patronen fick ett anfall af sin besvärliga hosta, hvilken han dock afbröt, i det han rusade emot Peltonen, som just kom fram med yxen i handen bakom ett af träden.

— Usling — skrek han på långt håll, — hvad har du gjort, sade jag dig inte att du skulle hugga på andra sidan potatislandet, och nu har du egenmäktigt gått och ställt till det så här?

Peltonen krökte föraktligt sin läpp, när han svarade:

— Patron bad mig klart och tydligt hugga ned just de här.

— Du ljuger, satans karl, — skrek patronen utom sig af förbittring, — du ljuger, så sant jag heter Uninius, du ljuger!

I detta ögonblick sprang Heikki fram till sällskapet, sträckte sig på tå, liksom för att synas längre, körde fram sin lilla haka så mycket han kunde, och talande med sin klara barndiskant, som klingade likt en bjellra i den lugna qvällen, sade han i det han med knytnäfven hötte åt patronen:

— Pappa ljuger inte! Neej, ser patron! Och det är allt patron sjelf som ljuger, för jag hörde hur patron i morse sa' åt pappa att de här ska' huggas, just de här! Och det är inte första gången som patron ljuger, ty patron har svurit falskt förut och narrat pappa och mördat och —

Peltonen var med ett språng framme, tog våldsamt barnet i armen, skakade honom och kastade honom så med vild kraft ett långt stycke fram ibland snåren, derifrån den lille med en katts snabbhet genast ilade bort, som om ingenting hade händt.

Uninius knep ihop sina läppar och visade sin tjenare ett ansigte så vanstäldt af vrede, att denne glömde sig ända derhän att han mumlade, tydligt nog för att höras äfven af barnen:

— Jo, jo, det har en gräns, herr patron, akta att ormen inte bits, när man trampar honom på hufvudet.

— Men om man låter polisen få ta aset, så bits han lagom — hväste husbonden, då i detsamma löjtnanten slog honom på axeln för att afbryta den obehagliga scenen.

— Karlen har naturligtvis misstagit sig, kära bror — sade den tjocke medlande, — det var visserligen ett styggt misstag, men — du får väl låta plantera hit en tät allé af lönn i stället, de gå fort. Se så, låt oss gå in nu, jag nekar inte att ditt kaffe skall smaka mig präktigt. Den oförskämda pojkljummeln behöfver sig en risbastu, det är alltihop! Seså!

— Laga att det här blir bortforsladt så fort som möjligt — patronen vände sig till Peltonen med ett ansigte, der lugnet nu tycktes återvändt, — och så ska vi inte mer tänka på den saken! Han är en bra

karl, Peltonen, men han gör ibland förbannade dumheter!

Herrskapet gick, följdt af arbetarnes hatfulla blickar. Den lilla Heikki hoppade återigen fram öfver stammarne, tog fadern nu som alltid i handen, såg upp i hans ansigte och sade med sin barnsligt förtroliga ton: Var inte ledsen, pappa. När jag blir stor, säger jag till polisen att ta honom! Mamma har kaffe åt dig, och jag får med. Hon har köpt bullar af torparmor, som bakat i dag, och de äro så goda! Kom nu, så får du halfva min del också! Jag är så mätt så ... du kan få hela min bulle, pappa, sockret med, bara du kommer!

Och han drog fadern öfver stock och sten och följdes nästan viljelöst af den mörke, allvarsamme mannen, öfver hvars drag der hvilade liksom ett tungt moln.

Snart voro de ur sigte, och på terrassen framför stora byggningen dracks kaffet under ett samtal, från hvilket dock den otvungna glädtheten tycktes bannlyst. Patronen och löjtnanten talade om »gamla glada dagar», men på så olika sätt. Den ene med saknad och bitterhet, den andre med saknad och glädje, den glädje som ingenting har att ångra, om ej möjligen några små obetänksamheter eller lättsinnigheter, som likväl ej dragit några ledsamma följder efter sig —

Solen började att långsamt försvinna bakom holmen i vester. Himlen fick en färg af rödt och gult, ofvanför hvälfde sig det mörkblå, och vinden mojnade alldeles af. Man bröt upp för att gå till östra torpet, hvarifrån löjtnanten skulle blifva rodd till staden af Peltonen och torparns son Calle, och den oländiga vägen dit tillryggalades jemförelsevis angenämt för löjtnanten, som eljes med stor ovilja sett hur förändrad hans vän blifvit. Patronen tycktes af punschen ha blifvit vänligare stämd, vinångorna hade på hans temperament en stillande verkan, han blef melankolisk och hjertnupen, öppen och meddelsam, ehuru endast till en viss grad, han beklagade sig oupphörligt och lyckades verkligen att till någon del återvinna sin väns sympatier eller åtminstone deltagande.

— Jag är en olycklig människa, — halvesnyftade han — jag har alltid gjort det som jag efteråt ångrat. Detta har varit mitt öde. Jag skulle aldrig ha valt den juridiska banan, den har skärpt mina olyckliga naturliga fallenheter, jag skulle ha blifvit lyckligare, om jag som du lemnat Finland och sökt min lycka i Ryssland. Förhållandena här ha gjort mig slö och likgiltig för vårt lands politik, jag är led vid stridigheter, som ingenstädes leda, och har därför dragit mig från alltihop. Jag skulle kanhända sökt mig in vid statssekretariatet, der hade min plats varit. Jag passar inte heller för landtbruket...»

— Min vän, — inföll löjtnanten — du passar icke för rikedom.

Patronen såg bort, obehagligt berörd. Men snart nog föll han i den förra sentimentaliteten.

— Jag skulle icke blifvit gift — med henne. Hon var, oss emellan sagt, en liten gås, utan vett och fasoner, nästan utan bildning. Jag kunde inte presentera henne någonstädes, och dessutom var hon idéfull och envis, uppfostrade barnen efter sitt eget hufvud — hvilket var det sämsta hon kunde göra — ja, jag var beklagansvärd, bror, ett olyckligt äktenskap är det värsta af allt.

— Men min bäste, hon dog ju, hvarför gifter du ej om dig, du unga karlen?

— Du skämtar, — småskrattade patronen, men tillade derpå i samma gråtmilda ton: — ack sen man jordat allt i lifvet, till och med hoppet, tänker man inte mera på sådant! Jag är ifrån alltsammans, jag har allt för många som förstöra hvad jag har och hvad jag förtjenar, man gör inte ett »godt parti» om man gifter sig med patron på Hvitö och — vid min ålder äro inklinationspartierna sällsynta. Jag såg verkligen i fjol en sötunge — Herre Gud hvad hon var frisk och charmant, sådana armar, sådan superb figur, men på hösten gifte hon sig.

Patronen suckade, tog sin väns arm, på hvilken han lutade sig som en brud på sin fästmans, och fortsatte:

— Ser du, lifvet har gjort mig till melankoliker. Menskorna ha bedragit mig. Omständigheterna ha störtat mina förhoppningar, ödet har bränt mina rosengårdar, och jag lefver som i en öken, emedan försynen icke unnat mig en vän, en enda vän. Till och med en tjenare som jag kan tro på saknar jag. Hittills har jag litat på den der finske karlen Peltonen, som jag i snart fyratio år känt till, men just i dag såg jag att också han uppreser sig emot mig. Han har en ormunge till son, som man får lof att aflägsna... Oh, jag är en olycklig människa!

— Pojkvalpen behöfver en risbastu, dermed blir den saken hjälpt, — sade löjtnanten med en gäspning — men det är fan hvad det är mörkt här, är du säker vi hitta fram, Uninius?

— Var du lugn, när vi komma upp på klippan, tänker jag vi få se månen stiga upp, och dessutom ha vi ju karlen framför oss, jag behöfver bara ropa, så svarar han.

På den höga klippan, som nästan lodrätt stupade i hafvet och der djupet sades vara bottenlöst, satt lille Heikki i sin hvita skjorta med en liten korg på den ena armen och löjtnantens paletå på den andra. När han såg herrarne komma, steg han upp, kilade af ned i dalen och försvann springande inåt småskogen. Om en stund hade man uppnått torpet. Callo och Heikki hade dragit båten framför bryggan, och Peltonen stod uti, färdig att ro. Heikki kastade med förunderlig färdighet »smörgåsar» i vattnet, de flata stenarne gjorde tio à tolf hopp på den stålblanka vattenytan.

— Det var präktigt, pojkytning — ropade löjtnanten, genast entusiast som vanligt, — kan du göra tre sådana der tag till, får du en femtipenni af mig.

Heikki lät icke bedja sig. Han kastade icke allenast tre, utan sex sådana mästertag efter hvarandra och emottog efter slutad bragd en blank enmarksslant af den resande. Mor derinne i torpet hade skänkt honom för betfischen, som han metat upp, korgen half med strömming, det var en glad dag för den lille!

Slutligen stötte båten med de tre männen ut, och de båda karlarne rodde med full fart. Det skimrade som silfver, när årorna sänkte och höjde sig, det gnistrade som diamanter i månskenet, och en bred silfverdallrande stråle bildade sig i vattnet efter den mörka försvinnande båten. Strålarne upplöste sig så småningom, och der qvarstannade på ytan endast som några långa, smala gnistrande perlband, hvilka i sin tur försvunno. Båten försvann slutligen helt och hållet bakom udden, årtagen ljödo allt saktare, och det blef aldeles tyst.

Patronen satt ännu qvar. Det var någonting märkvärdigt med hans sinnesstämning denna qväll, han var under inflytande af det större quantum starkt vin han nyss druckit och vid hvilket han var fullkomligt ovan. Melankoliens stadium höll emellertid på att ge vika, och han kände en hjertverksamhet, som började att alltmer plåga honom. Han blef ond på sig sjelf och tänkte med ovilja på att gå hem, se om barnen, huset och alltsammans. Den förra gamla vanliga retligheten kom åter öfver honom, men i ännu starkare grad än eljes. Han steg upp och gick hemåt. Småstenarne på gångstigen voro denna qväll särdeles ymnigt tillstädes, trädgrenarne försåtligare än eljes, daggen gjorde marken slipprig och hal, och qvistarne slogo honom i ansigtet. Han kände det förtrytsamt oländigt på den lilla skogsstigen längs stranden, och qvällens alla obehagligheter stego fram just nu och kommo hans hjerta att slå ännu häftigare af förtrytelse och ovilja.

— Finge jag bara pojkäcklet i fingrarne, så skulle han väl få veta — mumlade han halfhögt, men varseblef med detsamma den lille, som dernere i dalen vid stranden ännu roade sig med samma lek som nyss vid fiskartorpet. Pojken gnolade sakta för sig sjelf, hvisslade då rösten icke räckte till och njöt i fulla drag i utöfvandet af sin nyss med den rara slanten prisbelönta konst.

Så hörde han ett buller från vägen.

— Det är visst en orrhöna — tänkte Heikki och slungade ut i småskogen en af sina flata stenar.

Stenen flög ett stycke in ibland buskarne. Patronen kom närmare.

— Nehej, — tänkte Heikki — det är ingen orrhöna, det är visst ett troll, det är bäst att jag gömmer mina pengar.

Månen, som ett ögonblick skymts bakom ett moln, framträdde nu tydligt, och i dess sken såg Heikki patronens krokiga och spetsiga gestalt, som med den tunna paletån fladdrande om benen i stora, osäkra steg klättrade uppför branten till klippan, der vägen åt herrgården gick.

— Kom hit! — ropade patronen åt Heikki, — kom hit, så ska' du få dig ett rapp för hvad du sagt i qväll, kom hit, ormunge!

— Jag är väl inte galen, — ropade Heikki — han får allt piska upp sej sjelf patron, för det är han som behöfver det, och inte jag. Ljuger han ännu en gång på pappa, så går jag till polisen, ja, det gör jag! Och då får patron gå i fängelse, och då skall jag skratta och vara glad! Adjö nu, patron, och tag fast mig om han kan.

Han sprang ett stycke, den lille, men stannade så för att se sig omkring. I samma stund hven det för pannan på honom, och han föll, träffad på hjessan af en stor spetsig sten, slungad med skicklig hand af patronen, som sigtade säkert på den lille der han stod med sin hvita skjorta belyst af den klara augustimånen.

Patronen skyndade till. Pojken låg der till hälften afdånad, med det lilla ansigtet oigenkänligt af den nedströmmande bloden. Hålet var djupt och kanske lifsfarligt. Men barnet slog ännu en gång upp ögonen, stirrade förskrämd på patronen och stammade, i det han krampaktigt knöt näfven:

— Patron är mördare, och polisen skall jag gå till och säga ... säga till polisen att patron...

Han hann icke längre. Patronen tog ifrån marken emellan stenarne en handfull mossor och körde den i munnen på den lille, och så ännu en näfve till.

— Du kunde vara i stånd till allt, du, om jag låte dig hållas — sade han för sig sjelf, tog på sina armar det halft sanslösa och ändå motsträfviga barnet med de vidöppna, vilda ögonen, bar det uppför klippan till yttersta spetsen och slungade det med en kraftansträngning, som kom svetten att stiga upp på hans panna, ned i sjön, bort i det »bottenlösa» djupet.

Den lilla hvita figuren syntes flytande på vattnet ett ögonblick, och försvann sedan. Detta ögonblick skymdes åter månen af ett nytt moln, som redan nästa minut var borta för att låta den klara månskifvan på nytt belysa vattenytan, der nu endast en försvinnande krusning var det enda märke på den graf som så villigt slutit sig öfver den lille. Ännu en bubbla, och så ännu en. Det var livets sista andedrag dernedifrån. Derefter rådde dödens stillhet öfverallt.

Skogen stod som en kyrkogård, fjärden var som en is, så orörlig. Inte en fågel, inte en fläkt...

Patronen lyssnade länge. Ingen hade hört eller sett något, intet vittne, intet lefvande. Månen sqvallrar icke, och icke hafvet. Åtminstone på det stället ligger man lugnt.

— — — — —

Om en qvart var patronen hemma inom sin gårds omhägnad. Peltonens hustru stod på andra sidan, vid grinden, och spejade utåt vägen.

— Hvad ser hon efter, madam? — ropade Uninius, vänd till henne.

— Jag ser efter pojken min, han var med löjtnantens ytterplagg till östra torpet och borde väl vara tillbaka snart, — svarade qvinnan med osäker röst. — Inte har patron sett honom?

— Jag såg honom vid torpet, han kastade »smörgåsar» i sjön. Det är att hoppas att han inte gått och dränkt sig, skatten... Det är djupt vid stranden hela vägen, hon skulle hålla sina ungar hemma så här dags, madam, så skulle det inte hända dem någonting. Hör, säg Peltonen att om han raskar på med det der undanrödandet i morgon, så skall han få en mark i drickspengar, och hon, madam, hon kan mäta sig lite mer mjölk på qvällarne, om hon håller i en liten sqvätt mer vatten åt hyresgästerna på udden, mjölken är nog stark ändå...

Med dessa ord gick patronen in i huset och reglade dörren efter sig. På verandan sken månen in så klart, att han kunde urskilja de minsta föremål så tydligt som hade det varit dag. Han tog upp sin klocka, ett vackert guldur med fina visare och romerska siffror. Hon var half elfva, kanske en minut öfver.

Han tog en tidning, som låg slängd öfver en stol, och läste, halft frånvarande med sina tankar: »Ångbåtskommunikationer», »Lustresa».

— Det kommer mig icke vid, — tänkte han och vände bladet. »Politiska Nyheter», odrägligt och för fin stil dessutom! Längre ned fann han »Hvarjehanda» och stafvade igenom ett par notiser, hvilkas lustiga innehåll frampressade ett litet snedt leende på hans läppar. — Tråkig tidning det här, — mumlade han och tittade öfver till »Domstols- och Polisären».

Bara dumheter, en fattig fan som stulit en paletå från societetshusförstun ... sådana der sluskar skulle man sätta in, så att samhället vore befriadt från dem. Fattighjon, som inte ha stadigt arbete, borde öfver hufvud taget tagas i förvar, både i städerna och på landet är det öfverfullt af landstrykare och tjuftar, det vore tidsenligt att sätta dem inom lås och bom i stället för att som de förbannade filantroperna göra fångelserna så eleganta, bekväma och angenäma som möjligt! På det viset längta väl herrar arbetare att få komma fast för någon stöld för att få friqvarter och god mat i en af de der moderna hotellen, som man fult nog ger namn af fångelser.

Han tog upp en cigarr ifrån ett papper i fickan, knep med sina långa och kantigt klippta naglar af spetsen på cigarren samt kom derunder att observera att venstra handen var nedsölad af blod. Detta påminde honom om gossen, en obehaglig känsla genomför honom vid åsynen af den bruna fläcken, men nästa ögonblick försvann den åter och gaf rum för en tanke som verkade nästan befriande. — Den odågan skulle ändå ha vuxit upp till en sådan der paletåttjuv, föräldrarna hade bara haft svårt att dra honom fram. Försynen, som kallade honom hädan, valde egentligen en rätt passande tid! Och det gick utan plågor, han har det bra, tjufröet, der han ligger. Alltid *en* mindre som fräter på mej... Förbannadt månsken att vara hvitt och klart.

Ifrån barnkammaren hördes ett buller, det var röster som talade och någon som grät. Om en stund kom kokerskan ut, gick till verandan och sade att Clara ovilkorligen ville se fadern, hon var orolig och

tycktes ha feber, hennes näsa hade blödt på qvällen, hon trodde att det var «höstfrossan», en sjukdom som lilla Clara hade haft ofta förut.

— Odrägliga barnungar, — mumlade patronen — jemt sjukdomar och bråk med läkare, medikamenter och sköterskor! Det är alldeles förbannadt att man aldrig kan få vara i fred. Eh bien, Claire, qu'as tu?

Clara låg i sin lilla jernsäng och kastade sig af och an. Hennes ögon voro feberaktiga, de magra, bara armarne slängde hon omkring än på täcket och än öfver hufvudet.

Vid faderns inträde satte hon sig upp i sängen och stirrade med de vidöppna ögonen på honom. Med ett brast hon i gråt och klagade, under försök att återhålla sina snyftningar:

— Jag är så ledsen för att Carolina inte läste bön, utan gick ut att spatsera och Lisa klädde af mig, och Lisa är stygg och gaf inte Miranda, fast jag bad henne springa efter Miranda som Heikki har.

Fadern rynkade ögonbrynen.

— Hvad fan är det för en Miranda du talar om?

— Jo Heikki har Miranda, som skulle få skor, Miranda som jag fick af mamma, när jag var liten, Miranda som har hår, riktigt hår! Söta goda pappa, gå efter Heikki, jag vill ha Miranda, jag måste ha Miranda, nu strax måste jag ha Miranda från Heikki. och sade att Clara ovilkorligen ville se fadern, hon var orolig och tycktes ha feber, hennes näsa hade blödt på qvällen, hon trodde att det var «höstfrossan», en sjukdom som lilla Clara hade haft ofta förut.

— Odrägliga barnungar, — mumlade patronen — jemt sjukdomar och bråk med läkare, medikamenter och sköterskor! Det är alldeles förbannadt att man aldrig kan få vara i fred. Eh bien, Claire, qu'as tu?

Clara låg i sin lilla jernsäng och kastade sig af och an. Hennes ögon voro feberaktiga, de magra, bara armarne slängde hon omkring än på täcket och än öfver hufvudet.

Vid faderns inträde satte hon sig upp i sängen och stirrade med de vidöppna ögonen på honom. Med ett brast hon i gråt och klagade, under försök att återhålla sina snyftningar:

— Jag är så ledsen för att Carolina inte läste bön, utan gick ut att spatsera och Lisa klädde af mig, och Lisa är stygg och gaf inte Miranda, fast jag bad henne springa efter Miranda som Heikki har.

Fadern rynkade ögonbrynen.

— Hvad fan är det för en Miranda du talar om?

— Jo Heikki har Miranda, som skulle få skor, Miranda som jag fick af mamma, när jag var liten, Miranda som har hår, riktigt hår! Söta goda pappa, gå efter Heikki, jag vill ha Miranda, jag måste ha Miranda, nu strax måste jag ha Miranda från Heikki.

— Låt bli att tala om den otäcka dockan och om Heikki och allt det der, hör du det? Derest du talar ett ord till om Heikki och Miranda, så får du smäll. Förstår du?

Clara förstod. Hon vände sig med ansigtet mot kudden och snyftade.

— Nå hvad är det nu mer? — frågade fadern, denna gång i litet mildare ton.

Barnet såg upp. — Pappa, jag är så rädd, — sade hon och sträckte ut den ena handen.

— Dumheter Claire, — sade fadern och gaf henne sin venstra hand.

— Aj pappa, du har blod här, — sade den lilla och betraktade handen.

— Det är från Claires täcke, du har ju haft näsblod igen i qväll, hör jag af Lisa.

Den lilla flickan tog sig om ansigtet. — Ja, det var sant, — menade hon — jag hade så mycket näsblod, förlåt söta pappa, — och hon smekte med båda sina hvita, heta händer faderns fuktiga, långnaglade och med nät af utstående blå ådror fullsatta hand. Hon tog en liten näsduk, som hon hade gömd under kudden, spottade derpå och begynte att tvätta bort fläcken.

— Nu är du fin, pappa, riktigt fin! Jag är inte rädd när du är här. Jag är inte mera sjuk när någon är hos mig. Jag vill ha någon hos mig.

— Jag har inte tid, Clara, var nu snäll, så får du i morgon en påse konfekt. Jag vill sofva nu. Godnatt med dig, Lisa kan komma hit.

Hon blef orolig igen, sträckte bedjande ut begge händerna och ropade:

— Nej, nej, gå inte, jag vill inte ha Lisa, Lisa är elak, Lisa kan inte bönerna. Gå inte pappa, jag vill ha dockan, jag vill ha dockan ifrån Heikki.

— Det är en tusan till envis unge — mumlade fadern, satte sig på en af de hvita trästolarne framför sängen och sade:

— Nå hvad är det nu egentligen jag skall göra?

— Bed bönerna pappa! Först:

«Gud, som hafver barnen kär,

Se till den...»

— Du vet, Claire, jag tål inte höra dig tala eller läsa svenska. Hvarför har jag kostat på er om inte för att lära till och med dig, som bara är en flicka, de främmande språken? Läs dina böner på franska...

Den lilla släppte faderns hand och jemrade sig ånyo: — Jag kan inte, jag kan inte. — Och med den envishet, som är lika hos alla barn, återkom hon ständigt till detsamma: — Gå inte pappa, jag är så rädd, jag vill ha Carolina, och Miranda från Heikki, gå efter Heikki, jag vill ha min docka, jag är så rädd.

Patronen gick direkte in köket. — Gå in till Clara, Lisa, — befalde han — ungen ligger och lipar. Carolina skall i morgon ha sig en sittopp för sin nattliga promenad...

— Men patron lofvade ju — vågade pigan invända.

— Läs med Clara bönerna, hör du, de franska bönerna, och väck mig kl. 6 i morgon bittida! Jag skall väl till stan igen efter doktorn, kan jag tro. Ge henne ett pulver chinin, så somnar hon fortare. Och säg att hon får konfekt i morgon.

Patronen gick in till sitt sofrum, till gula kammaren. Han tog sin tidning, tände upp sitt ljus och somnade när Carolina kom, en halftimme derefter. Han somnade lugn och drömfri, lika lugn och drömfri som han skulle somna in hvarje natt ännu i flere år, ända in i en sen ålderdom. Och han visste att om han nästa dag skulle komma på den tanken att söka sig en maka, så skulle han få hvilken ung och älskvärd adertonåring som helst. Ty han var ju ändå en förmögen och — säga hvad man ville — en hygglig och aktad man, en man i sina bästa år, en man med en god ställning, med ett ord han var ett »*godt parti*», han skulle nog få sig hustru, han, patronen på Hvitö.

1884.

Frost.

Det är ett litet torp nära Ahola, högt uppe i Saarijärvi. En ensam stuga, långt ifrån andra människoboningar. Den står der grå och allvarlig med sina små fyrkantiga, oklara fönster. Närmast ligger fähuset, halförfallet och bevuxet med gräs på taket, hvarifrån man emellertid har en vacker utsigt. Sjön synes i bakgrunden och längst in i viken en rödmålad kyrka med klockstapel litet lutande åt ena sidan.

Trakten är ändå så vacker. Mest mörka skogar, med små djupa insjöar här och der, och ibland på slutningen af någon backe ett böljande rågfält eller en grönskande äng med breda diken, vid hvilkas kanter stora, mörkröda åkerbär mogna i sommarsolen. Höga, mjuklockiga hängbjörkar kanta åkrarne. Och djupt inne i skogen sjunga trastarne.

Morgonen är skön, daggig och frisk. Klockan är ännu icke fyra, men dörren till stugan står redan på vid gafvel. Der inne bränna de kaffet; en varm ånga af cikoria och råg strömmar ut i morgonluften. Den raggiga hunden vädrar misslynt den starka doften. Han väntar på sin herre och tittar under tiden på de omkring honom hoppande grodorna, som bege sig till pumpen, på väg mellan de stora fuktiga kardborrbladen. Plums! der föll en i vattnet, och så — der en annan; sedan åter samma stillhet.

Ett stycke derifrån, bunden vid en stolpe i gärdsgården, står en häst, spänd för en bondkärra. Djuret tuggar på en bundt saftigt, nyplockadt gräs, instucket mellan störarne ... den friska daggen glimmar på blad och strå.

Inne i stugan är en stor spis med lafve och plats för två sängar, den ena öfver den andra. På

sänghalmen ligga några fårskinnsfällar och ett par röd- och grönrandiga ryor. För öfrigt inga sängkläder.

Långa väggarne nytimrade hyllor, och på dem en rad bunkar, stäfvor, muggar, slevvar och skålar, allt af hvitt, blankskuradt enträ. Framför fönstret ett stort hvitt bord, hemtimradt och stadigt. I ett hörn står väfstolen med en grof stark lärftsväf, nyss påbörjad.

Men i taket hänger det hårda, svarta brödet, trädt på långa stänger. Vid dörren står en locktunna med »kalja» eller svagdricka... Husmodern kokar som bäst morgonkaffet, starkt och godt.

Han skall bort just nu, torparen, bort på denna dag som egentligen skulle varit en festdag. För ett år sedan firades deras bröllop der borta i kyrkan. Men han har affärer i staden, och en hustru gör aldrig invändningar. Annikka är van att lyda.

I inre rummet står Paavo och letar i dragkistan. Han vänder upp och ned på allt sammans och kastar vresigt de i kistan förvarade helgdagskläderna omkring på golvet. Hennes vackra brudkrona af messing och perlor trillar under en af stolarna. Den präktiga storblommiga sidenklädningen, ett arf af farmodern, slänges åt sidan. I en stor, gulbrun läderpung förvaras husets hela skatt, några tiotal mark i klingande silfver. Hvad skall Paavo med pengarne, han som ämnar sälja kon i staden? Men Annikka frågar icke om något; hon ordnar frukosten: kaffe, hålblöd och salt fisk.

Ändtligen är han färdig der inne. Han träder långsamt ut ur stugan, böjande sig under dörrens låga takbräde. Men sedan reser han upp hufvudet, dock utan att se på sin hustru.

Ett vackert utseende, fullt af karakter och allvar. Hans ljusgula hår faller honom i ansigtet. Ögonens uttryck döljes af ett par ögonfransar som sällan lyftas upp. Munnens linier äro stränga, och man ser att han är ovan att le. Men det starka, oböjliga och sunda i hela hans gestalt framträder så tydligt, — som han står der, är han en bild af naturen i denna trakt, skön men sträng och hård, allvarlig och glädjelös.

Hvad är det väl som tryckt denna stämpel af stränghet och allvar på både natur och människor ... hvad vållar denna stumma, nästan hotfulla klagan, som läses i drag och uttryck hos folket der uppe? Svaret är nära till hands och ligger i öppen dag: det är någon som de frukta, någon gäst som är oundviklig som döden, obarmhertig som ödet, oblidkelig som det. Det är denne gäst, som sommarn om står utanför och väntar på tillfälle att någon stilla natt komma in och andas död öfver åkrar och ängar, öfver förhoppningar och — människohjertan. Hans namn är *frost*, och der han far fram, der blir allt stelt och liflost.

Det var det spöke Paavo ständigt fruktade och ständigt såg. Han såg det i sjelfva den ljusa sommardagen, då allt omkring honom låg i solsken, såg det och räddes... Han fruktade hvarje molnfri qvällshimmel, hvarje dag som slöts i stillhet och lugn. När julimånen sken ned klar och ljus, steg han ofta upp och stirrade ut i natten ... skulle han komma, den fruktade allhärjaren från norden?

Sådan var Paavo. Helt annorlunda är hans unga blomstrande hustru. Hon är vacker som en ros, mörkhyad och frisk. Hennes blå, glada ögon spela så skälmskt; den välbildade munnen är röd som ett lingon. Hennes fylliga gestalt är grof, men kraftig, och hennes lifliga, energiska rörelser visa att hon är van vid arbete, liksom hela stugan bär vittne om hennes ordningssinne och om en flit som kan försköna sjelfva fattigdomen.

Emellertid slår klockan half fem. Paavo har slutat sin frukost. Hans hustru tar långrocken från en spik och hjälper honom på med den. Ibland ser hon förstulet på sin man, som med nedslagna ögon och rynkade ögonbryn går omkring i sina bruna stöflar, sin hemväfda, mörkgröna jacka och filthatten nedtryckt i pannan, allvarlig och flegmatisk, trög och tung.

Slutligen kunde den unga qvinnan ej tiga längre.

— Man, hvart res' du? — frågade hon.

— Till staden, hustru.

— När är du hemma tillbaka?

— Före natten — eller efter...

— Så skynda hem så fort du fått kon såld; du vet att jag behöfver dig! Hästen är nyskodd; låt honom springa uppför backarne, han har bra med krafter...

— Qvinna, tänk på dina egna pligter och låt manfolken sköta sitt. Behöfver du någonting, så gå till prestgården; dit kommer du sjövägen på en stund. Håll dig till Herren Gud, om du kommer i bedröfvelse. Menskor kunna ej hjälpa. För resten är det brådt med skörden på prestens åker. I morgon

skall rågen i rian. Tig och arbeta; det är Guds bud.

Mera talades ej. Han gick ut ur stugan, tog pipan i munnen — slog eld, nickade långsamt inåt, suckade och försvann. Om en stund hördes hästens steg; det gick långsamt, fot för fot på den ojemma, smala byvägen.

Den unga qvinnan log så tankfullt. — Det är inte värdt att vara ledsen! Karlar äro så der — Gud har skapat dem att styra oss qvinnfolk. De äro kloka de, och därför allvarsamma. Här är tomt nu, men snart blir det annat! Hvad jag skall tralla dagen om, när vi bli två som äro glada. Och så ska' vi se om inte Paavo blir glad, han också! Gud är ibland god till och med mot oss qvinnor!

Så pratade hon medan hon ordnade inne i stugan. Knöt så bättre den snäfva, storrändiga yllekjolen om sina starka höfter, tog på ett mörkt lifstykke och en ylleduk samt steg smågnolande ut genom dörren med sitt matknyte i handen.

Hon andades så lätt i den friska morgonluften, klef raskt öfver stättan och styrde sina steg mot åkern.

På afstånd såg hon här och der emellan träden framskymta några torpare, som med hustrur och barn sträfvade åt samma mål med skärar och matknyten. Men Annikka måste stanna långt bakom dem. En häftig smärta bemäktigade sig henne, hon satte sig ned att hvila. Dock, det gick snart öfver, hon kunde fortsätta. Om en stund tog hon sig åter om hufvudet ... det svindlade för ögonen, hon måste ännu en gång stanna. Så vackert det var på denna plats i mossan under en lång, smärtstammig hängbjörk; linnéan blommade på tufvorna, och nere mellan de mossiga stenarne rann en liten källa, grund men sval och frisk.

Här sysslade hon bland tufvorna. Det gick en timme, kanske två. Solen steg högre upp, ljumma vindar susade i träden. Doften af mognade åkerbär bars omkring af flägtarne.

Hon suckade litet der nere der hon satt, plaskade i källvattnet, sysslade med sina dukar, men steg snart upp igen. Hon öppnade sitt matknyte, tog fram en duktig brödkaka med salt fisk på och började äta. Mjölkkärlet tömde hon till hälften och lade alltsammans in igen. Den brokiga, stora duken knöt hon om någonting som hon bar i famnen, sin egen lilla hvita hufvudduk öfverst. Sedan gick hon fram till åkern, tog skäran och arbetade.

Sitt bylte, det med duken om, hade hon lagt nere i en rågskyl; der var så svalt och skuggigt. Arbetet gick raskt. Ett litet skri från rågskylen lockade henne dit. Och der låg hennes lilla älskade barn och famlade med händerna, hennes eget lilla barn, en halftimme gammalt, rosigt och med små yrvakna, klara ögon blickande omkring.

Annikka tog barnet, kysste den lilla öppna munnen, den röda pannan, kysste hela den lilla varelsen, som nyss i skogskällan fått det första ljumma sommarbadet och som nu skrek ut sitt första späda skri i morgonluften.

Några bondhustrur, som sågo de båda, kommo till, varma och solbrända. — God morgon, Ahola-mor, god morgon! Sådant prägtigt barn! En pojke, förstås. Låt se hur han ser ut! Jaha — han har stora händer: blir arbetsam som far och mor — stora fötter: — skall göra långa landresor — stora ögon: kommer att hänga efter qvinnfolk — stor mun: blir stor i maten. Lycka till, Ahola-mor! — Nå säg, när få vi barnsöl?

Ahola-mor log som solskenet; hon var så lycklig.

— Om söndag få ni alla komma; jag far ännu i qväll till prestgården. Inte skall Ahola-pojken länge vara okristen; det vill ej Paavo, han som är så bra och så gudfruktig. Nu till arbetet — klockan är öfver åtta, och mycket återstår!

Så hon arbetade och handterade rågkärften, den starka, unga qvinnan! Den gula halmen yrde om räfsan, och då skylen byggdes upp hög och rak, var det hon, den yngsta och lyckligaste, som vred till sjelfva kronan der uppe.

Men den lille der borta i den mjuka halmbädden fick blickar af varmaste kärlek och ibland en hastig kyss från modersläppar... Hvilka glada timmar! Middagen kom och gick, solen steg och sjönk, qvällen var snart inne. Paavo, hvarför kommer du ej? Nu, om någonsin, måste du le och se lycklig ut, nu när du ser detta prägtiga barn, starkt och kraftigt som du sjelf och friskt som dess moder! Och hon, din hustru, hur vacker hon är, hon som ej känner till trötthet eller ohelsa, hon som, frisk som en gudinna, sjungande sköter detta arbete lika lätt som en man. Hvarför kommer du icke? Se, här är lyckan och kärleken — hur kan du dröja?

Daggen började falla. Skylarne på åkern stodo nu alla uppresta. Folket tog sina verktyg och vandrade

hemåt. Annikka lyfte lätt barnet i sina armar och gick jollrande genom skogen. Solens sista strålar strödde ett skimmer af guld på hennes bara mörka hår, som i en tjock fläta föll ned på ryggen. Ansigtet log, ögonen strålade, hon sjöng med full röst, melodien fick ord, och i långa, konstlösa strofer spådde hon den nyfödde lycka, långt lif, rikedom och många söner. — Hej ho, trollen gifve dig lycka!

Men plötsligt tystnade hon: — Jag tokiga qvinna, det är bäst att jag med ens ror till presten, så är det undan! Paavo kan behöfva hvila sig der hemma. När han se'n får se barnet och mig och hör att det är ordnad för kristningen, så skall han väl bli glad, tänker jag! Se så, barnet mitt, gråt inte! Presten skall snart välsigna dig — trollen skall jag inte mer sjunga om. Få se om ekstocken ligger i vassen! Ja, minsann gör han så. Nu får du gunga! Du ligger ju prägtigt der på bottenbrädet, när du får en bundt vass under hufvudet! Så der ja! Nu ro vi! Är det inte lustigt? Så bra det går! Hej och ho, trollen gifve dig lycka...

Voj! nu igen trollen... Nej, det är bäst jag tiger, annars blir det något ondt i qväll! I stället skulle vi läsa bönerna, Syndabekännelsen är visst bra: 'Jag fattig syndig menniska...' Aj, ja — nu äro vi öfver! Hejsan, pojken min, håll dig nu tyst; der är prestgården, och det är en helig plats der alla småbarn få lof att vara snälla, när de fått kyss af mor... Så der ja!

Nu voro de framme. Den röda prestgårdsbyggningen med sitt låga tak och sina hvita fönsterbräden låg täckt inbäddad i en björkdunge. På gården mjölkades korna. Pigorna sutto vid sina stäfvor; prestmor sjelf såg på, välvillig, fet och med två tjocka, väldiga armar i sidorna. På sitt grålockiga hufvud bar hon en randig bomullsduk, de blå, trofasta ögonen blickade så gladt fram under ögonhåren. Nere på marken strök sig en snål, fet, svart katt om kjolarne på husmodern ... han hade så länge förgäfves väntat på aftonmjölken.

Annikka steg fram, djupt nigande. — Här är min förstfödde — sade hon och räckte fram barnet — jag ville in till presten och anmäla att vi gerna ville ha honom kristnad på söndagen efter gudstjansten, och så ville jag att pastorn skulle välsigna honom strax när han skrifver upp i kyrkboken! Paavo var i sta'n i dag, men nu är han hemma igen, kan jag tro. Gossen blef född i morse och har inte sett sin far än! Han är ju vacker ... tycker pastorskan inte, vacker och lik sin far...?

Vänlig och from tog prestmor barnet, smekte det och vyssjade det i sina armar. Annikka log och rodnade af glädje. Hon neg så djupt och såg så lycklig ut, då presten sjelf kom ut, mörk och allvarlig. Han var en mager man, blek och skallig. I handen bar han ett bref, uppbrutet; med den andra stödde han sig mot en grof käpp.

— God qväll, Ahola-mor — sade han; — jag har ledsamma underrättelser. Din man är vid det här laget på ångbåten; han har rest till hufvudstaden och ämnar sig derifrån till Amerika. Illa tyckes han nöjd med sitt torp här, är led vid arbetet och har nu lemnat det här landet för alltid för att på en främmande jord söka sin lycka. Klockarn kom tillbaka redan i middags, då Paavo just afrest. Han sade att Paavo bedt helsa dig, Annikka, och menat att du som är så dugtig och arbetsam nog kan reda dig allena med stugan, lilla åkerlappen och potateslandet. Ja, han är nu rest. Det är inte värdt att sörja. Det är bäst att vända sin håg till Gud. Af menniskor får man icke tröst. Lita på Gud, ty Herren öfvergifver aldrig den som tror på honom.

Och han gick utan att ha sett barnet, som fortfarande låg i slummer vid prestmors väldiga barm. Han gick, tyst som sjelfva frosten; långsamt bortdogo hans steg i gräset. Annikka vacklade icke, hon stirrade blott framför sig, länge, länge. Hennes varma, röda kinder fingo så småningom en annan färg, hennes röda, leende läppar blefvo bleka. Den kalla, stumma frosten gick öfver hennes hjertas blomstergård och tog dem alla, hennes friska blommor, efterlemnande denna kyla som liknar dödens...

Hon hörde ej mer, såg icke. Häftigt ryckte hon den lille till sig och vände om, utan ett ord. Barnet tryckte hon fast mot sitt bröst och gick till stranden. Der steg hon tung och styf i båten och rodde osäkert än hit, än dit på sjön. Slutligen hamnade hon på andra sidan, tog upp barnet och gick hemåt på den smala, slingrande gångstigen.

Skogen var nu stum. Rosenskimret var borta. En och annan blek stjerna blänkte der uppe. Det var fuktigt på marken, kyliga ångor stego upp ur kärren.

Annikkas steg blefvo allt mer osäkra och tunga. Hon vacklade ibland, men ryckte upp sig och försökte ännu mer skynda på.

Se, der är stugan. Tom, ödslig, mörk. Hon gick in i det lilla rummet till kistan, der helgdagskläderna voro förvarade. Men de voro borta. Penningarne likaså.

Mera såg hon icke. Fann knappt sängen der hon lade den lille. Vattenkrukan nådde hon ej mer. Hennes hjerna omtöcknades, en isande kyla kröp försåtligt genom hennes lemmar, skakade henne och gaf först småningom vika för en vild feber...

Natten förgick. Dagar kommo och gingo ... de gingo i evighetens sköte ... under julisolens varma sken.

När en vecka förflutit, återkom Paavo. Han hade i hufvudstaden rumlat om några dagar i hopp att i bränvinsglaset kunna dränka sina samvetsqual; men det hade ej hjälpt. Det går så lätt att till rusdrycker förvandla de under årslånga försaker hopsparda silfvermarkerna och att, då man ej mer har sitt vett i behåll, bli beröfvad återstoden af en redan hopsmält reskassa. Och han återvände, den alltjemt så energiske och äfventyrslystne bonden, återvände till sitt öde torp, mörk och slutet och som förr kall och dyster, men med fast föresats att, så fort han å nyo hunnit samla erforderliga medel, ännu en gång försöka sin lycka, en lycka hvilken hägrade för honom i det fjerran obekanta landet bortom oceanen, der ingen frost och ingen vinter finnes! Det var hans idé, och han fasthöll den ännu då han såg sin lilla stugas låga fönster skimra emot honom mellan granarnas grenar. På Annikka tänkte han endast helt likgiltigt; hon skulle glädjas åt hans återkomst, tjena honom ödmjukt som förr, lyda honom blindt och gilla hans handlingar hurudana än de vore. Hon, en qvinna, skulle väl icke ha en tanke som ej vore i öfverensstämmelse med hans vilja! Hon skulle för resten alls icke tänka. Qvinnorna tänka ju icke. De få underkasta sig mannens beslut. De skola förlåta hans felsteg, eller rättare de se dem icke, *Hon* var född att tjena, han att befalla. Han hade haft affärer i hufvudstaden och kom nu hem. Att penningarne voro borta, deras pengar, det var hans ensak.

Märkvärdigt, stugan var tom. Nyckeln låg ej på sitt vanliga ställe under stenen. Paavo tittade in genom rutorna. Der inne var som förr, blott ej så ordentligt. Han ref sig i håret. — Hvar är Annikka? — En känsla grep honom hastigt, det var som ett styng, skärande, hvasst, midt i hjertat.

Han gick till prestgården. Gick samma väg som hon några dagar förut gått med döden i hjertat, efter det hon fått höra att den man hon så högt älskade svikit henne. Han gick der och tänkte på henne som kunde bära allt, på henne, den starka, den glada och alltid så leende hustrun. Hvar var hon?

Och vid framkomsten fick han veta det. Hon kunde då bära allt, men ej detta enda! Hon kunde försaka allt, lida allt, mista allt, blott icke denne man på hvars tillgifvenhet hon trott! Då *han* öfvergifvit henne, kunde hon ej lefva. —

Den lille återfans i prestgården. Den goda, fromma prestmor hade skött den sjuka ända intill det sista. Och underbart, Annikka, den glada, pratsamma Annikka, hade aldrig under hela sjukdomen yttrat ett enda ord, ej blickat upp en enda gång, ej suckat, ej gråtit. Då frosten gått öfver en blir man så der stum, stum till döden.

1883.

Innehåll.

Hårda sinnen. (Östra Finland.)	1.
I ödemarken. (Vid Päjäne.)	44.
»Han kommer.» (Jyväs kylä.)	54.
Lycka. (Helsingfors skär.)	61.
Vid Hirsala. (Esbo skär.)	72.
Lyx. (Helsingfors.)	83.
Svaga själar. (Saarijärvi.)	122.
Ett godt samvete. (Borgå skär.)	152.
Frost. (Rautalampi.)	211.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK BLAND ÖDEBYGDER OCH SKÄR: BERÄTTELSE
FRÅN FINLAND ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as

creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found

at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of

a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small

staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.